

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТИ
Заң факультеті
Кеден, қаржы және экологиялық құқық кафедрасы

Бекітілді

Факультеттің Ғылыми
кеңесінің отырысында
«27» 06.2023 ж. Хаттама № 10
Заң факультетінің деканы
Байделдинов Д.Д.

ПӘННІҢ ОҚУ-ӘДІСТЕМЕЛІК КЕШЕНІ
67424

Кеден құқығы

Мамандығы: «6В04205 - Құқықтану» білім беру бағдарламасы

Курс – 4, семестр – 7

Кредит саны – 6

Оқу нысаны: күндізгі

Алматы 2023 ж.

«6B04205-Құқықтану» білім беру бағдарламасы негізінде құрастырылды

ПОӘК құрастырған: аға оқытушы, доктор PhD Қ.М. Қожабек

Кеден, қаржы және экологиялық құқық кафедрасының отырысында қаралды және ұсынылды

«06» 06 2023 ж. №19 хаттама

Кафедра меңгерушісі
з.ғ.д., профессор м.а.

Куаналиева Г.А.

СИЛЛАБУС
2023-2024 оқу жылының көктемгі семестрі
«БВ04205 Құқықтану» білім беру бағдарламасы

Пәннің ID және атауы	Білім алушының өзіндік жұмысын (БӨЖ)	Кредиттер саны			Кредиттердің жалпы саны	Оқытушының жетекшілігімен білім алушының өзіндік жұмысы (ОБӨЖ)
		Дәрістер (Д)	Семинар сабақтар (СС)	Зерт. сабақтар (ЗС)		
67424 Кеден құқығы	98	15	30	-	6	7
ПӘН ТУРАЛЫ АКАДЕМИЯЛЫҚ АҚПАРАТ						
Оқыту түрі	Циклы, компоненті	Дәріс түрлері	Семинар сабақтарының түрлері	Қорытынды бақылаудың түрі мен платформасы		
Офлайн	Бейіндеуші пәндер, жоғары оқу орны компоненті	Теориялық, аналитикалық, интерактивті	логикалық, есептерді шешу, ситуациялық тапсырмалар, сауалнама тест-сұрақтар	Univer АЖ тест		
Дәріскер (лер)	Қожабек Қанат Мұратұлы					
e-mail:	kozhabek-@mail.ru					
Телефоны:	87019510402					
Ассистент (тер)	Куаналиева Гульдана Амангельдиевна					
e-mail:	kuanalieva.guldanakz@mail.ru					
Телефоны:	87010555110					
ПӘННІҢ АКАДЕМИЯЛЫҚ ПРЕЗЕНТАЦИЯСЫ						
Пәннің мақсаты	Оқытудан күтілетін нәтижелер (ОН)*			ОН қол жеткізу индикаторлары (ЖИ)		
<p>Пәннің мақсаты - кеден заңнамасын дамытудың негізгі бағыттарын түсіну қабілетін қалыптастыру. Оқу курсы құқықтық мәртебені, тауарлар мен көлік құралдарын кедендік шекара арқылы өткізу тәртібін, кедендік-валюталық бақылауды және басқа да кедендік операцияларды түсіну үшін теориялық және әдістемелік негізді қалыптастырады. Пән кеден заңнамасын жетілдірудің заманауи тәсілдерін зерттеуге бағытталған.</p>	1. Кеден заңнамасының нормаларын түсіну, түсіндіру және дұрыс қолдану.			1.1 Кеден құқығы ұғымдары мен нормаларын түсіндіру және олардың қазақстандық құқық жүйесіндегі орнын анықтау.		
				1.2 Кеден сфера саласындағы құқықтық жағдайларды шешу.		
	3. СЭҚ қатысушыларын, уәкілетті экономикалық операторларды, Кеден ісі саласындағы қызметті жүзеге асыратын тұлғаларды басқару дағдыларын көрсету.			2.1 ҚР кеден саясатының түрлері мен даму кезеңдерін ажырату және түсіндіру.		
				2.2 ҚР экономикасын дамытудың түрлі кезеңдеріндегі кеден саясатының негізгі бағыттарын дәлелдеу.		
	1. Кеден заңнамасының нормаларын түсіну, түсіндіру және дұрыс қолдану.			3.1 Кедендік құқықтық қатынастар субъектілерін, олардың құқықтары мен міндеттерін ажырату		
				3.2 Кедендік құқықтық қатынастар субъектілері арасындағы қатынастардың сипатын және кеден ісі саласындағы басқарудың негізгі принциптерін түсіндіру.		
	4. Сыртқы экономикалық қызметке қатысушыларды кедендік құқық нормаларын қолдану мәселелері бойынша ақпараттандыру және кеңес беру.			4.1 Кедендік құқық нормаларын қолдану мәселелері бойынша СЭҚ қатысушыларын хабардар		
				ету және оларға кеңес беру тәртібін түсіндіру.		

		4.2 СЭЖ қатысушыларына кедендік құқық нормаларын қолдану мәселелері бойынша түсініктемелер жасау.
	2. Халықаралық экономиканың үрдістерін ескере отырып, кеден саясатын түсіну	5.1 Кедендік құқық нормаларын қолдану саласындағы проблемалық жағдайларды анықтау. 5.2 Кеден ісі саласындағы құқықтық қарама-қайшылықтарды шешу жолдарын негіздеу. 5.3 Кеден құқығы мәселелері бойынша ғылыми мақалалар жазу.
Пререквизиттер	GP2207 Азаматтық құқық, EP2209 Экологиялық құқық, FP2212 Қаржы құқығы, TP2211 Еңбек құқығы.	
Постреквизиттер	ZP3215 Жер құқығы, SP3223 Отбасы құқығы, PN3223 Жер қойнауын пайдалану құқығы, NP4303 Салық құқығы, PP4312 Кәсіпкерлік құқық, VP3310 Су құқығы.	
Оқу ресурстары	<p>Әдебиет:</p> <p>1. Негізгі:</p> <p>1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: https://urait.ru/bcode/531692</p> <p>2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : Норма : Инфра-М, 2020. — 591 с. — ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). — ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). — То же электрон. версия на сайте URL: https://znanium.com/catalog/product/1044715</p> <p>3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. — Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.</p> <p>4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.</p> <p>5. Новикова С.А. Таможенное дело и таможенное регулирование в ЕАЭС. Учебник для вузов. — Москва: Издательство Юрайт, 2023 г., 376 стр.</p> <p>2. Қосымша:</p> <p>1. Байсалова Г.Т. Правовые основы таможенного дела в Республике Казахстан: Общая часть: учебное пособие. — Алматы: Қазақ университеті, 2015 г., 248 стр.</p> <p>2. Таможенное право : учебное пособие / составители О. А. Нартуева, А. Г. Тышкенова. — Улан-Удэ : БГУ, 2021 ж., 136 бет.</p> <p>3. Таможенное право : учебник для студентов вузов / Н. Д. Эриашвили, И. М. Рассолов, С. Н. Бочаров, В. Б. Мантусов; под ред. Н. Д. Эриашвили. — 6-е изд., перераб. и доп. — Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2018. — 303 с. — (Dura lex, sed lex). — ISBN 978-5-238-02703-6. — То же электрон. версия на сайте URL: https://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=426679</p> <p>Интернет-ресурстар</p> <p>1. http://elibrary.kaznu.kz/ru</p> <p>2. https://adilet.zan.kz/kaz/</p>	

<p>Пәннің академиялық саясаты</p>	<p>Пәннің академиялық саясаты әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Академиялық саясатымен және академиялық адалдық Саясатымен айқындалады. Құжаттар Univer ИЖ басты бетінде қолжетімді.</p> <p>Ғылым мен білімнің интеграциясы. Студенттердің, магистранттардың және докторанттардың ғылыми-зерттеу жұмысы – бұл оқу үдерісінің тереңдетілуі. Ол тікелей кафедраларда, зертханаларда, университеттің ғылыми және жобалау бөлімшелерінде, студенттік ғылыми-техникалық бірлестіктерінде ұйымдастырылады. Білім берудің барлық деңгейлеріндегі білім алушылардың өзіндік жұмысы заманауи ғылыми-зерттеу және ақпараттық технологияларды қолдана отырып, жаңа білім алу негізінде зерттеу дағдылары мен құзыреттіліктерін дамытуға бағытталған. Зерттеу университетінің оқытушысы ғылыми-зерттеу қызметінің нәтижелерін дәрістер мен семинарлық (практикалық) сабақтар, зертханалық сабақтар тақырыбында, силлабустарда көрініс табатын және оқу сабақтары мен тапсырмалар тақырыптарының өзектілігіне жауап беретін ОБӨЗ, БӨЗ тапсырмаларына біріктіреді.</p> <p>Сабаққа қатысуы. Әр тапсырманың мерзімі пән мазмұнын іске асыру күнтізбесінде (кестесінде) көрсетілген. Мерзімдерді сақтамау баллдардың жоғалуына әкеледі.</p> <p>Академиялық адалдық. Практикалық/зертханалық сабақтар, БӨЖ білім алушының дербестігін, сыни ойлауын, шығармашылығын дамытады. Плагиат, жалғандық, шпаргалка пайдалану, тапсырмаларды орындаудың барлық кезеңдерінде көшіруге жол берілмейді. Теориялық оқыту кезеңінде және емтихандарда академиялық адалдықты сақтау негізгі саясаттардан басқа «Қорытынды бақылауды жүргізу Ережелері», «Ағымдағы оқу жылының күзгі/көктемгі семестрінің қорытынды бақылауын жүргізуге арналған Нұсқаулықтары», «Білім алушылардың тестілік құжаттарының көшіріліп алынуын тексеру туралы Ережесі» тәрізді құжаттармен регламенттеледі.</p> <p>Инклюзивті білім берудің негізгі принциптері. Университеттің білім беру ортасы гендерлік, нәсілдік/этникалық тегіне, діни сенімдеріне, әлеуметтік-экономикалық мәртебесіне, студенттің физикалық денсаулығына және т.б. қарамастан, оқытушы тарапынан барлық білім алушыларға және білім алушылардың бір-біріне әрқашан қолдау мен тең қарым-қатынас болатын қауіпсіз орын ретінде ойластырылған. Барлық адамдар құрдастары мен курстастарының қолдауы мен достығына мұқтаж. Барлық студенттер үшін жетістікке жету, мүмкін емес нәрселерден гөрі не істей алатындығы болып табылады. Әртүрлілік өмірдің барлық жақтарын күшейтеді.</p> <p>Барлық білім алушылар, әсіресе мүмкіндігі шектеулі жандар, телефон 87784272744 /e-mail kozhabek-@mail.ru кеңестік көмек ала алады. /e-mail: kuanalieva.guldanakz@mail.ru</p> <p>Ссылка на ZOOM https://us04web.zoom.us/j/71015719531?pwd=OHhPhVdsMmdZeUlnUjlnGOUtKcVRhdz09</p> <p>МООС интеграциясы (massive openline course). МООС-тың пәнге интеграциялануы жағдайында барлық білім алушылар МООС-қа тіркелуі қажет. МООС модульдерінің өту мерзімі пәнді оқу кестесіне сәйкес қатаң сақталуы керек.</p> <p>Назар салыңыз! Әр тапсырманың мерзімі пәннің мазмұнын іске асыру күнтізбесінде (кестесінде) көрсетілген, сондай-ақ МООС-та көрсетілген. Мерзімдерді сақтамау баллдардың жоғалуына әкеледі.</p>
--	---

БІЛІМ БЕРУ, БІЛІМ АЛУ ЖӘНЕ БАҒАЛАНУ ТУРАЛЫ АҚПАРАТ

Оқу жетістіктерін есептеудің баллдық-рейтингтік әріптік бағалау жүйесі				Бағалау әдістері
Баға	Баллдардың сандық баламасы	% мәндегі баллдар	Дәстүрлі жүйедегі баға	<p>Критериалды бағалау – айқын әзірленген критерийлер негізінде оқытудың нақты қол жеткізілген нәтижелерін оқытудан күтілетін нәтижелерімен ара салмақтық процесі. Формативті және жиынтық бағалауға негізделген.</p> <p>Формативті бағалау – күнделікті оқу қызметі барысында жүргізілетін бағалау түрі. Ағымдағы көрсеткіш болып табылады. Білім алушы мен оқытушы арасындағы жедел өзара байланысты қамтамасыз етеді. Білім алушының мүмкіндіктерін айқындауға, қиындықтарды анықтауға, ең жақсы нәтижелерге қол жеткізуге көмектесуге, оқытушының білім беру процесін уақтылы түзетуге мүмкіндік береді. Дәрістер, семинарлар, практикалық сабақтар (пікірталастар, викториналар, жарыссөздер, дөңгелек үстелдер, зертханалық жұмыстар және т.б.) кезінде тапсырмалардың орындалуы, аудиториядағы жұмыс белсенділігі бағаланады. Алынған білім мен құзыреттілік бағаланады.</p>
А	4,0	95-100	Өте жақсы	
А-	3,67	90-94		
В+	3,33	85-89	Жақсы	

				Жиынтық бағалау – пән бағдарламасына сәйкес бөлімді зерделеу аяқталғаннан кейін жүргізілетін бағалау түрі. БӨЖ орындаған кезде семестр ішінде 3-4 рет өткізіледі. Бұл оқытудан күтілетін нәтижелерін игеруді дескрипторлармен арақатынаста бағалау. Белгілі бір кезеңдегі пәнді меңгеру деңгейін анықтауға және тіркеуге мүмкіндік береді. Оқу нәтижелері бағаланады.
B	3,0	80-84		Формативті және жиынтық бағалау
B-	2,67	75-79		Дәрістердегі белсенділік
C+	2,33	70-74		Практикалық сабақтарда жұмыс істеуі
C	2,0	65-69	Қанағаттанарлық	Өзіндік жұмысы
C-	1,67	60-64		Жобалық және шығармашылық қызметі
D+	1,33	55-59	Қанағаттанарлықсыз	Қорытынды бақылау (емтихан)
D	1,0	50-54		ЖИЫНТЫҒЫ
FX	0,5	25-49		
F	0	0-24		

Оқу курсының мазмұнын іске асыру күнтізбесі (кестесі). Оқытудың және білім берудің әдістері.

Апта	Тақырып атауы	Сағат саны	Макс. балл***
Модуль 1 Кеден құқығының теориясы			
1	Д1. Тақырыбы: "Кеден құқығы" курсына кіріспе	3	
	СС 1. Тақырыбы: "Кеден құқығы" курсына кіріспе Құрстың негізгі ұғымдарын зерделеу және түсіндіру: кеден ісі, кеден қызметі, кеден аумағы, кеден шекарасы, кеден саясаты және т.б. "ҚР Кеден құқығы" курсының нысаны, міндеттерін айқындау және жүйесін құрылымдау.	3	5
2	Д2. Тақырыбы: Кеден ісінің құқықтық негіздері..	3	
	СС 2. Тақырыбы: кеден ісінің құқықтық негіздері. Кеден ісінің түсінігін, құрылымы мен мақсаттарын айқындайтын мәселелер бойынша дәріс тезистерімен, әдебиеттермен танысу. ҚР Кеден кодексінің құрылымын зерделеу негізінде кеден ісінің сипаттамасын қалыптастыру және тұжырымдау.	3	5
	СОӨЖ 1. СӨЖ 1 орындау бойынша кеңес беру: «Құқық жүйесіндегі кеден құқығы»		
3	Д 4. Тақырыбы: құқық жүйесіндегі кедендік құқық.	3	
	СС. Тақырыбы: Құқық жүйесіндегі кеден құқығы. Тақырып бойынша оқу әдебиеттерін зерттеу. Кедендік құқықтың теориялық ережелерін білуді көрсету: пәні, әдісі, жүйесі, құқықтың басқа салаларымен байланысы және т.б. кедендік құқық ұғымын тұжырымдау.	3	5
	СӨЖ 1. «Құқық жүйесіндегі кеден құқығы» тақырыбы бойынша реферат жазыңыз.		15
4	Д4. Тақырыбы: Кедендік құқықтық қатынастар.	3	
	СС 4. Тақырыбы: Кедендік құқықтық қатынастар. Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кедендік құқықтық қатынастар ұғымын тұжырымдау. Кедендік құқықтық қатынастардың ерекшеліктерін, белгілерін, түрлерін көрсету, оларды құқықтық қатынастардың басқа түрлерінен ажырата білу. Кедендік құқықтық қатынастарды жіктеу бойынша міндеттерді көрсету.	3	5
5	Д5. Тақырыбы: Кеден құқығының субъектілері	3	
	СС 5. Тақырыбы: Кеден құқығының субъектілері. Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кеден саласындағы құқықтық мәртебесін, құқықтары мен міндеттерінің көлемін көрсете отырып, кеден құқығы субъектілерінің кестесін жасау. Қызмет саласына сәйкес олардың өзара әрекеттесу схемасын әзірлеу. Кеден құқығы субъектілерінің құқықтық жағдайын негіздеу.	3	5

Модуль 2 Кеден құқығының негізгі институттары			
6	Д6. Тақырыбы: Тауарлардың кедендік рәсімдері.	3	
	СС 6. Тақырыбы: Тауарлардың кедендік рәсімдері. Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Тауарлар мен көлік құралдарының кедендік рәсімдерін қолданудың мақсаты, шарттары мен тәртібін түсіндіру. Әрбір кедендік рәсім туралы түсінік қалыптастыру. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.	3	5
6	СОӨЖ 2. СӨЖ 2 орындау бойынша кеңес беру: «Кедендік төлемдер»		
7	Д 7.Тақырыбы: кедендік төлемдер мен салықтар	3	
	СС 7.Тақырыбы: кедендік төлемдер мен салықтар. Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Тауарларды тасымалдау кезінде алынатын кедендік төлемдер мен салықтар туралы кеден заңнамасының нормаларына талдау жасаңыз. ЕАЭО-ның Бірыңғай кедендік тарифін, кедендік төлемдердің мөлшерлемелерін, тауарлардың кедендік құнын айқындауды, кедендік төлемдерді есептеу тәсілдерін зерделеу. Кедендік төлемдер ұғымы, түрлері, төлеу мерзімдері және есептеу тәртібі туралы білімдерін көрсету. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.	3	5
	СӨЖ 2. "Кедендік төлемдер" тақырыбында презентация дайындау		25
АБ 1			100
8	Д8. Тақырыбы: Тауарлар мен көлік құралдарын кеден шекарасы арқылы өткізу тәртібі.	3	
	СС 8. Тақырыбы: Тауарлар мен көлік құралдарын кеден шекарасы арқылы өткізу тәртібі.Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Тауарлар мен көлік құралдарын кедендік рәсімдеу туралы жалпы ережелерді түсіндіріңіз. Тауарларды кедендік тазарту тұжырымдамасын талдаңыз. Алдын ала операциялар, кедендік тазарту, тауарлар мен көлік құралдарын уақытша сақтау операциялары туралы білімдерін көрсету. Тақырып бойынша мәселелерді шешу	3	5
9	Д9. Тақырыбы: Тауарлар мен көлік құралдарын декларациялау	3	
	СС 9. Тақырыбы: Тауарлар мен көлік құралдарын декларациялау Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Декларациялау, тауарларды декларациялаудың түрлерін талдау. Тауарлар мен көлік құралдарын кедендік декларациялау тәртібін түсіндіріңіз. СЭҚ ТН зерттеу. Кедендік декларацияны толтыру бойынша тапсырманы орындау.	3	5
10	Д10. Тақырыбы: Кедендік және валюталық бақылау	3	
	СС 10. Тақырыбы: кедендік және валюталық бақылау Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз.Кедендік және валюталық бақылау нысандары мен әдістерін ажыратыңыз. Кедендік және валюталық бақылауды жүргізу тәртібін түсіндіріңіз. Кедендік бақылау нысандарын сипаттау кестесін жасаңыз. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.	3	5
	СӨЖ 4 Істерді шешу.		20
Модуль 3 Құқықтық жауапкершілік және халықаралық кедендік қатынастар			
11	Д11. Тақырыбы: кеден заңнамасын бұзғаны үшін жауапкершілік	3	
	СС 11. Тақырыбы: кеден заңнамасын бұзғаны үшін жауапкершілік. Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кеден заңнамасын бұзғаны үшін заңды жауапкершілік ұғымын тұжырымдау. Кеден заңнамасын бұзғаны үшін құқықтық жауапкершілікті жіктеу. Кедендік құқық бұзушылықтарды сипаттау. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.	3	5
12	Д 12. Тақырыбы: Кедендік заңдарды бұзу туралы істерді қарау тәртібі	3	
	СС 12. Тақырыбы: Кедендік заңдарды бұзу туралы істерді қарау тәртібі Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кеден заңнамасын бұзу туралы істер бойынша іс жүргізу тәртібін зерделеу және түсіндіру. Кедендік құқық бұзушылықтарды жіктей білу. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.	3	5
	СОӨЖ 5. СӨЖ 5 орындау бойынша кеңес беру «Кеден заңдарын бұзғандық үшін жауапкершілік»		
13	Д13. Тақырыбы: ДСҰ шеңберіндегі кедендік қатынастар	3	
	СС 13 Тақырыбы: ДСҰ шеңберіндегі кедендік қатынастар	3	5
	Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. ДСҰ-дағы мақсаттар, міндеттер, органдар құрылымы, мүшелік тәртібі және дауларды шешу туралы білімдерін көрсету .		

	СӨЖ4 «Кеден заңдарын бұзғандық үшін жауапкершілік» тақырыбы бойынша презентация дайындау		20
14	Д14. Тақырыбы: ЕАЭО аясындағы кедендік қатынастар	3	
	СС 14. Тақырыбы: ЕАЭО аясындағы кедендік қатынастар Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Экономикалық интеграцияны құру қажеттілігін түсіндіру және негіздеу. ЕАЭО-да дауларды шешудің және шешудің мақсаттарын, міндеттерін, органдардың құрылымын, тәртібін сипаттау. ЕАЭО-дағы кеден қатынастарының ерекшеліктерін анықтау Қазақстанның ЕАЭО-ға қатысуын сыни тұрғыдан бағалау.	3	5
	СӨЖ 6. жағдаяттық есептер шығару		20
15	Д15. Тақырыбы: Кеден саласындағы халықаралық-құқықтық ынтымақтастық.	3	
	СС 15. Тақырыбы: Кеден саласындағы халықаралық-құқықтық ынтымақтастық. Дүниежүзілік Кеден Ұйымы мен ЮНЕСКО арасындағы мәдени құндылықтарды заңсыз айналымынан қорғау бойынша бірлескен іс-қимылы Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кеден саласындағы халықаралық ынтымақтастықты дамытудың тарихы мен қазіргі тәртібі туралы білімдерін көрсету. Кеден және сауда саласындағы халықаралық институттарды, олардың мақсаттарын, міндеттерін, жұмыс істеу ерекшеліктерін ажырату. Халықаралық кеден қатынастарының даму перспективаларын анықтау және сыни бағалау.	3	5
АБ 2			100
Қорытынды бақылау (емтихан)			100
Пән үшін жиынтығы			100

**ЖИЫНТЫҚ БАҒАЛАУ РУБРИКАТОРЫ
ОҚУ НӘТИЖЕЛЕРІН БАҒАЛАУ КРИТЕРИЙЛЕРІ**

«Құқық жүйесіндегі кеден құқығы» жазбаша тапсырмасы (АБ 100%-ның 25%)

Критерий	«Өте жақсы» 20-25 %	«Жақсы» 15-20%	«Қанағаттанарлық» 10-15%	«Қанағаттанарлықсыз» 0-10%
Кеден құқығының жалпы сипаттамасы мен ұғымын түсіну	Кеден құқығының жалпы сипаттамасы мен ұғымын терең түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Кеден құқығының жалпы сипаттамасы мен ұғымын түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Кеден құқығының жалпы сипаттамасы мен ұғымын шектеулі түсіну. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) беріледі.	Кеден құқығының жалпы сипаттамасы мен ұғымын үстірт түсіну/ түсінбеушілік. Негізгі дереккөздерге тиісті және орынды сілтемелер (дәйексөздер) берілмейді.
Кеден құқығының қайнар көздерін саралау	Қазақстан Республикасындағы кеден заңнамасын саралауды өте жақсы түсіну. Өзге елдердің кеден заңнамасымен салыстырмалы талдауды өте сапалы жасай білу. Аргументтерді эмпирикалық зерттеудің дәлелдерімен тамаша негіздеу (мысалы, салыстырмалы құқықтық немесе статистикалық талдау негізінде).	Қазақстан Республикасындағы кеден заңнамасын саралауды түсіну. Өзге елдердің кеден заңнамасымен салыстырмалы талдауды жасай білу. Аргументтерді эмпирикалық зерттеудің дәлелдерімен күшейтеді.	Қазақстан Республикасындағы кеден заңнамасын саралауды түсіну; Өзге елдердің кеден заңнамасымен салыстырмалы талдауды жасай білу қабілеті шектеулі. Эмпирикалық зерттеулердің дәлелдерін шектеулі қолдану.	Қазақстан Республикасындағы кеден заңнамасын саралауды түсіну; Өзге елдердің кеден заңнамасымен салыстырмалы талдауды жасай білу қабілеті шамалы немесе жоқ. Эмпирикалық зерттеулерді аз немесе мүлдем қолданбайды.
Саясат ұсынысы немесе практикалық ұсынымдар / ұсыныстар	Кеден құқығының құқық жүйесіндегі орнын сауатты ғылыми және/немесе практикалық ұсынымдар мен ұсыныстарды толыққанды жасау арқылы жетік білу.	Кеден құқығының құқық жүйесіндегі орнын сауатты ғылыми және/немесе практикалық ұсынымдар мен ұсыныстарды жасау.	Кеден құқығының құқық жүйесіндегі орнын сауатты ғылыми ұсынымдар мен ұсыныстарды толық көлемде жеткізе алмайды, таяз береді.	Кеден құқығының құқық жүйесіндегі орнын туралы ғылыми ұсыныстарды, ойлар пен практикалық ұсынымдар аз немесе мүлдем жоқ немесе өте төмен сападағы ұсынымдар.
Жазу, APA style	Жазу айқындықты, нақтылықты және дұрыстығын көрсетеді. APA style-ды қатаң ұстанады.	Жазу айқындықты, нақтылықты және дұрыстығын көрсетеді. Негізінен APA style-ды ұстанады.	Жазуда кейбір негізгі қателер бар және анықтықты жақсарту қажет. APA style-ды ұстануда қателіктер бар.	Жазғаны түсініксіз, мазмұнына ілесу қиын. APA style-ды ұстануда көптеген қателіктер бар.

Декан _____ Д.Т. Байгелдинов

Кафедра меңгерушісі _____ Г.А. Куаналиева

Дәріскер _____ К.М. Қожабек

Дәрістер кешені

1-тақырып. «Кеден құқығының негізгі түсініктері, пәні, міндеттері және жүйесі.

Бүгінде Қазақстан Республикасы, Беларусь Республикасы және Ресей Федерациясы Еуразиялық экономикалық қоғамдастық шеңберінде Кеден одағын құрып отыр. Осы аумақта әндірілген және біртұтас аумақта еркін айналымда болатын үшінші елдерде әндірілген тауарлардың сауда-саттық айналымына кедендік баждар мен экономикалық сипаттағы шектеулер алынып тасталады. Үш ел үшінші елдермен бірыңғай кедендік тарифті және тауарлармен сауда-саттықты реттеудің басқа да бірегей шараларын қолданатын болады. Бірыңғай кедендік тариф – бұл шешуші құжат әрі бірыңғай сауда саясатының маңызды элементі болып табылады. Қазақстан Республикасы Президенті 28 қаңтар 2011 жылғы «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз», атты Қазақстан халқына Жолдауында «2010 жылдың 10 айында еліміздің Ресей Федерациясы және Беларусь Республикаларымен сауда айналымы 38 %-ға артты, Қазақстан Республикасының Кеден Одағына экспорты 52,4 %-ға артып, мұнда бюджетке кедендік баждар 25 %-ға артты», деп атап әтіп, Кедендік Одақтың тиімді экономикалық тұсын атап әткен болатын. [1]. Бұл сыртқы экономикалық қызметтің Бірыңғай сауда номенклатурасына сәйкес жүйелендірілетін үшінші елдерден бірыңғай кедендік аумаққа кіргізілетін тауарларға қолданылатын кедендік баж салықтары ставкаларының жиынтығы. Ол үшінші елдерден кіргізілетін тауарларға таратылады, бірақ ТМД елдерінен әкелінетін тауарларға қолданылмайды (ТМД елдері ішінде еркін сауда аймағы жұмыс істейді). Тауарлық позициялардың жалпы саны 11 214 әлшемді құрайды. Қазақстан инвестициялық жобаларға сәйкес әндіру жоспарланған тауарларға қатысты төмен ставкалар қолдану мүмкіндігін салынып жатқан зауыттар әндірістік қуаттарына шыққанға дейінгі кезеңге кейінге қалдырып отыр. Мысалы, олар алюминий, мұнай-химия саласындағы тауарларға, құрылыс материалдарына, минералды тыңайтқыштарға, маталарға және т.б. әнімдерге қолданылады. Осыған қоса, инвестициялық келісімдер шеңберінде кедендік баж салығын төлемей-ақ технологиялық жабдықтарды, жиынтықтаушы бұйымдар мен қосалқы бәлшектерді әкелу мүмкіндігі кәзделген. Ендігі бастысы, ол Кеден кодексінің 2010 жылдың 1 шілдесінде күшіне енуінен бастап Кедендік одаққа қатысушылар арасында тауарларды кедендік ресімдеу болмайды, сондай-ақ Ресей мен Беларусь арасындағы үшінші елдерде әндірілетін тауарларға да кедендік ресімдеулер қолданылмайды. Осыған ұқсас үшінші елдерде әндірілетін тауарлар жәніндегі шарттар Қазақстан мен Ресей арасында 2011

жылдың 1 шілдесінен бастап күшіне енеді. Әрине, кедендік ресімдеу алып тасталғаннан кейін де ішкі шекаралардағы бақылаулар бірден жойылмайды. 2011 жылдың 1 шілдесіне дейін кедендік, санитарлық-эпидемиологиялық, фито-санитарлық, ветеринарлық, кәліктік және шекаралық бақылау түрлері сақталады. Бірақ олар да шекаралық бақылауды қоспағанда кейін Кедендік одақтың сыртқы шекараларына шығарылады. Кедендік ресімдеу мен кеден режимдері кеден заңдарының маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Сонымен қатар, кедендік ресімдеу мен кеден бақылауы мемлекеттің кеден саясатын іске асыруының құралдарының бірі болып табылады және кеден органына ресімдеу мен бақылауды орындау жауапкершілігі Қазақстан Республикасының заң шығаруын Қазақстан Республикасының халықаралық келісімдерін Қазақстан Республикасының кеден органдарының жүзеге асырылатын жиынтық шегі болып табылады. Кедендік ресімдеуді жүзеге асырудың негізгі мақсаты нақты кедендік режим саласына тауарлар мен кәлікті құралдарын орналастыру мақсатында әрекет жасауын және кеден заңына сәйкес, бұл ресімдеудің аяқталуын тұжырымдайды. Кеден бақылауын жүзеге асыру мақсаты түрлі тексерулер кәмегімен, анықталу кедендік операцияларды жүргізу мен кеден заңының әрекеті сәйкестігін анықтау кедендік қызметке қатысатын жеке және заңды тұлғалармен белгілеуін қадағалауды тұжырымдайды.

Еуразиялық экономикалық қоғамдастық шеңберіндегі Кеден одағындағы кедендік реттеу – тауарларды кеден одағының кеден шекарасы арқылы өткізуге, оларды кеден одағының біріңғай кедендік аумағы арқылы бақылаумен тасымалдауға, уақытша сақтауға, кедендік декларациялауға, кедендік рәсімдерге сәйкес шығаруға және пайдалануға, кедендік бақылауды жүргізуге, кедендік төлемдерді төлеуге байланысты қатынастарды, сондай-ақ кеден органдары мен көрсетілген тауарларды иелену, қолдану және оларға билік ету құқығын іске асыратын тұлғалар арасындағы билік қатынастарын құқықтық реттеу болып табылады [2]. Осы жерде айта өтерлік жай, халықаралық шарттардың күші Қазақстан Республикасының Конституциясына сәйкес Республика заңдарынан басымдығы болады және тікелей қолданылады [3].

Біріңғай экономикалық кеңістікті қалыптастыру Кеден одағына қоса үш мемлекетар асындағы қызмет, капитал және жұмыс күшінің еркін қозғалуын ескереді. Үш мемлекеттің басшылары өткен жылдың 19-желтоқсанында Алматы қаласында өткен кездесуі кезінде Біріңғай экономикалық кеңістіктің нормативтік –құқықтық базасын 2012 жылдың бірінші қаңтарына дейін қалыптастыру туралы шешім қабылдады. Бірінші

кезеңнің барысында 14 келісімді ратификациялау екінші кезеңде 6 келісімді ратификациялау кәзделген[4]. Еліміздің әлемдік экономикаға интеграциялануа түсуі, сондай-ақ шетелдік инвестициялардың экономикамызға ағыла түсуі, өз кезегінде экспорттық операциялардың кәбеюі, сонының ішінде қазіргі таңдағы энергетикалық (әсіресе шикізаттық мұнай мен газ, уран әнімдеріне) ресурстарға әлемдік нарықтағы бағанының шарықтай әсуі мемлекеттің кедендік саясатын барынша ұтымды жүргізуді талап етеді. Қазақстан Республикасының сыртқы экономикалық қызметтерін либерализациялау сыртқы рынокка шығушы кәсіпорындардың, ұйымдардың және мекемелердің, сондай-ақ жекелеген кәсіпкерлердің шеңберін кеңейте түсті. Осыған байланысты халықаралық тауарлар, жұмыстар, қызметтер, ақпараттар, санаткерлік қызмет нәтижелерін алмасу салаларында мемлекеттік реттеудің ролі де елеулі әсе түсуде. Сонымен қатар, «Қазақстанның БСҰ-на кіруі жолындағы келіссәз үдерісі тоқтаусыз жүргізіліп жатыр. Республиканың сыртқы сауда режимін реттейтін заңдарының едәуір бәлігі қазірдің әзінде БСҰ нормаларына сәйкес келтірілді немесе парламентте талқылануы үстінде. Еліміздің осы халықаралық ұйымға енуі Қазақстанның дүниежүзілік рыноктағы бәсекеге қабілеттілігін нығайту үшін кең мүмкіндіктер ашатынына сенімдімін», деп Қазақстан Республикасының Президенті ел халқына жолдауында атап әткен болатын[5]. Сондықтан мемлекет кеден ісі және кеден саясаты түсініктерімен қамтылатын кеден шекарасы арқылы әтетін тауарлардың және кәлік құралдарының әтуінің кедендік режимін бекітеді, кедендік тәлемдерді алады, кеден ережелерін бекітеді және басқа да кәптеген басқару және реттеу қызметтерін жүзеге асырады. Кеден ісі мен кеден саясаты сыртқы экономикалық қызмет аясындағы құрам болып қана қалмай, басқа мемлекеттермен жаңа үлгідегі экономикалақ байланыстар қалыптастырудың дәнекері болып табылады. Сонымен қатар, айта әтерлілігі, шикізаттық емес тауарлардың экспорты мен жоғары технологиялық тауарлардың импортын қолдау мен кредиттеу басымдылыққа айналуы тиіс. Бүгінгі күнде дайын әнімдер экспортының кәлемі жылына 100 млрд. АҚШ долларын құрап отыр. Шикізаттық емес экспорт он жылдан бері осы кәлемде қалып отыр. Ендігі жерде осы кәлемді үдемелі түрде ұлғайтатын уақыт жетті. Біз үздік әлемдік тәжірибеге сүйеніп, шет елдердің экспорт-импорт агенттіктерімен ынтымақтастықты белсенді дамытуымыз керек.

Сонымен қатар, кеден саласындағы соңғы әзгерістердің бірі мұнай экспортына кедендік баждын енгізілуі болып отыр. Яғни ҚР Үкіметінің Қаулысымен 2008 жылдың 17 мамырынан бастап шикі мұнай экспортына баж салығы қолданылады. Бұл жағдай өз кезегінде кеден саласында жаңа қатынастардың тудыруға негіз болып табылатындығы белгілі. Алдын ала

болжам бойынша баждың бұл түрінен жыл аяғына дейін республикалық бюджетке 20 млрд. АҚШ доллары түседі деп күтілуде

2-тақырып. Кеден құқығы құқық жүйесінде

Кеден ісі саласындағы міндеттерді шешу үшін уәкілетті орган Қазақстан Республикасы Үкіметінің шешімімен кеден зертханаларын, кинология, оқу, есептеу орталықтарын және басқа да мамандандырылған кеден мекемелерін құрады. Уәкілетті орган заңды тұлға болып табылады және Қазақстан Республикасының Үкіметі бекітетін ережелер негізінде іс-әрекет жасайды. Уәкілетті органның аумақтық бөлімшелері және кедендер заңды тұлғалар болып табылады және уәкілетті орган бекітетін ережелер негізінде іс-әрекет жасайды. Кеден бекеттері мен бақылау-өткізу пункттері заңды тұлғалар болып табылмайды және уәкілетті орган бекітетін ережелер негізінде іс-әрекет жасайды. Уәкілетті органның аумақтық бөлімшелерін құру, қайта ұйымдастыру және тарату Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жүзеге асырылады. Кеден органдарының құрылымы мен штат санын Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен штат саны лимитінің шегінде уәкілетті орган бекітеді. Кеден органдары мен олардың қарауындағы теңіз және ішкі су кемелерінде кеден органдарының танылу жалауы мен танылу белгісі болады. Кеден органдарының қарауындағы автокөлік құралдары мен әуе кемелеріне кеден органдарының танылу белгісі қойылады. Кеден органдарының танылу жалауының және танылу белгісінің сипаттамасы мен қолданылу тәртібін Қазақстан Республикасының Үкіметі бекітеді. Сонымен қатар, кеден органдарының тиісті кедендік инфрақұрылымы болады. Кеден Кодексінде көзделген жағдайларда және тәртіппен кеден органдарының лауазымды адамдарының дене күшін, арнаулы құралдар мен атыс қаруын қолдануға құқықтары бар.

Кеден органының лауазымды адамы дене күшін, арнаулы құралдар мен атыс қаруын қолданған кезде:

дене күшін, арнаулы құралдар мен қаруды қолдануды кешеуілдету әзінің әмірі мен денсаулығына тікелей қатер тәндіретін, өзге де ауыр зардаптарға әкеп соғатын, тұтқиылдан болған немесе қарулы шабуыл жасаған, әскери техника мен көлік құралдарын пайдаланып жасаған шабуыл кезінде немесе өзге де жағдайларда, осындай ескерту қалыптасқан жағдайда орынсыз болған немесе мүмкін болмаған жағдайларды қоспағанда, оларды қолдану туралы ескертуге;

5. дене жарақатын алған адамдарға дәрігер келгенге дейінгі көмек көрсетуді қамтамасыз етуге және болған оқиға туралы кеден

органының басшысына немесе оның орнындағы адамға дереу хабарлауға;

6. құқық бұзушылықтың сипаты мен оны жасаған адамдардың қауіптілік деңгейіне, сондай-ақ керсетілген қарсылықтың күшіне қарай қауіпті жою кезіндегі залалдың мейлінше аз болуына ұмтылуға міндетті.
7. Кеден органының басшысы немесе оның орнындағы адам атыс қаруын қолдану, кісі әлімі немесе денеге зақым келу фактілері туралы прокурорға және жоғары тұрған кеден органының басшысына шұғыл хабарлауға міндетті.

Қарулану құралдарын, арнаулы құралдар мен қызметтік жануарларды есепке алуды жүргізу, сақтау және пайдалану тәртібін кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган айқындайды. Дене күшін, арнаулы құралдар мен атыс қаруын белгіленген тәртіпті бұза отырып қолдану Қазақстан Республикасының заңдарында көзделген жауаптылыққа әкеп соғады.

Кеден органдарының лауазымды адамдары кеден органдарына жүктелген міндеттерді зорлық тәсілдерінсіз орындауды камтамасыз ету мүмкін болмаған жағдайларда ғана дене күшін, соның ішінде күрестің жауынгерлік тәсілдерін қолдануға құқылы. Мынадай жағдайларда:

6. құқық бұзушылық сипатын және нақты жағдайларды ескере отырып, кеден ісі саласындағы құқық бұзушылықтың жолын кесу;
7. құқық бұзушыларды және кеден органдары қызметкерлеріне қызмет міндеттерін жүзеге асыруда қарсылық көрсеткен немесе кедергі жасаған адамдарды ұстау үшін дене күші қолданылады.
8. Әйелдерге, мүгедектіктің айқын белгілері бар адамдарға және жас балаларға катысты, олар адамдардың әмірі мен денсаулығына қауіп тәндіретін қарулы қарсылық көрсеткен және (немесе) топтасып шабуыл жасаған жағдайларды қоспағанда, дене күшін қолдануға тыйым салынады.
9. Арнаулы құралдарды қолдану

Қызметтік міндеттерін атқару кезінде кеден органдарының лауазымды адамдары: кеден органдарының лауазымды адамдарына және өзге де адамдарға жасалған шабуылдарға тойтарыс беру үшін; кеден органдарына тиесілі немесе олардың пайдалануындағы үйлерге (құрылыстарға, ғимараттарға), кәлік құралдарына, кедендік бақылаудағы тауарлар мен кәлік құралдарына жасалған шабуылға тойтарыс беру үшін, сондай-ақ аталған объектілер басып алынған жағдайда оларды босату үшін; кеден органының лауазымды адамына дене күшін қолданып қарсылық көрсетудің жолын кесу үшін; егер құқық бұзушылар күш көрсетіп қарсыласса немесе өзгедей қарсы әрекет жасаса, ол адамдарды ұстау, кеден органына не Қазақстан Республикасының құқық қорғау органдарына жеткізу үшін; кәлік құралына

катысты кеден ісі саласындағы құқық бұзушылық объектісі болып табылады деп ойлауға негіз болғанда аталған кәлік құралын тоқтату үшін мынадай арнайы құралдарды: кісендерді, резеңке таяқтарды, кәзден жас ағызатын заттарды, үй-жайларды ашуға арналған, кәлікті мәжбүрлеп тоқтатуға арналған құрылғыларды, сондай-ақ басқа да арнайы құралдар мен техниканы қолдануға құқығы бар.

Әйелдерге, мүгедектіктің айқын белгілері бар адамдарға және жас балаларға қатысты, олар адамдардың әмірі мен денсаулығына қауіп тәндіретін қарулы қарсылық кәрсеткен және (немесе) топтасып шабуыл жасаған жағдайларды қоспағанда, арнаулы құралдарды қолдануға тыйым салынады. Кеден органдарының лауазымды адамдары қолданатын арнаулы құралдардың тізбесін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді.

Атыс қаруын алып жүру, сақтау және пайдалану

4. Атыс қаруын алып жүру, сақтау және пайдалану құқығы берілген кеден органдары лауазымды адамдарының санаттарын, сондай-ақ атыс қаруы мен оқ-дәрі түрлерінің тізбесін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді.
5. Атыс қаруы осы Кодекстің белгіленген жағдайларда қолданылады.
6. Кеден органдарының лауазымды адамдары қарулар мен оқ-дәрілерді жоғалтқаны, ұқыпсыз сақтағаны, оларды күзету жөніндегі міндеттерін тиісінше орындамағаны үшін Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жауапты болады.

Кеден органдарының лауазымды адамдары мынадай жағдайларда:

2. кеден органдарының лауазымды адамдарына және олардың отбасы мүшелеріне топтасып жасалған және (немесе) қарулы шабуылға тойтарыс беру, сол сияқты кеден органдары лауазымды адамдарының қаруын тартып алуға әрекет жасаудың жолын кесу үшін;
3. кеден органдарының иелігіндегі және (немесе) пайдалануындағы үй-жайларға, үйлерге (құрылғыларға, құрылыстарға) және кәлік құралдарына, жасалған қарулы шабуылға тойтарыс беру үшін, сондай-ақ кедендік бақылаудағы тауарлар мен кәлік құралдарын қару қолданып иеленіп кетуге әрекет жасалған жағдайларда;
4. қарулы қарсылық кәрсеткен не ауыр қылмыс жасау үстінде қолға түскен адамдарды, сондай-ақ қаруды тапсыру туралы заңды талапты орындаудан бас тартқан қарулы адамдарды ұстау үшін;
5. егер кәлік құралын жүргізетін адам кеден органдары лауазымды адамдарының заңды талаптарына бағынбаса, кәлік құралдарын істен шығару арқылы оларды тоқтату үшін;
3. хайуанаттардың шабуылынан қорғану үшін;

4. қару қолданатындығы туралы ескерту, дабыл белгісін беру немесе көмекке шақыру үшін;
5. қажетті қорғаныс және аса қажетті өзге де жағдайларда атыс қаруын қолдануға құқылы.

Әйелдерге, мүгедектіктің айқын белгісі бар адамдарға және кәмелетке толмағандарға қатысты, олар қарулы қарсылық көрсеткен және (немесе) қарулы немесе топтасып шабуыл жасаған жағдайлардан басқа кезде, сондай-ақ қару қолдану азаматтардың өмірі мен денсаулығына қатер тәндіруі мүмкін жағдайларда қару қолдануға тыйым салынады.

Қару қолданудың барлық жағдайларында кеден органының лауазымды адамы айналадағы азаматтардың қауіпсіздігін қамтамасыз ету, зардап шеккендерге жедел медициналық көмек көрсету үшін қажетті шаралар қолдануға, прокурорды, жоғары тұрған кеден органын хабардар етуге міндетті.

Кеден органдарының лауазымды адамдарына ақшалай үлес Қазақстан Республикасының Президенті бекітетін бюджет есебінен қамтылған Қазақстан Республикасы органдарының қызметкерлеріне еңбекақы төлеудің бірыңғай жүйесі негізінде белгіленеді және оған Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленетін тәртіппен ақшалай қаражат, қызмет атқарудың ерекше жағдайлары үшін үстемеақы кіреді.

Кеден органы лауазымды адамдарының ақшалай қаражаты лауазымдық айлықақы мен арнаулы атақ үшін қосымша ақыдан тұрады.

Еңбек сіңірген жылдарына қарай лауазымдық айлықақыға коэффициент белгілеу құқығын беретін қызмет стажына мемлекеттік қызмет туралы заңдарға сәйкес қызмет (жұмыс) істеген уақыт есептеледі.

Қызмет міндеттерін үлгілі орындағаны және қызметтегі жоғары көрсеткіштері үшін кеден органдарының лауазымды адамдарына кәтермелеу мен наградалардың мынадай түрлері:

- 1) алғыс жариялау;
- 2) бір жолғы ақшалай сыйақы беру;
- 3) бағалы сыйлықпен марапаттау;
- 4) Құрмет грамотасымен марапаттау;
- 5) "Кеден органдарындағы үздік қызметі үшін" омырауға тағатын белгісімен марапаттау;
- 6) "Кеден қызметінің еңбек сіңірген қызметкері" Құрмет белгісімен марапаттау;
- 7) кезекті арнаулы атақты мерзімінен бұрын беру;

- 8) атқаратын штаттық лауазымы бойынша кәзделген атақтан бір саты жоғары арнаулы атақ беру;
- 9) Қазақстан Республикасының заңдарында кәзделген өзге де кәтермелеу нысандары кәзделеді.

Кәтермелеу ретінде бұрын берілген тәртiптiк жазаны мерзiмiнен бұрын алып тастау қолданылуы мүмкiн.

Кеден органдары лауазымды адамдарына екi лауазымдык айлыққысы мәлшерiндегi сауығуға арналған жәрдемақы тәлене отырып, ұзақтығы күнтiзбелiк отыз күндiк жыл сайынғы ақы тәленетiн демалыс берiледi.

Кеден органдарының лауазымды адамдарын зейнетақымен камсыздандыру Қазақстан Республикасының зейнетақымен камсыздандыру туралы заңдарына сәйкес жүзеге асырылады.

3-тақырып. Кедендiк құқықтық қатынастар

Тауарларды декларациялау кезiнде кедендiк декларациялардың мынадай түрлерi қолданылады:

- 1) жүктiң кедендiк декларациясы;
- 2) жолаушының кедендiк декларациясы.

- Жүктiң кедендiк декларациясы - декларант беретiн және тауарлар мен кәлiк құралдары туралы, олардың кедендiк режимi туралы мәлiметтердi және кедендiк мақсат үшiн қажеттi басқа да мәлiметтердi қамтитын құжат. Жүктiң кедендiк декларациясы мынадай жағдайларда, егер:

1) тауардың декларацияланатын легiнiң кедендiк құны тиiстi қаржы жылына арналған республикалық бюджет туралы заңда белгiленген тоқсан айлық есептiк кәрсеткiштен асса;

2) тауарлардың қауiпсiздiгi жәнiндегi талаптарды қоспағанда, тауарларға қатысты тарифтiк емес реттеу шаралары белгiленсе;

3) осы Кодекске сәйкес кәзделген өзге де жағдайларда берiледi.

Жүктiң кедендiк декларациясы алдын ала декларациялау кезiнде, сондай-ақ уақытша, толық емес немесе мерзiмдiк кедендiк декларация ретiнде қолданылуы мүмкiн.

еркiн нысанда жасалған әтiнiштi және (немесе) тауарларды бiрдейлендiру және шығару үшiн қажеттi мәлiметтерi бар кәлiктiк, коммерциялық құжаттарды жүктiң кедендiк декларациясы немесе уақытша кедендiк

декларация ретінде пайдалануға жол беріледі. Бұл орайда кедендік баждар мен салықтар тәленген жағдайда кеден органының лауазымды адамы кедендік кіріс ордерін ресімдеуді жүргізеді.

- Жолаушының кедендік декларациясы - оңайлатылған немесе жеңілдетілген тәртіпті қолданып, тауарлар мен кәлік құралдарын Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізетін жеке тұлға толтырып, кеден органына беретін құжат.

- Кедендік декларациялардың нысандарын және оларды толтыру тәртібін кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган белгілейді.

Жүктің кедендік декларациясын беру мерзімі

Қазақстан Республикасының кедендік аумағына әкелінетін тауарларға жүктің кедендік декларациясы тауарды межелі кеден органына табыс ету күнін қоса есептегенде күнтізбелік отыз күннен кешіктірілмей беріледі.

Егер жүктің кедендік декларациясын беру мерзімінің аяқталуы кеден органының жұмыс істемейтін күніне орайлас келсе, кеден органының одан кейінгі жұмыс күні осы мерзімнің аяқталу күні болып саналады.

Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге әкетілетін тауарларға жүктің кедендік декларациясы оларды нақты әкетуге дейін беріледі.

Декларанттың дәлелді әтініші бойынша кеден органы жүктің кедендік декларациясын беру мерзімін ұзартады. Жүктің кедендік декларациясын беру мерзімін ұзарту әкелінетін тауарларға кедендік төлемдер және салықтар тәленген не төленуі қамтамасыз етілген жағдайда кедендік ресімдеу жүргізілетін кеден органдарында жүзеге асырылады.

Жүктің кедендік декларациясын беру мерзімін ұзарту тауарларды уақытша сақтау мерзімін бұзуға әкеп соқпауға тиіс.

Қазақстан Республикасының кедендік аумағына кеден ережелерін бұза отырып әкелінген тауарларға жүктің кедендік декларациясы:

1) соттың тұлғаны қылмыстық (әкімшілік) жауаптылыққа тарту туралы не қылмыстық (әкімшілік) жауаптылықтан босату туралы;

2) уәкілетті органның (лауазымды адамның) тұлғаны әкімшілік жауаптылыққа тарту туралы не әкімшілік жауаптылықтан босату туралы;

3) соттың немесе уәкілетті органның (лауазымды адамның) кеден

ережелерінің бұзылу фактісі бойынша істі тоқтату туралы шешімі заңды күшіне енген күннен бастап күнтізбелік отыз күн ішінде беріледі.

Есепке алу мақсатында құжаттар беру

Сыртқы экономикалық қызметке қатысушы ретінде есепке қою кезінде ресімделетін сыртқы экономикалық қызметке қатысушының есеп карточкасы сыртқы экономикалық қызметке қатысушының санатын және кеден органдарында есептік тіркелгенін растайтын құжат болып табылады.

Сыртқы экономикалық қызметке қатысушының есеп карточкасын кеден органы мынадай құжаттарды:

1) заңды тұлғалар:

заңды тұлғаны мемлекеттік тіркеу туралы куәліктің нотариат куәландырған көшірмесін немесе оның құрылымдық бөлімшесі үшін есептік тіркеу куәлігін;

статистикалық басқарма беретін статистикалық карточканың көшірмесін; заңды тұлғаның банк шоты ашылғаны туралы банктен алынған анықтаманы;

салық органы берген салық төлеуші куәлігінің көшірмесін;

2) декларациялау кезінде жүктің кедендік декларациясы қолданылуға тиіс тауарларды Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізуді жүзеге асыруға ниеттенген жеке тұлғалар:

жеке тұлғаның жеке куәлігін;

салық органы берген салық төлеуші куәлігінің көшірмесін;

егер жеке тұлғаның банкте шоты болса, банк шотының ашылғаны туралы банктен алынған анықтаманы тапсырған жағдайда бір жұмыс күні ішінде береді.

Есепке алу үшін табыс етілетін құжаттардағы мәліметтер өзгерген кезде, декларант өзгерген мәліметтерді растайтын құжаттарды сыртқы экономикалық қызметке қатысушының есеп карточкасын берген кеден органына күнтізбелік он бес күн ішінде табыс етуге міндетті. Тауарларды декларациялау кезінде құжаттар беру Жүктің кедендік декларациясын беру кеден органына оның электрондық көшірмесін және осы бапта кәзделген кедендік мақсат үшін қажетті құжаттарды тапсырумен қатар жүргізілуге тиіс.

Жүктің кедендік декларациясының электрондық көшірмесінің құрылымын кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган белгілейді.

Тауарларды шығару туралы шешім қабылдау үшін құжат міндетті болып табылса, кедендік декларацияны тексеру мерзімінің ішінде декларант салық органына тиісті құжатты беру туралы міндеттеме табыс ете отырып, мәлімделген мәліметтерді растайтын құжаттардың көшірмесін беруі мүмкін.

Жекелеген құжаттар декларанттың дәлелді әтініші бойынша көрсетілген мерзімде табыс етілмейтін жағдайда кеден органдары осындай құжаттарды алу үшін қажетті мерзімде бірақ кедендік декларацияны тіркеуден кейін күнтізбелік отыз күннен кешіктірмей осындай құжаттарды табыс ете отырып олардың көшірмесін беруге рұқсат етеді. Декларант белгіленген мерзімдерде құжаттарды өткізбегені не бұрын өткізген құжаттардың көшірмелерінде дұрыс емес мәліметтерді мәлімдегені үшін жауапты болады.

Кеден органының істерінде тауарларды шығару туралы шешім қабылдау үшін міндетті құжаттар қалған жағдайда, декларант үшін кеден органы осы құжаттардың көшірмелеріне осындай құжаттар қалатын кеден органын көрсете отырып жазба жасайды. Бұл жазба кеден органы лауазымды тұлғасының жеке нәмірлік мәрімен куәландырылады.

Келісім-шарттар, шот-фактуралар (инвойстар), кәлік құжаттары, кедендік тәлемдердің және салықтардың тәленгенін растайтын құжаттар, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің лицензиясы тауарларды шығарғаннан кейін декларантқа қайтарылуға тиіс және жүктің кедендік декларациясы тіркелген күннен бастап бес жыл бойы сақталады. Бұл орайда кедендік ресімдеу мақсаттары үшін осы құжаттармен бірге декларант куәландырған көшірме тапсырылуға тиіс.

Жүктің кедендік декларациясын беру осылардың негізінде жүктің кедендік декларациясы толтырылып, мыналарды растайтын қажетті құжаттар кеден органына қатар табыс етілуімен жүргізілуге тиіс: декларанттың өз атынан жүктің кедендік декларациясын беруге өкілеттігін растайтын декларанттың штатындағы жеке тұлғаға сенімхат не брокерлік қызмет көрсетуге шарт және кедендік ресімдеу бойынша маманның біліктілік аттестаты; кедендік ресімдеуге жататын тауарларға меншік, билік ету немесе пайдалану құқығын растайтын сатып алу-сатуға немесе айырбасқа сыртқы сауда шарты (келісім-шарты), кедендік ресімдеуге жататын тауарларға билік ету немесе пайдалану құқығына келісім не өзге құжат; Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы тауарларды өткізуді растайтын

кәлік құжаттары; тауарлардың кедендік құнын растайтын - шот-фактура (инвойс), шот-проформа, арнайы тізбе және Кодекстің 39-тарауына сәйкес тауарлардың кедендік құнын анықтау және мәлімдеу үшін кәзделген өзге де құжаттар; тауарлардың шығуын растайтын - Кеден Кодекстің [39](#) және [40-баптарына](#) сәйкес тауарлардың шығуы туралы декларация не тауарлардың шығуы туралы сертификат; кедендік режимнің талаптарына және кедендік төлемдерді және салықтарды төлеу бойынша жеңілдіктің болуына қарай кедендік төлемдерді және салықтарды төлеуді немесе олардың төленуін қамтамасыз етуді растайтын:

қолма-қол ақшасыз тәртіпте төлемнің орындалуы туралы банктің белгісімен төлемдік тапсырманы немесе қолма-қол ақшамен төлеу кезінде кеден органының, банктің кассалық кіріс ордеріне берілетін түбіртек . Алдын ала декларациялау рәсімі қолданылған жағдайда аталған құжаттар тауарлар мен кәлік құралдары шығарылғанға дейін беріледі, ал Кеден Кодексінің [470-бабына](#) сәйкес ең төменгі деңгейдегі тәуекел санатына жатқызылған сыртқы экономикалық қызметке қатысушыларға қатысты мерзімдік декларациялау рәсімі қолданылған жағдайда жүктің толық кедендік декларациясы бойынша тауарлар мен кәлік құралдары шығарылғанға дейін беріледі, тауарларды межелі жерге жеткізуді растайтын - Кодекстің [12-тарауында](#) кәзделген тауарлар жеткізуді бақылау құжаты не Қазақстан Республикасы бекіткен халықаралық шарттарға сәйкес өзге де құжаттар; валюталық бақылау саласындағы талаптардың сақталуын растайтын Қазақстан Республикасының валюта заңдарына сәйкес талап етілетін құжаттар; мәлімделген кедендік режимдерге қарамастан, тауарларды әкелу кезінде стандарттардың міндетті талаптарына сәйкестігін растайтын фитосанитариялық (карантиндік) сертификат, ветеринариялық сертификат. Кәрсетілген сертификаттар оларға сертификаттар беру міндетті тауарлар үшін Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінде белгіленген жағдайларда ғана беріледі; сыртқы экономикалық қызметке қатысушының санатын растайтын сыртқы экономикалық қызметке қатысушының есеп карточкасы.

Жүктің кедендік декларациясын қабылдау және тіркеу Декларант белгіленген тәртіппен толтырылған жүктің кедендік декларациясын оның электрондық кәшірмесімен бірге, сондай-ақ кедендік мақсат үшін қажетті құжаттарды кеден органына береді.

Жүктің кедендік декларациясы мен кедендік мақсат үшін қажетті құжаттарды кеден органының қабылдаған күні мен уақыты кеден ісі мәселелері жәніндегі уәкілетті орган айқындайтын тәртіппен ресімделіп, қоса

берілетін құжаттардың тізімдемесінде көрсетіледі және кеден органы лауазымды тұлғасының жеке нөмірлік мөрімен куәландырылады. Куәландырылғаннан кейін тізімдеме декларантқа қайтарылады.

Кеден органының:

- 1) декларацияны декларант болып табылмайтын тұлға берген;
- 2) декларацияда Кодекстің [379-бабының 4-тармағында](#) белгіленген тәртіпке сәйкес талап етілетін мәліметтер көрсетілмеген;
- 3) декларацияға қол қойылмаған не тиісінше куәландырылмаған немесе белгіленген нысан бойынша жасалмаған;
- 4) декларацияланатын тауарларға қатысты алдын ала декларациялау рәсімі қолданылған, кедендік баждар және салықтарды төлеу мерзімін ұзарту немесе мәулеттік төлеу мерзімін беру, сондай-ақ есепке алу әдісімен қосылған құн салығын төлеу кезіндегі жағдайларды қоспағанда, кедендік төлемдер және салықтар төленбеген не олардың төленуі қамтамасыз етілмеген;
- 5) олар туралы мәліметтер жүктің кедендік декларациясының арнаулы бағанында көрсетілетін құжаттар түгел берілмеген жағдайларды қоспағанда, жүктің кедендік декларациясын тіркеуден бас тартуға құқығы жоқ.

Жүктің кедендік декларациясын тіркеу немесе тіркеуден бас тарту жүктің кедендік декларациясын қабылдаған кезден бастап екі сағаттан аспайтын мерзімде жүргізіледі.

Жүктің кедендік декларациясын тіркеуден бас тартқан жағдайда кеден органының лауазымды адамы жүктің кедендік декларациясын тіркеуден бас тарту парағын толтырады және берілген құжаттармен бірге, көрсетілген бас тарту парағын жүктің кедендік декларациясын берген тұлғаға тапсырады. Жүктің кедендік декларациясын тіркеуден бас тарту парағын ресімдеу нысаны мен тәртібін кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган белгілейді.

Қабылданған жүктің кедендік декларациясы тіркелген уақыттан бастап заңды күші бар құжат болып табылады. Жүктің кедендік декларациясында мәлімделген мәліметтерді өзгерту, толықтыру және жүктің кедендік декларациясын қайтарып алу Кеден органының рұқсатымен және декларанттың дәлелді жазбаша өтініші бойынша жүктің кедендік декларациясында мәлімделген мәліметтер өзгертілуі немесе толықтырылуы мүмкін, ал кеден органы қабылдаған жүктің кедендік декларациясы қайтарып

алынууы мүмкін. Кеден органы декларанттың әтінішін алған кезде жүктің кедендік декларациясын тексеруді аяқтамаған немесе тауарларды қарауды бастамаған жағдайда жүктің кедендік декларациясында мәлімделген мәліметтерді өзгертуге және толықтыруға рұқсат етеді.

Жүктің кедендік декларациясын өзгерту немесе толықтыру оның қолданылу саласын кеңейте немесе қысқарта алмайды, кеден органы қабылдаған жүктің кедендік декларациясында көрсетілген тауарлар туралы мәліметтерден басқа мәліметтерді беруге әкеп соқпайды.

Декларанттың ауызша әтініші бойынша жүктің кедендік декларациясындағы кеден органдарының кедендік ресімдеу кезінде шешімдер қабылдауына әсер ететін негізгі деректерді өзгертпейтін қате жазуларды, техникалық немесе грамматикалық қателерді (үш жағдайдан аспайтын) қате деректерді сызу немесе тиісті мәліметтерді үстінен жазуын түзетуге жол беріледі. Әрбір мұндай түзету уәкілетті тұлғаның қол қоюымен және декларанттың мәрімен куәландырылады.

Кеден органдарының құзыретіне жататын мәліметтерді жүктің кедендік декларациясына енгізуді қоспағанда, кеден органдары лауазымды адамдарының өз бастамасы, тұлғаның тапсырмасы немесе әтініші бойынша жүктің кедендік декларациясын толтыруға, жүктің кедендік декларациясында көрсетілген мәліметтерді өзгертуге немесе толықтыруға құқығы жоқ.

Декларанттың дәлелді әтініші бойынша жүктің кедендік декларациясы тауар шығарылғанға дейін қайтарып алынуы мүмкін. Кеден органы жүктің кедендік декларациясы қайтарылатын кезде жүктің жаңа кедендік декларациясын беру үшін мерзім белгілейді, тауарларды уақытша, алдын ала, мерзімдік декларациялау рәсімін пайдалану жағдайларын қоспағанда, ол қайтарып алуға рұқсат берілген күннен бастап күнтізбелік он бес күннен аспауға тиіс. Жүктің кедендік декларациясын қайтарып алу кедендік баждарды және салықтарды төлеу мерзімдерін ұзартпайды. Бұл ретте кері қайтарып алынған жүктің кедендік декларациясы кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган айқындайтын тәртіппен жойылуға тиіс.

Қайтарып алынатын жүктің кедендік декларациясы тауарларды Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге әкету мақсаты үшін оларға берілген жағдайда, жүктің кедендік декларациясы тауарларды Қазақстан Республикасының кедендік шекарасынан тысқары жерлерге нақты әкеткенге дейін қайтарып алынуы мүмкін. Осы тауарларға жүктің жаңа

кедендік декларациясын беру үшін мерзім белгіленбейді. Бұл орайда, қайтарып алынған жүктің кедендік декларациясы жойылуға тиіс.

4-тақырып. Тауарлардың кедендік режимі

Қазақстан Республикасының кеден кодесіне сәйкес тауарлардың кедендік режимі дегеніміз, Қазақстан Республикасының кедендік аумағында не одан тыс жерлерде өткізу, пайдалану мақсаттарына қарай тауарлар мен кәлік құралдарын Қазақстан Республикасының кедендік аумағы арқылы өткізу кезіндегі олардың кеден ісі саласындағы мәртебесін айқындайтын, кеден кодексінде белгіленген нормалардың жиынтығы[8]. Қазіргі таңда елімізде Қазақстан Республикасының кеден заңдарын қолдану мақсатында кедендік режимдердің мынадай түрлері белгіленген:

- 1) тауарларды еркін айналыс үшін шығару;
- 2) тауарлардың кері импорты;
- 3) кеден қоймасы;
- 4) бажсыз сауда дүкені;
- 5) тауарларды кедендік аумақта қайта әңдеу;
- 6) тауарларды еркін айналыс үшін қайта әңдеу;
- 7) тауарларды кедендік аумақтан тыс жерлерде қайта әңдеу;
- 8) тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелу;
- 9) тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкету;
- 10) тауарлардың экспорты;
- 11) тауарлардың кері экспорты;
- 12) тауарлар транзиті;
- 13) тауарларды жою;
- 14) мемлекет пайдасына тауардан бас тарту;
- 15) еркін кеден аймағы;
- 16) еркін қойма;
- 17) арнайы кедендік режим[9].

Кеден органы кеден декларациясын тіркеген күн тауарларды белгілі бір кедендік режимде мәлімдеген күн болып есептеледі. Кеден Кодексінде белгіленген тәртіппен кеден органының тауарларды шығарған күні тауарларды кедендік режимде орналастырған күн болып есептеледі.

Декларант кедендік рвежимнің кеден кодексінде белгіленген шарттары мен талаптарын сақтамағандығы үшін Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жауапты болады.

Тұлғалар кедендік режимнің шарттары мен талаптары кедендік бақылаудағы тауарлардың олар еркін айналысқа шығарылғанға дейін не олар Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тыс жерлерге іс-жүзінде әкетілгенге дейін апаттың не ырық бермес күштің әсері салдарынан біржола жоғалуы, зақымдануы немесе жойылуы себепті сақталмайтын, сондай-ақ тауарлардың саны немесе жай-күйі тасымалдаудың, кәлікпен тасудың, сақтаудың және пайдаланудың (қолданудың) қалыпты жағдайлары кезінде тауарлардың табиғи тозуының немесе табиғи кемуінің салдарынан өзгерген жағдайларда жауапты болмайды.

Тұлғалар Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге қайта әндеу үшін әкетілген тауарларға немесе олардың қайта әнделген әнімдеріне қатысты мынадай мән-жайларда жауаптылықта болмайды, егер: тауарлардың немесе олардың қайта әнделген әнімдерінің апаттың не-месе ырық бермес күштің әрекеті салдарынан біржола жоғалуы немесе жойылуы себепті қайтарылмауы; тауарлардың немесе олардың қайта әнделген әнімдері санының тасы-малдаудың, сақтаудың және пайдаланудың (қолданудың) қалыпты жағдай-лары кезінде олардың табиғи тозуының немесе табиғи кемуінің салдарынан өзгеруі; тауарлардың немесе олардың қайта әнделген әнімдерінің шетел мемлекеті мемлекеттік органдарының немесе лауазымды адамдарының іс-әрекеттері салдарынан иеліктен шығуынан болса[10].

Тауарлардың біржола жоғалуына, бүлінуіне немесе жойылуына, олардың саны мен жай-күйінің өзгеруіне әкеп соқтырған мән-жайларды растау міндеті осы бөлімде айқындалған тұлғаларға жүктеледі. Шет мемлекеттердің аумағында болған мән-жайларды Қазақстан Республикасының шетелдердегі консулдық мекемелері немесе жоғарыда аталған мән-жайлар болған мемлекеттің құзыретті органдары растайды.

Арнайы кедендік режим - экспорттық бақылау саласындағы талаптарды қоспағанда, тауарлардың жекелеген санаттары кедендік баждар және салықтар алынбастан және тарифтік емес реттеу шаралары қолданылмастан Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін кедендік режим.

Кеден істері мәселелері жөніндегі уәкілетті орган белгілеген тәртіппен Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін мынадай тауарлар арнайы кедендік режимге орналастыруға жатады: Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге әкетілетін және Қазақстан Республикасының шетелдердегі мекемелерінің және өзге де ресми

Әкілдіктерінің жұмысын қамтамасыз етуге арналған тауарлар; Қазақстан Республикасының кедендік аумағында және одан тысқары жерлерде орналасқан Қазақстан Республикасының әскери мекемелерінің арасындағы кедендік шекара арқылы өткізілетін тауарлар; теңіз, әуе және темір жол кәлігі түрлерімен өткізілетін аталған кәлік құралдарының қалыпты жұмыс істеуі мен оларға техникалық қызмет көрсетілуін қамтамасыз етуге, олардың экипажы мен жолаушыларының тіршілік қызметін қамтамасыз етуге арналған борттық запастар мен кеме қорлары; кедендік шекара арқылы өткізілетін, табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алуға және жоюға арналған тауарлар, оның ішінде төтенше оқиғалардың нәтижесінде зардап шеккен адамдарға тегін тарату үшін, не осы мақсаттарда коммерциялық емес қайырымдылық ұйымдарына беруге арналған тауарлар; құтқару, авариялық-қалпына келтіру және басқа да шұғыл жұмыстарды жүргізуге қажетті тауарлар және табиғи және техногендік сипаттағы төтенше жағдайлардың алдын алу жөніндегі іс-шараларға қатысатын азаматтық қорғаныс күштерінің тауарлары; шикізаттың не өнеркәсіп өнімінің ықтимал сұранысын айқындау мақсатында зерттеулер (сертификаттау) жүргізу үшін Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін сол шикізаттың не өнеркәсіп өнімдерінің үлгілері. Бұл ретте мұндай зерттеулерді жүргізу үшін жеткілікті, коммерциялық құндылығы жоқ, шикізаттың не өнеркәсіп өнімінің ең аз саны үлгі деп ұғынылады.

5-тақырып. Кедендік төлемдер және салықтар

Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкету кезінде салық салу ерекшеліктері

Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелу - шетелдік тауарлар мен кәлік құралдары Қазақстан Республикасының кедендік аумағында, тауарлар қауіпсіздігі жөніндегі талаптарды қоспағанда, тарифтік емес реттеу шараларын қолданбастан, кедендік әкелу баждарын және салықтарды төлеуден толық немесе ішінара босатыла отырып пайдаланылатын, тауарлар мен кәлік құралдары кейіннен Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тыс жерлерге әкетілетін кездегі кедендік режим.

Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режиміне тауарлар мен кәлік құралдарын орналастыру кезінде төмендегідей талаптар сақталуы тиіс:

1. Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режиміне тауарлар мен кәлік құралдары:

- 1) тауарлар мен кәлік құралдарын бірдейлендіру қамтамасыз етілген;
- 2) кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган белгілейтін нысан бойынша тауарлар мен кәлік құралдарын белгіленген мерзімдерде Қазақстан Республикасынан тысқары жерлерге әкету туралы міндеттеме берілген;
- 3) Кеден Кодексінің 191-бабына сәйкес кедендік баждар және салықтар тәленген жағдайларда орналастырылады.

2. Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режиміне:

жекелеген даналарын жарнама және (немесе) кәрсету мақсатында уақытша әкелуді қоспағанда, қосалқы бөлшектер мен жинақтаушы заттарды (олар уақытша әкелінген кәлік құралдарына арналмаған жағдайда), шығыс материалдарын және үлгілерді, шикізатты, жартылай фабрикаттарды;

жекелеген даналарын жарнама және (немесе) кәрсету мақсатында уақытша әкелуді қоспағанда, алкоголь, темекі өнімдерін қоса алғанда, тамақ өнімдерін, сусындарды;

3) өндіріс қалдықтарын;

4) Қазақстан Республикасының кедендік аумағына әкелуге тыйым салынған тауарларды орналастыруға жол берілмейді.

Уақытша әкелінген тауарларды пайдалану және оларға билік ету жөніндегі шектеулер:

1. Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режимі аяқталғанға дейін Қазақстан Республикасының кедендік аумағында уақытша әкелінген тауарды басқа тұлғаға пайдалану және (немесе) оған билік ету құқығын беруге не иеліктен шығаруға бұл тұлға кедендік режимді мәлімдеген тұлғаның міндеттемелерін өзіне қабылдаған жағдайда жол беріледі.

2. Уақытша әкелінген тауарлар, тасудың (тасымалдаудың), сақтаудың немесе пайдаланудың (қолданудың) қалыпты жағдайларында табиғи тозу немесе табиғи кему салдарынан өзгеруін қоспағанда, өзгеріссіз қалпында қалуға тиіс. Тауарларды кері әкету кезінде кеден органы оларды бірдейлендіруді қамтамасыз еткен жағдайда, ұсақ жөндеу операцияларын, техникалық қызмет кәрсетуді және тауарларды қалыпты жағдайда ұстау үшін қажетті басқа да операцияларды қоса алғанда, олардың сақталуын қамтамасыз ету үшін қажетті операцияларды жасауға жол беріледі.

Тауарларды уақытша әкелу кезінде кедендік баждарды және салықтарды қолдану:

1. Кедендік баждар және салықтар тәлеуден толық босатыла отырып уақытша әкелінетін тауарлардың тізбесін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді.

2. Қазақстан Республикасының Үкіметі бекіткен тізбеге енгізілген

лизинг нысаналары Қазақстан Республикасының қаржы лизингі туралы заңдарының талаптары сақталған жағдайда кедендік баждарды және салықтарды төлеуден толық босатылады.

3.Кеден кодексінің 190-бабының 1 және 2-тармақтарында кәзделген тізбелерге енгізіл-меген тауарларға қатысты кедендік баждарды және салықтарды төлеуден ішінара босату қолданылады. Тауарлардың Қазақстан Республикасының кедендік аумағында болуының әрбір толық және толық емес күнтізбелік айы үшін кедендік баждарды және салықтарды төлеуден ішінара босату кезінде тауарлар еркін айналыс үшін шығарылғандағы төленуге тиіс соманың үш проценті теленеді.

4.Ішінара босату кезінде төлеуге жататын кедендік баждардың және салықтардың сомасын есептеу кеден декларациясын тіркеу күніне орайлас келісім-шарт валютасымен жүргізіледі. Кедендік баждардың және салықтардың сомасын төлеу кезенділігін декларант белгілейді. Бұл ретте кедендік баждар және салықтар сомасын төлеудің нақты мерзімдері бұл соманы төлеудің тиісті кезеңі басталғанға дейін жүргізілуге тиіс екендігіне орай белгіленеді.

Уақытша әкелінген тауарлар еркін айналыс үшін тауарлар шығарудың кедендік режиміне орналастырылған жағдайда кедендік баждарды және салықтарды төлеуден ішінара босату кезінде төленген кедендік баждардың және салықтардың сомасы еркін айналыс үшін тауарлар шығарудың кедендік режиміне сәйкес төленуге жататын кедендік баждардың және салықтардың сомасына есепке жатқызылады.

6.кеден кодексінің 190-бабының 1-тармағында кәзделген жағдайда осы баптың 3-тармағына сәйкес төленген кедендік баждардың және салықтардың сомасын уақытша әкелінген тауарларға қатысты құқықтық мирасқор болып табылатын тұлға төлеген болып саналады.

7.Кедендік баждарды және салықтарды төлеуден ішінара босата отырып, тауарларды уақытша әкелу кезінде алынатын кедендік баждардың және салықтардың жалпы сомасы тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режиміне орналастырған кезде тауарлар еркін айналыс үшін шығарылғандағы төленуге тиіс кедендік баждардың және салықтардың сомасынан аспауға тиіс.

8.Тауарларды өзге кедендік режимдерге орналастырған жағдайда кедендік баждарды және салықтарды төлеуден ішінара босату кезінде төленген кедендік баждардың және салықтардың сомасы қайтарылуға жатпайды.

Тауарды уақытша әкелу мерзімдерін декларант мұндай әкелудің мақсаттары мен мән-жайларына сәйкес белгілейді, бірақ оны осы бапта кәзделген жағдайларды қоспағанда, тауарларды уақытша әкелудің кедендік режиміне орналастыру күнінен бастап үш жылдан асыруға болмайды.

Декларанттың дәлелді әтініші бойынша тауарларды уақытша әкелу мерзімдерін кеден органы ұзартуы мүмкін. Декларант тауарларды уақытша әкелу мерзімдерін ұзарту туралы мәселені шешу үшін аталған мерзімдердің аяқталуына дейін он бес жұмыс күнінен кешіктірмей кеден органына растаушы құжаттарын қоса тіркеп, мұндай ұзартудың қажеттілігі туралы әтініш табыс етеді. Тауарларды уақытша әкелу мерзімін ұзарту туралы әтінішті қарау мерзімі әтініш алынған күннен бастап он жұмыс күнінен аспауға тиіс.

Тауарларды уақытша әкелудің мерзімдерін ұзарту кезінде кедендік ресімдеу үшін кедендік алымдар алынбайды, кедендік декларация берілмейді.

Кеден кодексінің 190-бабының 1-тармағында кәзделген жағдайда уақытша әкелу мерзімі Қазақстан Республикасының кедендік аумағына тауарларды нақты әкелу кезінен бастап есептеледі. Уақытша әкелу мерзімдерін үш жылдан аса уақытқа әзгерту 190- баптың 1-тармағының екінші бәлігіне сәйкес жүзеге асырылады.

Кеден кодексінің 191-бабында аталған тізбеге енгізілген лизинг нысаналары үшін тауарларды уақытша әкелу мерзімдері лизинг шартының талаптарына сәйкес белгіленеді. Аталған лизинг нысаналары үшін уақытша әкелу мерзімдерін кеден органдары Қазақстан Республикасының қаржы лизингі туралы заңдарының талаптары сақталған жағдайда лизинг шартына ұсынылып, енгізілген әзгерістер негізінде лизинг нысанасын уақытша әкелген тұлға жүгінген жағдайда әзгертеді.

2.Шетелдік дипломатиялық және опарға теңестірілген әкілдіктердің, сондай-ақ бірге тұратын отбасы мүшелерін қоса алғанда, олардың қызметкерлерінің ресми және жеке пайдалануы үшін әкелінетін тауарларды олардың Қазақстан Республикасында аккредиттелуінің бүкіл мерзіміне Қазақстан Республикасына уақытша әкелуге жол беріледі.

Уақытша әкелінген тауарларды кедендік бақылаудың ерек-шеліктеріне тоқталып әтсек: Уақытша әкелінген тауарларды кедендік бақылауды уақытша әкелінген тауарлардың кедендік ресімделуін жүргізген кеден органы жүзеге асырады. Уақытша әкелінген тауарларды уақытша әкелінген тауарлардың кедендік ресімделуін жүзеге асырған кеден органы қызметінің аймағынан басқа кеден органы қызметінің аймағына үш айға және одан астам мерзімге әткізу жағдайында тауарды уақытша әкелген тұлға уақытша әкелінген тауарлардың кедендік ресімделуін жүзеге асырған кеден органын басқа кеден органы қызметінің аймағына оны әкету ниеті туралы хабардар етуге тиіс.

Хабарлама тауарлардың межелі орнын және уақытша әкелінген тауарлардың кедендік ресімделуін жүзеге асырған кеден органының қызмет аймағынан тыс жерде орналасу мерзімін көрсете отырып еркін нысанда жазбаша жүргізіледі. Ұқсас хабарлама өз қызметі аймағына уақытша әкелінген тауарлардың өткізілуі жүргізілетін кеден органына беріледі.

Тауарлар Қазақстан Республикасынан тысқары жерлерге кері әкетілген жағдайда уақытша әкелінген тауарлардың кедендік ресімделуін жүзеге асырған кеден органының қызмет аймағынан тыс кедендік ресімдеу уақытша әкелінген тауарларды кедендік бақылауды жүзеге асырған кеден органының уақытша әкелінген тауарларға қатысты кедендік баждар және салықтар бойынша берешегі жоқтығы туралы растауы болған жағдайда жүргізіледі.

Тауарларды кедендік ресімдеу аяқталғаннан кейін және оларды Қазақстан Республикасынан тысқары жерлерге нақты әкеткеннен кейін кедендік ресімдеуді жүзеге асырушы кеден органы уақытша әкелінген тауарлардың кедендік ресімделуін жүзеге асырған кеден органын бұл туралы хабардар етеді.

Кеден кодексінің 190-бабының 1-тармағында кәзделген жағдайда жаңа кедендік декларацияны ресімдеуді ресімдеу кезінде қызметі аймағына тауарлар орналасқан кеден органында, уақытша әкелінген тауарларға қатысты құқықтық мирасқор болып табылатын тұлға жүргізеді. Уақытша әкелінген тауарларды кедендік ресімдеуді жүзеге асырған кеден органының уақытша әкелінген тауарларға қатысты кедендік баждар және салықтар бойынша берешегі жоқтығы туралы растауы мұндай ресімдеудің міндетті шарты болып табылады.

Жаңа кедендік декларацияны ресімдеу жүргізілген кеден органы уақытша әкелінген тауарларды кедендік ресімдеуді жүзеге асырған кеден органына оның көшірмесін бақылаудан алып тастау үшін жібереді және одан кейін мұндай бақылауды өз бетімен жүзеге асырады.

Тауарлар мен келік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режимін қолдануды аяқтау және тоқтата тұру. Декларант белгілеген тауарлар мен келік құралдарын уақытша әкелу мерзімінің өтуінен кешіктірмей тауарлар мен келік құралдары Қазақстан Рес-публикасының кедендік аумағынан тыс әкетілуге не кеден кодексіне сәйкес өзге кедендік режимге мәлімделуге тиіс. Уақытша әкелінген тауарлар мен келік құралдарының кері әкетілуі не бір немесе бірнеше лекпен өзге кедендік режимге мәлімделуі мүмкін. Тауарлар мен келік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режимі уақытша әкелінген тауарларды

әкету жолымен аяқталған жағдайда, уақытша әкелінген тауарлардың Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге нақты әкетілгенін растайтын тауарларды жеткізуді бақылау құжаты мұндай аяқтауды растау болып табылады. Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режимі еркін айналыс үшін тауарларды шығарудың кедендік режиміне тауарларды орналастырумен аяқталуы мүмкін. Бұл ретте кедендік баждардың және салықтардың сомасын есептеу келісім-шарт валютасында жүргізіледі. Еркін айналыс үшін тауарларды шығару кезінде тауарларды уақытша әкелудің кедендік режиміне тауарлар мәлімделген күнгі тауарлардың кедендік құны мен саны, ал кедендік баждардың және салықтардың ставкалары - еркін айналыс үшін тауарларды шығарудың кедендік режимінің талаптарына сәйкес кедендік декларацияны тіркеу күніне қолданылады.

Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режимінің қолданылуы:

Қазақстан Республикасының заң актілеріне сәйкес уақытша әкелінген тауарлар мен кәлік құралдарына тыйым салу немесе оларды алып қою кезінде; декларанттың өтініші бойынша уақытша әкелінген тауарларды кеден қоймасының кедендік режимінің шарттарына сәйкес кеден қоймасына орналастыру кезінде тоқтатыла тұрады.

Бұрын тауарларды уақытша әкелудің кедендік режиміне орналастырылған тауарларды оларды осы режимге сәйкес Қазақстан Республикасының кедендік аумағында одан әрі пайдалану мақсатымен кеден қоймасынан шығару кезінде уақытша әкелу мерзімінің өту ағымы жаңартылады.

Кәлік құралдарын тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режиміне орналастырудың ерекшеліктерін қарастырып өтсек. Кәлік құралдарын тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкелудің кедендік режиміне орналастырудың ерекшеліктері, уақытша әкелінген кәлік құралдарын пайдалану және оларға билік ету жөніндегі шектеулер, кедендік баждарды қолдану, уақытша әкелудің мерзімдері, кәлік құралдарын кедендік бақылау мен кедендік ресімдеудің ерекшеліктері, сондай-ақ кедендік режимді аяқтау Кеден кодексінің 33-тарауында белгіленеді.

Уақытша әкелінген тауарлар мен кәлік құралдарын белгіленген мерзімдерде әкетпеу тауарлар мен кәлік құралдары аварияның немесе ырық бермес күш әсерінің салдарынан жойылған немесе қайтарымыз жоғалған не Қазақстан Республикасы мемлекеттік органдарының немесе олардың лауазымды

адамдарының заңсыз іс-әрекеттерінің салдарынан иеліктен шыққан жағдайда ғана мүмкін болады. Бұл фактілер бойынша декларант тиісті уәкілетті мемлекеттік орган берген растау құжатын табыс етуге тиіс[9].

ТАУАРЛАР МЕН КӘЛІК ҚҰРАЛДАРЫН УАҚЫТША ӘКЕТУ КЕЗІНДЕ САЛЫҚ САЛУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режимін тағайындау: тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкету - қазақстандық тауарлар мен кәлік құралдары кедендік әкету баждарын тәлеуден толық немесе ішінара босатыла отырып, тарифтік емес реттеу шараларын қолданбастан, Қазақстан Республикасының кедендік аумағына тауарлар мен кәлік құралдарын кейіннен әкеле отырып Қазақстан Республикасының кедендік шекарасынан тыс жерлерде пайдаланылатын кедендік режим[10].

Тауарлар мен кәлік құралдарын тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режиміне орналастыру жағдайлары:

1) тауарлар мен кәлік құралдарын кеден ісі мәселелері жөніндегі уәкілетті орган бекіткен нысан бойынша қайта әкелу туралы міндеттеме берілген; Кеден Кодексінің 200-бабына сәйкес кедендік баждар тәленген жағдайда орналастырылады. Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режиміне:

1) жекелеген даналарын жарнама және (немесе) кәрсету мақсатында уақытша әкетуді қоспағанда, қосалқы бөлшектер мен жинақтаушы бұйымдарды (олар уақытша әкетілген кәлік құралдарына арналмаған жағдайда), шығыс материалдары мен үлгілерін, шикізатты, жартылай фабрикаттарды;

2) жекелеген даналарын жарнама және (немесе) кәрсету мақсатында уақытша әкетуді қоспағанда, алкоголь, темекі әнімдерін қоса алғанда, тамақ әнімдерін, сусындарды;

3) Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге әкетуге тыйым салынған тауарларды орналастыруға жол берілмейді.

3. Кеден кодексінің 200-баптың 2-тармағының 1) тармақшасының ережелері олардың жай-күйінің өзгермеуін анықтау үшін тиісті уәкілетті мемлекеттік орган растайтын баламалылықты сақтау әлшемдері қолданылуға тиіс бастапқы және бөлінетін радиоактивті материалдарды уақытша әкету жағдайларына қолданылмайды.

Уақытша әкетілген тауарларды пайдалану және оларға билік ету жөніндегі шектеулер қойылады:

1. Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің режимі аяқталғанға дейін басқа тұлғаға уақытша әкетілген тауарларды пайдалану және (немесе) оларға билік ету құқығын беруге не иеліктен шығаруға бұл тұлға тауарлар мен

кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режимін мәлімдеген тұлғаның міндеттемелерін әзіне қабылдаған жағдайда жол беріледі.

2. Уақытша әкетілген тауарлар тасудың (тасымалдаудың), сақтаудың немесе пайдаланудың (қолданудың) қалыпты жағдайлары кезіндегі табиғи тозу немесе табиғи кему салдарынан болатын өзгерістерді қоспағанда, өзгеріссіз қалпында қалуға тиіс.

Тауарларды уақытша әкету кезінде кедендік баждарды қолдану

Кедендік баждарды телеуден толық босатыла отырып уақытша әкетілетін тауарлар санаттарының тізбесін Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілейді.

Кеден кодексінің 230-баптың 1-тармағымен кезделмеген тауарлар санаттарына қатысты, сондай-ақ кедендік баждарды тәлеуден толық босату жағдайлары сақталмаған кезде кедендік баждарды телеуден ішінара босату қолданылады. Кедендік баждарды тәлеуден ішінара босату кезінде тауарлардың Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерде болуының әрбір толық және толық емес күнтізбелік айы үшін егер тауарлар экспортталар болса тәленуге тиіс соманың үш проценті тәленеді.

Ішінара босату кезінде тәлеуге жататын кедендік баждардың сомасын есептеу келісім-шарт валютасында жүргізіледі. Кедендік баждардың сомалары тауарларды тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режиміне орналастырған кезде немесе декларанттың таңдауы бойынша кезең-кезеңмен тәленеді. Бұл ретте кедендік баждардың сомаларын тәлеудің нақты мерзімдері бұл сомаларды тәлеу тиісті кезеңнің басталуына дейін жүргізілуге тиіс екендігіне орай белгіленеді.

Уақытша әкетілген тауарларды тауарлар экспортының кедендік режиміне орналастырған жағдайда, кедендік баждар тәлеуден ішінара босатылған кезде тәленген кедендік баждардың сомасы тауарлар экспортының кедендік режиміне сәйкес тәленуге жататын кедендік баждардың сомасына есепке жатқызылады.

Кеден кодексінің 199-бабының 1-тармағында кәзделген жағдайда, осы баптың 3-тармағына сәйкес тәленген кедендік баждардың сомаларын уақытша әкетілген тауарларға құқықтық мирасқор болып табылатын тұлға телеген болып саналады.

Тауарларды уақытша әкету кезінде кедендік баждарды тәлеуден ішінара босатыла отырып алынатын кедендік баждардың жалпы сомасы, егер тауарлар экспортталар болса, тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік

режиміне орналастыру кезінде тәленуге тиіс кедендік баждардың сомасынан аспауға тиіс.

Тауарларды уақытша әкету мерзімдерін мұндай әкетудің мақсаттары мен мән-жағдайларына сәйкес декларант белгілейді, бірақ оны тауарларды Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тыс жерлерге әкетілу күнінен бастап үш жылдан асыруға болмайды.

Декларанттың дәлелді әтініші бойынша уақытша әкету мерзімдерін кеден органы ұзартуы мүмкін. Декларант тауарларды уақытша әкетудің мерзімдерін ұзарту туралы мәселені шешу үшін, аталған мерзімдердің аяқталуына дейін он бес жұмыс күнінен кешіктірмей кеден органына растау құжаттарын қоса тіркеп, осындай ұзартудың қажеттілігі туралы әтініш табыс етеді. Тауарларды уақытша әкету мерзімін ұзарту туралы әтінішті қарау мерзімі әтініш алынған күннен бастап он жұмыс күнінен аспауға тиіс.

Тауарларды уақытша әкетудің мерзімдерін ұзарту кезінде кедендік ресімдеу үшін кедендік алымдар алынбайды, кедендік декларация берілмейді. Тауарларды уақытша әкету мерзімдерін үш жылдан аса уақытқа өзгерту осы баптың екінші бәлігіне сәйкес жүзеге асырылады.

Уақытша әкетілген тауарлар мен кәлік құралдары Қазақстан Республикасының кедендік аумағына қайта әкелуге жатады не мәлімделген уақытша әкету мерзімінің аяқталуынан кешіктірілмей өзге кедендік режимге мәлімделуге тиіс.

Уақытша әкетілген тауарларға меншік құқығын шетелдік тұлғаға берген жағдайда, уақытша әкетілген тауарлар Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес міндетті түрде қайта әкелуге жататын жағдайларды қоспағанда, тауарларды уақытша әкетуді жүзеге асырған тұлға тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режимін осы Кодексте белгіленген тәртіппен тауарлар экспортының кедендік режиміне өзгертуге міндетті.

Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режимін тауарлар экспортының кедендік режиміне өзгерту кезінде кедендік баждардың сомаларын есептеу келісім-шарттың валютасында жүргізіледі. Экспорт кезінде тауарлардың кедендік құны мен саны - тауарларды тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режиміне орналастыру күніне орай, ал кедендік баждардың ставкалары - тауарлар экспортының кедендік режимінің талаптарына сәйкес кедендік декларацияны тіркеу күніне орай анықталады.

Тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режимін тауарлар экспортының кедендік режиміне өзгертуге тауарларды кеден органына нақты табыс етпестен жол беріледі.

Кәлік құралдарын тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режиміне орналастырудың ерекшеліктері

Кәлік құралдарын тауарлар мен кәлік құралдарын уақытша әкетудің кедендік режиміне орналастырудың ерекшеліктері, уақытша әкетілген кәлік құралдарын пайдалану және оларға билік ету жәніндегі шектеулер, кедендік баждарды қолдану, уақытша әкетудің мерзімдері, кәлік құралдарын кедендік бақылау мен кедендік ресімдеудің ерекшеліктері, сондай-ақ кедендік режимді аяқтау кеден кодексінің 33-тарауында белгіленеді.

Уақытша әкетілген тауарлар мен кәлік құралдарын белгіленген мерзімдерде қайтармау:

-тауарлар мен кәлік құралдары аварияның немесе ырық бермес күш әсерінің салдарынан жойылған немесе қайтарымсыз жоғалған;

-тауарлар мен кәлік құралдары болған мемлекеттің мемлекеттік органдарының немесе лауазымды адамдарының іс-әрекеттері салдарынан иеліктен шыққан жағдайларда ғана мүмкін болады.

ТАУАРЛАР ЭКСПОРТЫ КЕЗІНДЕ САЛЫҚ САЛУ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Тауарлар экспорты - Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тысқары жерлерге осы аумақтан тыс жерде тұрақты болу немесе тұтынылу мақсатында тауарлар әкетілетін кедендік режим[11].

Тауарларды тауарлар экспортының кедендік режиміне орналас-тыру жағдайлары

Тауарлар экспорты:

- 1)кедендік әкету баждары төленген;
- 2)тарифтік емес реттеу шаралары сақталған;
- 3)Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген талаптар мен жағдайлар орындалған жағдайда жүзеге асырылады.

6-тақырып. Кеден шекарасы арқылы тауарлар және көлік құралдарын өткізу тәртібі Бұл тарауды қарастырмас бұрын ескере кететін маңызды жайт, Қазақстан Республикасына тауарлардың кері импорты кезінде кедендік

салықтар мен баждар салынбайды. Кеден Кодексінде және Қазақстан Республикасының өзге де заң актілері кезделген басқа да талаптар орындалған; кедендік ресімдеу аяқталған жағдайларда жүзеге асырылады.

Тауарлардың кері импортына кедендік режимді тағайындау: Тауарлардың кері импорты - бұрын Қазақстан Республикасының кедендік нынан тауарлар экспортының кедендік режиміне сәйкес әкетілген тауарлар кеден кодексінің 122-бабында белгіленген мерзімдерде, тарифтік емес реттеу шараларын қолданбай, тауарлардың қауіпсіздігі жөніндегі талаптарды және экспорттық бақылау саласындағы шараларды қоспағанда, кедендік баждардан салықтардан босатыла отырып, кері әкелінетін кездегі кедендік режим.

Тауарлардың кері импортының кедендік режиміне тауарларды орналастырудың шарттары:

1. Тауарлардың кері импортының кедендік режиміне тауарларды орналастыру үшін тауарлардың:

1) Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан әкетілуі кезінде қазақ;ық тауарлар мәртебесі болуы;

2) әкету сәтінен бастап үш жылдың ішінде тауарлардың кері импортының кедендік режиміне мәлімделуі;

3) тасымалдаудың, сақтаудың немесе пайдаланудың (қолданудың) қалыпты жағдайлары кезінде табиғи тозудың немесе табиғи кемудің салдарынан өзгеруді қоспағанда, олар өзгеріссіз жағдайда болуы;

4) кеден органдары тарапынан бірдейлендірілген болуы тиіс.

Тауарларды Қазақстан Республикасынан тысқары жерлерде кәсіпкерлік мақсаттарға пайдалану, сондай-ақ олармен ұсақ жәндеу операцияларын, техникалық қызмет кәрсету және тауарларды қалыпты ұстау үшін қажетті басқа да операцияларды қоса алғанда, олардың сақталуын қамтамасыз ету үшін қажетті операциялар жасау, жәндеуге байланысты операциялар олардың әкетілген сәттегі құнымен салыстырғанда тауарлар құнының әсуіне әкелетін жағдайларды қоспағанда, тауарларды тауарлардың кері импортының кедендік режиміне орналастыруға кедергі келтірмейді. Бұл ретте әкетілген күнгі құн мен әкелінген күнгі құнның арақатынасы тауарлардың кедендік декларациясында кәрсетілетін статистикалық құнының негізінде айқындалады.

Тауарлар экспортының кедендік режиміне сәйкес әкетілген, тауарлардың кері импортының кедендік режиміне орналастырылатын тауарлар жағдайының тұрақтылығы, олардың әкетілу фактісі, әкетілген күні құжаттамамен расталуы тиіс.

Тауарлардың кері импортының кедендік режиміне тауарларды орналастыруға кеден кодексінің 56-бабының 1-тармағының талаптары сақталған кезде және, егер әкетілген тауарлардың бөлігі ғана кері әкелінетін жағдайда да жол беріледі.

Тауарлардың кері импортын жүзеге асыратын тұлғаға бұрын тәленген баждар, егер әкету кезінде кедендік шекарадан өткен сәтте тауарларға олардың ақаулары болса не тұлғаға қатысты емес мән-жайлар бойынша сыртқы экономикалық мәмілелер аяқталмаған жағдайда және осы себептер бойынша тауарлар жеткізушіге не ол атап көрсеткен өзге тұлғаға қайтарылған болса, мынадай:

Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген құқық мирасқорлығы жағдайларын қоспағанда, тауарларды әкеткен адамның өзі тауарларды әкелген;

тауарларды пайдалану ақауларды немесе тауарларды қайтаруға әкеп соққан өзге де мән-жайларды анықтау үшін қажетті жағдайларды қоспағанда, тауарлар Қазақстан Республикасының кедендік аумағынан тыс жерлерде пайдаланылмаған және жөнделмеген; тауарлардың әкетілуі кезінде Қазақстан Республикасының кедендік шекарасынан өткен күннен бастап алты айдың ішінде кері импортталған жағдайлар сақталғанда қайтарылады. Экспортталған тауарлар легінің бір бөлігін тауарлардың кері импортының кедендік режиміне орналастыру кезінде, тәленген сомалардың қайтарылуы осы бөліктің экспортталған тауарлардың легіне сандық қатынасы бойынша жүргізіледі. Әкетілімдік кедендік баждарды қайтару кеден кодексінің 44-тарауында белгіленген тәртіппен кері импорттауды жүзеге асырған тұлғаға жүргізіледі.

Бажсыз сауда дүкенінің кедендік режимін тағайындау кезіндегі импорттық тауарларға салық салу ерекшеліктері

Бажсыз сауда дүкені - тауарлардың кейін Қазақстан Республикасының өзіндік аумағынан әкетілуі жағдайында, тауарлардың қауіпсіздігі жөніндегі талаптарды қоспағанда, тауарлар жеке тұлғаларға кедендік баждар, салықтар алынбай және тарифтік емес реттеу шаралары қолданылмай сатылатын кедендік режим[13].

Тауарларды бажсыз сауда дүкенінің кедендік режиміне орналастырудың талаптары: Бажсыз сауда дүкенінің кедендік режиміне Қазақстан Республикасына әкелінуге және Қазақстан Республикасынан әкетілуге тыйым салынған, Қазақстан Республикасының аумағында азаматтық айналымнан

алынған тауарлар, сондай-ақ Қазақстан Республикасының Үкіметі белгілеген өзге де тауарларды қоспағанда, кез келген тауарлар орналастырылуы мүмкін. Қазақстан Республикасының аумағында сатылуы шектелген тауарлар бажсыз сауда дүкенінің кедендік режимінде Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген талаптар сақталған жағдайда сатылады. Бажсыз сауда дүкенінің жұмыс істеуін қамтамасыз ету үшін пайдаланылатын тауарлар бажсыз сауда дүкенінің кедендік режиміне орналастыруға жатпайды.

7-тақырып. Кедендік және валюталық бақылау

Кедендік бақылау – Қазақстан Республикасының кедендік және басқа да заңнамаларының орындалуын бақылайтын Қазақстан Республикасы кеден органдарымен жүзеге асырушы шаралардың жиынтығы.

Кеден бақылауы кеден органдарының лауазымды тұлғаларымен мыналарға байланысты жүзеге асады:

Қазақстан Республикасы кеден шекарасынан өтуші өнімдер және кәліктерге; [Қазақстан Республикасы Кеден Кодексімен](#) қарастырылған тауар және кәліктер туралы мәліметтердің және құжаттардың кедендік декларациясына; кеден брокерлері сипаттас тұлғалардың қызметін, кедендік аудармашылардың, сонымен қатар жеке кедендік режимдерінің ішінде қызметін жүзеге асырушылардың және уақытша сақтау кедендік қызметін ұсынушылардың қызметін; тауарларды қолдану және басқару құқығына қойылған шектеулерді сақтау; кедендік тәлемдерді және салықты тәлеу және аударуда

Кедендік бақылау нысандары:

- 1) кедендік декларацияны, құжаттар мен мәліметтерді тексеру;
- 2) ауызша пікір сұрау;
- 3) түсіндірмелер алу;
- 4) кедендік қадағалау;
- 5) тауарлар мен кәлік құралдарын тексеру;
- 6) тауарлар мен кәлік құралдарын кедендік тексеріп қарау;
- 7) жеке тексеру;
- 8) тауарларды арнаулы таңбалармен таңбалау не осы Кодексте және

Қазақстан Республикасының салық заңдарында кәзделген жағдайларда оларға бірдейлендіру белгілерін соғу;

9) тауарлар мен кәлік құралдарының есебі мен олар бойынша есептілік жүйесін тексеру;

10) тауарлар мен кәлік құралдарын есепке алу;

11) үй-жайлар мен аумақтарды тексеру болып табылады [9].

Кеден органдары, құжаттардың түпнұсқалылығын және мәліметтердің дұрыстығын анықтау мақсатында, тауарлар мен кәлік құралдарын кедендік ресімдеу кезінде берілген кедендік декларацияны, құжаттарды және мәліметтерді тексереді.

Кеден органдарына кедендік ресімдеу кезінде берілген мәліметтердің дұрыстығын тексеру оларды басқа дерек-кәздерден алынған ақпаратпен салыстыру, арнаулы кедендік статистиканың мәліметтерін талдау, ақпараттық технологияларды пайдалана отырып мәліметтерді әңдеу арқылы, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңдарында тыйым салынбаған басқа да тәсілдермен жүзеге асырылады.

Кедендік бақылауды жүзеге асыру кезінде кеден органы кедендік декларациядағы ақпараттарды тексеру мақсатында тұлғалардан жазбаша түрде барлық құжаттар мен мәліметтерді сұратып алуға құқылы. Іріктеп тексеру негізінде кеден органдарының құжаттар мен мәліметтерді тексеруіне жол беріледі. 442-баптың 3-тармағына сәйкес қосымша құжаттар мен мәліметтер сұрату және оларды тексеру, егер осы Кодексте тікелей өзгеше кәзделмесе, тауарларды шығаруға кедергі жасамауға тиіс.

Ауызша пікір сұрау

Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы әткізілетін тауарлар мен кәлік құралдарына кедендік ресімдеуді жүргізу, алдын ала операциялар мен өзге де кедендік рәсімдер кезінде кеден органдарының лауазымды адамдары тұлғалардан ауызша пікір сұрауға құқылы, аталған тұлғалардан мұндай пікір сұрау нәтижелері жазбаша нысанда ресімделмейді.

Түсіндірмелер алу - кеден органдары лауазымды адамдарының декларанттардан және кедендік бақылауды жүзеге асыру үшін маңызы бар мән-жайлар туралы мәліметтерді білетін өзге де адамдардан кеден ісі саласындағы қажетті ақпаратты алуы.

Түсіндірме жазбаша нысанда ресімделеді. Адамды түсіндірме алу үшін шақыру туралы хабарламаға тиісті кеден органының басшысы қол қояды және шақырылған адамға қол қойғызып алу арқылы тапсырылады.

Кедендік қадағалау - кеден органдары лауазымды адамдарының кедендік бақылаудағы тауарлар мен кәлік құралдарының тасымалдануын, олармен жүк және өзге де операциялардың жасалуын кезбен шолып, оның ішінде техникалық құралдарды қолдана отырып бақылауы.

Тауарлар мен көлік құралдарын тексеру

Кеден органы лауазымды адамдарының тауарлар мен кәлік құралдарын, оның ішінде халықаралық почта жөнелтімдерін, жеке тұлғалардың багажын қарауы кедендік бақылаудағы тауарлардың сипаты, шығарылған жері, жай-күйі, мөлшері туралы, тауарларда, кәлік құралдарында және олардың жүк тиелетін бөліктерінде кедендік пломбалардың, мәрлердің және басқа да қондырылған бірдейлендіру құралдарының бар екендігі туралы мәліметтерді растау үшін жүзеге асырылады.

Тауарлар мен кәлік құралдарын тексеру - егер мұндай тексеру кәлік құралы мен оның жүк тиелетін бөліктерін ашумен және тауарлардың орамаларын бұзумен байланысты болмаса, кедендік бақылау мақсаттары үшін тауарларды, жеке тұлғалардың багажын, кәлік құралдарын, жүкке арналған ыдыстарды, кедендік пломбалардың, мәрлердің және өзге де тауарларды бірдейлендіру құралдарының бар-жоқтығын сырттай кезбен тексеру.

Кедендік бақылау аймағында тауарлар мен кәлік құралдарын тексеру декларант, тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты әкілеттіктері бар өзге де адамдар және олардың әкілдері тексеру кезінде қатысуға тілек білдіретін жағдайларды қоспағанда, аталған адамдардың қатысуынсыз жүргізілуі мүмкін.

Тауарлар мен кәлік құралдарын тексеру нәтижелері бойынша кеден органдарының лауазымды адамдары, егер мұндай тексерудің нәтижелері кедендік мақсаттарда пайдаланылатын болса, белгіленген нысан бойынша акт жасайды. Кеден органының лауазымды адамдары тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты әкілеттіктері бар адамның талабы бойынша акт жасауға міндетті. Кедендік қарау жүргізілгендігі туралы актінің екінші данасы тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты әкілеттіктері бар адамға тапсырылады.

Кедендік тексеріп қарау - кеден органдары лауазымды адамдарының тауарлардың орамаларын немесе кәлік құралының жүк тиелетін бөліктерін не ыдыстарды, контейнерлерді және тауарлар бар немесе болуы мүмкін өзге де орындарды ашумен байланысты тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты іс-әрекеті.

Кедендік тексеріп қарау тауарларды кедендік мақсаттар үшін бірдейлендіру, мәлімделетін мәліметтердің дұрыстығын анықтау не Қазақстан Республикасының кеден заңдарын бұзу туралы ақпарат болған кезде мұндай ақпаратты тексеру, сондай-ақ іріктеп тексерудің негізінде кедендік бақылау жүргізу мақсатында жасалады.

Осы баптың 3-тармағында белгіленген жағдайды қоспағанда, декларант, тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты әкілеттіктері бар өзге де тұлғалар және олардың әкілдері өздерінің бастамасы бойынша тауарлар мен кәлік құралдарын кедендік тексеріп қарау кезінде қатысуға құқылы.

Тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты әкілеттігі бар декларант немесе өзге тұлғалар және олардың әкілдері кеден органы лауазымды адамдарының талабы бойынша тауарлар мен кәлік құралдарын тексеріп қарау кезінде қатысуға және кеден органының лауазымды адамдарына қажетті жәрдем көрсетуге міндетті. Тасымалдаушы арнайы уәкілеттік берген әкіл болмаған жағдайда, кәлік құралын басқаратын жеке тұлға осы міндетті атқарушы болып табылады. Кеден органы декларант, тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты әкілеттіктері бар өзге де адамдар және олардың әкілдері болмаған кезде, мынадай жағдайларда:

1) аталған адамдар тауарлар мен кәлік құралдары тапсырылғаннан кейін он күн өткен соң келмеген жағдайда;

2) ұлттық қауіпсіздікке, адамның өмірі мен денсаулығына, қоршаған ортаға, Қазақстан Республикасы халықтарының мәдени игілігін сақтауға қауіп болған жағдайда және кейінге қалдыруға болмайтын өзге де жағдайларда;

3) тауарларды халықаралық почта жөнелтімдерімен жіберген кезде;

4) тауарлар мен кәлік құралдарын Қазақстан Республикасының кедендік аумағында кедендік режимді бұза отырып қалдырған жағдайда тауарлар мен кәлік құралдарына кедендік тексеріп қарау жүргізуге құқылы.

Аталған жағдайларда тауарлар мен кәлік құралдарын кедендік тексеріп қарау екі куәгердің қатысуымен жүргізіледі және уәкілетті орган бекіткен нысан бойынша кедендік тексеріп қарау актісі ресімделеді.

Егер кедендік декларацияда көрсетілген тауарлардың бір бөлігі бір атаудағы тауарлар ретінде кедендік тексеріп қарауға ұшыраған болса, онда мұндай тексеріп қараудың нәтижелері кедендік декларацияда көрсетілген осындай барлық тауарларға қолданылады.

Кедендік тексеріп қараудың нәтижелері бойынша екі дана етіп акт жасалады. Кедендік тексеріп қарау жүргізілгендігі туралы актіде мынадай мәліметтер:

1) кедендік тексеріп қарауды жүргізген кеден органының лауазымды тұлғалары мен оны жүргізу кезінде қатысқан адамдар туралы мәліметтер;

2) декларанттың, тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты әкілеттіктері бар өзге де адамның қатысуынсыз кедендік тексеріп қарау жүргізудің себептері;

3) кедендік тексеріп қараудың нәтижелері көрсетіледі.

Актінің екінші данасы тауарлар мен кәлік құралдарына қатысты әкілеттіктері бар адамға не оның әкіліне тапсырылады.

Жеке тексеріп қарау

Кедендік бақылаудың ерекше нысаны ретіндегі жеке тексеріп қарау Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы әтетін не кедендік бақылау аймағындағы немесе халықаралық әуежайдың транзит аймағындағы жеке тұлғаның Қазақстан Республикасының заңдарын бұзу объектілері болып табылатын тауарларды өзінде жасырып, бермей тұр деп ойлауға жеткілікті негіздер болған жағдайда, кеден органы басшысының, оны алмастырушы адамның не Қазақстан Республикасының кедендік шекарасындағы бақылау-әткізу пункті уәкілетті лауазымды адамының жазбаша шешімі бойынша жүргізіледі.

Жеке тексеріп қарау жүргізуге байланысты рәсімді және жеке тексеріп қарауды рәсімдеу тәртібін уәкілетті орган айқындайды.

Жеке тексеріп қарау басталар алдында кеден органының лауазымды адамы жеке тұлғаға кеден органы басшысының немесе оны алмастырушы адамның жеке тексеріп қарауды жүргізу туралы шешімін көрсетуге, жеке тұлғаны мұндай тексеріп қарауды жүргізу кезіндегі құқықтарымен

таныстыруға және жасырған тауарларын өз еркімен беру туралы ұсыныс жасауға міндетті.

Кеден органы лауазымды адамының жеке тексеріп қарау жүргізу кезіндегі іс-әрекеті жеке тұлғаның ар-намысы мен абыройына нұқсан келтірмеуге тиіс.

Өзіне қатысты жеке тексеріп қарау жүргізіліп отырған жеке тұлғаның:

1) жеке тексеріп қарау жүргізу басталғанға дейін оны жүргізу тәртібімен және жеке тексеріп қарау жүргізу туралы шешіммен танысуға;

2) Қазақстан Республикасының заңдарын бұзу объектілері болып табылатын өзінде жасырған тауарларын өз еркімен беруге;

3) жеке тексеріп қарау жүргізетін кеден органы лауазымды адамының жеке тексеріп қарау жүргізу туралы хаттамаға міндетті түрде енгізе отырып, мәлімдеме жасауға;

4) жеке тексеріп қарау жүргізудің нәтижелерімен және іс жүргізу құжаттарымен танысуға;

5) жеке тексеріп қарау жүргізетін кеден органы лауазымды адамдарының іс-әрекеттеріне осы Кодекске сәйкес шағым жасауға;

б) адвокаттың қызметтерін пайдалануға құқығы бар.

Өзіне қатысты жеке тексеріп қарау жүргізілген жеке адамға жеке тексеріп қараудың жүргізілгені туралы хаттаманың көшірмесі, тауарлардың алынып қойғаны туралы акті беріледі.

Жеке тексеріп қарауды тексеріліп қаралатын адаммен бір жыныстағы кеден органының лауазымды адамдары сол жыныстағы екі куәгердің қатысуымен санитарлық-гигиеналық талаптарға сай келетін оқшауланған үй-жайда жүргізеді. Бұл үй-жайға басқа жеке тұлғалардың енуіне және олардың тарапынан жеке тексеріп қараудың жүргізілуін қадағалау мүмкіндігіне жол берілмеуге тиіс. Тексеріп қаралатын адамның дене органдарын тексеріп зерттеуді маман-дәрігер, қажет болған жағдайда арнайы медициналық техниканы пайдалана отырып жүргізуге тиіс.

Қазақстан Республикасының заң актілерінде көзделген жағдайларды қоспағанда, маман-дәрігердің кеден органы басшысының немесе оны алмастырушы адамның жеке тексеріп қарауды жүргізу туралы шешімін орындаудан жалтаруға құқығы жоқ.

Жеке тексеріп қараудың жүргізілгендігі туралы уәкілетті орган бекітетін нысан бойынша хаттама жасалады.

Хаттамаға - жеке тексеріп қарауды жүргізген кеден органының лауазымды адамы, әзіне қатысты тексеріп қарау жүргізілген жеке тұлға, куәгерлер, ал тексеріп зерттеу жүргізілген кезде - дәрігер қолдарын қояды.

Тауарларды арнаулы таңбалармен таңбалау, оларға бірдейлендіру белгілерін қою

Қазақстан Республикасының заңдарында кезделген жағдайларда кеден органдары кедендік бақылауды тауарларда (олардың орамаларында) арнаулы таңбалардың, бірдейлендіру белгілерінің немесе оларды Қазақстан Республикасының кедендік аумағына әкелудің заңдылығын растау үшін пайдаланылатын тауарларды белгілеудің өзге де тәсілдерінің болуын тексеру жолымен жүзеге асырады.

Тауарларда арнаулы таңбалардың, бірдейлендіру белгілерінің немесе тауарларды белгілеудің өзге де тәсілдерінің болмауы, егер әзінен мұндай тауарлар табылған адам, декларант не өзге де мүдделі адам басқаша дәлелдей алмаса, Қазақстан Республикасының кедендік аумағына тауарларды кедендік ресімдеу мен шығару жүргізілмей жүзеге асырылған тауарлар әкелу ретінде қаралады.

Тауарлардың және көлік құралдарының есебі мен олар бойынша есептілік жүйесін тексеру

1. Кедендік бақылаудың нысаны ретіндегі тауарлардың және көлік құралдарының есебі мен олар бойынша есептілік жүйесін тексеру мынадай жағдайларда:

1) тұлға осы Кодекстің ережелеріне сәйкес кедендік ресімдеудің оңайлатылған рәсімдерін қолдану туралы мәлімдеген кезде;

2) Қазақстан Республикасының заңдарында айқындалған тәртіппен есепке алынуға тиіс тауарларды шартты түрде шығарған кезде;

3) кеден брокерлері, кедендік тасымалдаушылар ретіндегі қызметті жүзеге асыратын, сондай-ақ жекелеген кедендік режимдер шеңберінде және уақытша сақтау бойынша кеден қызметтерін кәрсету жәніндегі қызметті жүзеге асыратын тұлғаларға қатысты;

4) кедендік бақылаудағы тауарлар мен көлік құралдарына қатысты

сыртқы экономикалық қызметке қатысушыларды тексеру кезінде қолданылады.

Осы бапта кәрсетілмеген жағдайларда, есеп пен есептілік жүйесін тексеру кеден ісі саласындағы сыртқы экономикалық және өзге де қызметті тексеруді пайдалана отырып кедендік бақылау жүргізу кезінде іске асырылуы мүмкін.

Тауарлар мен көлік құралдарының есебін жүргізу

Шартты түрде шығарылған тауарлар мен көлік құралдарын, тарифтік және тарифтік емес реттеу шаралары белгіленген тауарларды бақылауды қамтамасыз ету мақсатында кеден органдары осы Кодекске сәйкес кедендік ресімдеу мен кедендік бақылау кезінде тұлғалар беретін мәліметтер негізінде, уәкілетті орган белгілеген тәртіппен және нысандарда Қазақстан Республикасының кедендік шекарасы арқылы өткізілетін тауарлар мен көлік құралдарының есебін жүргізеді.

Қазақстан Республикасының аумағында шартты түрде шығарылған тауарлар мен көлік құралдарын пайдаланатын тұлғалар және осы Кодексте белгіленген өзге де тұлғалар олардың есебін жүргізуге және кеден органдарына уәкілетті орган белгілеген тәртіппен есептілік тапсыруға міндетті.

Үй-жайлар мен аумақтарды тексеру

Қазақстан Республикасының заң актілерінде кәзделген жағдайларды қоспағанда, кеден бақылауын жүргізу мақсатында кеден органының лауазымды адамдары қызметтік куәлігін және кеден органының басшысы қол қойған нұсқаманы кәрсеткен кезде, кедендік бақылауға жататын тауарлар мен көлік құралдары, кедендік бақылау үшін қажетті құжаттар болатын, не болуы мүмкін, не кедендік бақылаудағы тауарларға қатысты қызмет жүзеге асырылатын аумақ пен үй-жайларға (тексеріп қарау мен тінту жүргізу құқығынсыз) кіруге құқығы бар.

Кіруге прокурор рұқсат ететін тұрғын үй-жайларды қоспағанда, аумаққа және үй-жайға кіргізуден бас тартқан жағдайда кеден органдарының лауазымды адамдары, аумаққа және үй-жайға екі куәгердің қатысуымен қарсылықтың жолын кесу және жабық үй-жайларды ашу арқылы кіруге құқылы. Үй-жайларға қарсылықтың жолын кесу және жабық үй-жайларды ашу арқылы кірудің барлық жағдайлары туралы кеден органдары жиырма төрт сағаттың ішінде прокурорды хабардар етеді. Кеден органдары лауазымды

адамдарының аумақ пен үй-жайларға кіруіне қарсылық кәрсеткен адамдар Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес жауапты болады.

Кейінге қалдыруды күттірмейтін жағдайларда прокурордың рұқсаты талап етілетін әрекеттер рұқсатсыз да, бірақ кейіннен прокурорды жиырма төрт сағаттың ішінде жазбаша хабардар ете отырып жүргізілуі мүмкін. Прокурор аталған хабарламаны алғаннан кейін жүргізілген әрекеттердің заңдылығын тексереді және олар заңсыз болған жағдайда күшін жояды немесе тыйым салу-шектеу сипатындағы шараларды өз қаулысымен тоқтатады.

Егер Қазақстан Республикасының заң актілерінде мемлекеттік органдар лауазымды адамдарының жекелеген объектілерге кіруінің арнаулы тәртібі белгіленсе, онда мұндай объектілерге кіру осы заң актілерінде айқындалған тәртіппен жүргізіледі.

Кедендік бақылаудағы, оның ішінде шартты түрде шығарылған тауарлардың бар екендігін растау мақсатында жүргізілетін үй-жайлар мен аумақтарды тексеру уақытша сақтау қоймаларында, кеден қоймаларында, бос қоймаларда, арнаулы экономикалық аймақтарда, бажсыз сауда дүкенінің үй-жайларында, сондай-ақ осы Кодексте кәзделген кедендік рәсімдердің немесе кедендік режимдердің шарттарына сәйкес тауарлар болуы тиіс тұлғаларға жүргізіледі. Үй-жайлар мен аумақтарды тексеру тауарлардың жоғалғаны, оларды иеліктен айырғандығы не оларға осы Кодексте белгіленген талаптар мен шарттарды бұза отырып өзге де тәсілмен билік етілуі туралы ақпарат болған жағдайда, осындай ақпаратты тексеру үшін, сондай-ақ іріктеп тексеру негізінде жүргізіледі.

Осы баптың 4-тармағында кәрсетілмеген тұлғалардың үй-жайлары мен аумақтарын тексеруді кеден органдары осындай үй-жайларда немесе аумақтарда Қазақстан Республикасының кедендік аумағына осы Кодексте кәзделген тәртіпті бұза отырып әкелінген тауарлардың бар екендігі туралы ақпарат болған жағдайда, осындай ақпаратты тексеріп шығу үшін жүргізеді. Тексеру нәтижелері жәнінде уәкілетті орган бекітетін нысан бойынша акт жасалады, оның екінші данасы тексеру жүргізілген тұлғаға беріледі.

Үй-жайлар мен аумақтардың Кеден Кодексінің [89](#), [104](#), [130](#), [145](#), [246-баптарында](#) белгіленген бағалау талаптары мен шарттарына сәйкестігін анықтау үшін тексеруді де кеден органдары жүзеге асырады. Тексеру нәтижелері бойынша уәкілетті орган белгілейтін нысан бойынша қорытынды жасалады [10]. Кедендік бақылау – Қазақстан Республикасының кедендік және басқа да заңнамаларының орындалуын бақылайтын Қазақстан Республикасы кеден органдарымен жүзеге асырушы шаралардың жиынтығы.

Кеден бақылауы кеден органдарының лауазымды тұлғаларымен мыналарға байланысты жүзеге асады: Қазақстан Республикасы кеден шекарасынан өтуші өнімдер және кәліктерге; [Қазақстан Республикасы Кеден Кодексімен](#) қарастырылған тауар және кәліктер туралы мәліметтердің және құжаттардың кедендік декларациясына; кеден брокерлері сипаттас тұлғалардың қызметін, кедендік аудармашылардың, сонымен қатар жеке кедендік режимдерінің ішінде қызметін жүзеге асырушылардың және уақытша сақтау кедендік қызметін ұсынушылардың қызметін; тауарларды қолдану және басқару құқығына қойылған шектеулерді сақтау; кедендік төлемдерді және салықты төлеу және аудару

8-тақырып. Кеден заңдарын бұзғандық үшін жауапкершілік

Қазіргі салық салу аясында мемлекет тарапынан (оның салықтық құқығы арқылы) мынадай мемлекеттік мәжбүрлеу шаралары қолданылады:

- 1) салықтар мен бюджетке төленетін өзге де міндетті төлемдердің мерзімінде төленбеген сомасына өсімпұл есептеу;
- 2) салық төлеушінің банктік шоттар бойынша жүргізетін шығыс операцияларын тоқтата тұру;
- 3) мерзімінде өтелмеген салық берешегі есебіне салық төлеушінің өз мүлкіне билік етуіне шектеу қою;
- 4) салықтық тексерулер жүргізу барысында Қазақстан Республикасының заң актілеріне сәйкес салық төлеушілердің қандай болмасын құжаттарын алып қою;
- 5) салық берешегін салық төлеушінің, банктік шоттарындағы ақшалар есебінен өндіріп алу;
- 6) салық берешегін салық төлеушінің қолма-қол ақша қаражаттары есебінен өндіріп алу;
- 7) салық төлеушінің салық берешегі сомасын оның дебиторларының банктік шоттарынан өндіріп алу;
- 8) салық төлеушінің билік етуіне шектеу қойылған мүлкін өткізу, сату есебінен оның салық берешегін өндіріп алу;
- 9) салық төлеушінің (акционерлік қоғамның) акциялары эмиссиясын мәжбүрлеп қосымша шығарту арқылы салық берешегін өндіріп алу;
- 10) салық берешегінің бересі сомасын есептеу және өндіріп алу;

11) салықтық-құқық бұзушылық жасаған салық төлеушілерді тиісті заңдарда көзделген заңи жауапкершілік түрлеріне тарту.

Қазақстан Республикасының ағымдағы тиісті заңдары салықтық тексеру, бақылау нәтижесіне қарай салық төлеуші нақты заңды және жеке тұлғаларға мемлекеттік мәжбүрлеу шараларын қолдануды көздейді. Мемлекеттік мәжбүрлеудің айтарлықтай бөлігі әкімшілік тәртіппен жүзеге асырылады.

Осы ретте салық салу аясындағы мәжбүрлеу шараларына мынадай айрықша белгілер тән болады:

- мәжбүрлеу шараларын қолдану тәртібі көбінесе салықтық құқықтың нормаларымен және әкімшілік іс жүргізу нормаларымен айқындалады;
- мәжбүрлеу шараларын қолдану кезінде заңдылықтың сақталуына қатаң назар аударылады және оның сақталуы іс жүзінде қамтамасыз етіледі;
- салық салу аясында қолданылатын мәжбүрлеу шараларының жүйесі әртүрлі бағыт-сипатта болады;
- мәжбүрлеу шараларын қолдану соттан тыс жағдайда жүзеге асырылады;
- салық салу аясындағы мәжбүрлеу шараларын құқықтық реттеу, яғни жауапкершіліктің негізін және қолдану тәртібін белгілеу механизмі, қаржылық, әкімшілік және қылмыстық заңдармен айқындалады;
- мәжбүрлеу шараларын қолдану айрықша жеңілдетілген тәртіппен және қарапайым іс жүргізу нысанында жүзеге асырылады;
- мәжбүрлеу шаралары салық салу аясындағы заңдылықты қамтамасыз ету және салықтар мен басқа да міндетті төлемдерді төлеу тәртібін сақтау, сондай-ақ нақтылы салық төлеушілерді өз салықтық міндеттерін бұлжытпай орындауға мәжбүр ету мақсатында жүзеге асырылады [35].

Салық салу аясындағы мемлекеттік мәжбүрлеу мемлекет тарапынан құқықтық нормаларда белгіленеді. Сондықтан оларды қолдану қашанда және қайда болмасын мемлекеттік мәжбүрлеу күшімен қамтамасыз етіледі.

Әдетте заңи жауапкершілік шараларын қолдану құқық бұзушының ерік білдіруіне байланысты болмайды, сондай-ақ заңи жауапкершілік пен мемлекеттік мәжбүрлеуді салыстырсақ мемлекеттік мәжбүрлеудің заңи жауапкершіліктің аса қажетті элементі ретінде кәрініс табатынын байқаймыз.

Салық салу аясында қолданылатын мемлекеттік мәжбүрлеу шараларының бәрін бірдей заңи жауапкершілік шарасы деп айта алмаймыз. Себебі кейбір кездерде мемлекеттік мәжбүрлеу шараларын қолдануды заңи жауапкершілік ретінде қарастыратын негіздер болмайды.

Дегенмен салық салу аясында қолданылатын қандай болмасын заңи жауапкершіліктің құрамында әрдайым мемлекеттік мәжбүрлеу шаралары кәрініс табады.

Демек салық салу аясындағы мемлекеттік мәжбүрлеу мынадай:

1) салықтық құқық бұзушылық жасағаны үшін қолданылатын заңи жауапкершілік шаралары бойынша;

2) салық заңдарының әмірлі талаптарын орындамағаны немесе тиісінше орындамағаны үшін дербес шара ретінде қолданылатын мемлекеттік мәжбүрлеу бойынша жүзеге асырылады.

Бұл орайда екінші бағыт бойынша жасалған іс-қимылдар салықтық құқық бұзушылық болып саналмағандықтан қолданатын мемлекеттік мәжбүрлеу шаралары заңи жауапкершілік шараларына жатпайды.

Қандай болмасын құқық бұзушылықтың тұрақты белгісі осы құқық бұзушылықты білдіретін іс-қимылды жасағаны үшін мемлекет белгілеген (көздеген) заңи жауапкершілік болып табылады. Егер мемлекет тарапынан қандай болмасын құқыққа қайшы іс-әрекетті жасағаны үшін жауапкершілік белгіленбесе, онда ол салықтық құқық бұзушылық ретінде қарастырылмайды. Демек құқық бұзушылық заңи жауапкершілік шараларын қолданудың негізі болып есептелінеді. Осыған байланысты мемлекеттік мәжбүрлеу аясының заңи жауапкершілік шеңберіне қарағанда кең ауқымды болатынын байқаймыз [36].

Салық салу аясындағы мемлекеттік мәжбүрлеуді сипаттау кезінде оның мынадай ерекше белгілерін бәліп шығаруға болады:

1) соттан тыс жағдайда мемлекеттік мәжбүрлеу шараларын салық салу аясында кеңінен қолдану мүмкіндігі заң жүзінде рұқсат етілген және салықтық құқық бұзушылық фактісін жедел жою мақсатында сол шараларды қолданудың жеңілдетілген процессуалдық тәртібі кәзделген;

2) мемлекеттік мәжбүрлеу салықтық заңдардың әмірлі талаптарын орындамаған немесе тиісінше орындамаған тұлғаның құқыққа қайшы жүріптүруына мемлекет тарапынан кәрсетілген заңдық қарымта-қысым;

3) мемлекеттік мәжбүрлеу аясымен қамтылған салық салу аясында міндетті түрде салық тәлеушілердің құқықтарын қорғау және заңдылықты қамтамасыз ету механизмдері қарастырылған;

4) мемлекеттік мәжбүрлеу шараларын қолдану негізінде салықтық

құқықтық қатынасқа қатысушының құқыққа қайшы әрі кінәлі іс-қимылы жатады;

5) салық салу аясындағы мемлекеттік мәжбүрлеу кешенді құқықтық институт болғандықтан салықтық, әкімшілік, қылмыстық және т.б. құқық нормаларынан құралады;

6) мемлекеттік мәжбүрлеу шараларын қолдану процесінде салық тәлеушілердің мемлекет алдындағы өз салықтық міндеттемелерін тиісінше орындау мән-жайлары қамтамасыз етіледі.

Мәселен, салықтық тексеру кезінде салықтық заңдардың бұзылуы фактісінің орын алғанын мәлімдейтін жалған немесе қолдан жасалған құжаттардың табылуына байланысты олардың бәрі салық тәлеушіден мәжбүрлеп алынып, алынғаны жөнінде құжаттардың тізбесі бар акті салық тәзеушіге табыс етіледі.

Салық органының құжаттарды алу жөніндегі іс-қимылдары тек сол салық тәлеуші - заңды тұлғаның немесе жеке тұлғаның кезінше және солардың қатысумен жүргізіледі.

Құжаттарды алып қою (Салық кодексі, 539-бап) мемлекеттік мәжбүрлеу шарасы ретінде мынадай мақсаттарды көздейді:

1) салықтық заңдардың бұзылуына жол бермеу және соған байланысты мән-жайларды тыйып тастау;

2) құқық бұзушыны заңи жауапкершілікке тарту кезінде тиісті заңның бұзылғаны жөніндегі фактіні дәлелдемелермен қамтамасыз ету.

Аталған шараны қолдану негізінде:

1) құжаттың қолдан, яғни тиісті құжатқа жалған мәліметтер енгізу арқылы жасалғандағы немесе жалғандығы;

2) құжатта салықтық заңдардың бұзылғаны жөніндегі нақтылы мәліметтердің орын алуы белгілері кәрініс табады.

Мысалы, ресми құжатқа жалған мәліметтер енгізілсе не болмаса түзетулер енгізілсе бұл құжат жалған болып саналады. Бұл ретте жалғандығы мен түзетілгендігі бірігіп кеткен сияқты.

Сондықтан оларды толығымен алғанда тек жалған фактілер мен мағлұматтардан және шындыққа жанаспайтын мәліметтерден тұратын

құжаттар - жалған құжаттар, сондай-ақ ресми құжаттың шын мәнісін бұрмалайтын түзетулер енгізілген құжаттар - қолдан жасалған құжаттар деп бәліп кәрсетуге болады.

Мемлекет салық тәлеушілердің өз міндеттерін тиісінше әрі сапалы орындауларын асыға күтеді және өз экономикалық-қаржылық мүддесінің мүлтіксіз орындалуын кәздей отырып мемлекеттік мәжбүрлеу және заңи жауапкершілік шараларының әткір жебесін салық жүйесіндегі негізгі тұлғаға - салық тәлеушіге бағыттайды.

Салық тәлеуші өзінің салықтық міндеттемесін тиісінше орындаған жағдайда ол тәлеген салықтар ақша нысанында тиісті бюджет кірісіне уақтылы және толығымен түсетіні сәзсіз.

Сондықтан, айтылған жайларды ескере отырып мемлекет өзінің салықтық-бюджеттік мүддесін қамтамасыз ету мақсатында:

- әркениетті, салық салу процесін жан-жақты қамтитын салық заңын қабылдау нәтижесінде әрбір салықтың ұтымды болуын қамтамасыз ету және оның тиімді құқықтық негізін құру арқылы салық тәлеуден жалтарушыларға және тәлемей жүргендерге тосқауыл қою;
- әктем әкілеттілік берілген салық органдарының екінші тарапқа - салық тәлеушілерге мәжбүрлеу шараларын қолдануға қажетті құқығын қалыптастыру;
- салық тәлеушілердің әздеріне тиесілі салықтық міндеттемелерін тиісінше орындауларына байланысты оларға жазалау шараларын белгілеу;
- салық тәлеуді қамтамасыз ету мақсатында салық тәлеушілерге және басқа да салықтық құқықтық қатынасқа қатысушыларға әкімшілік-құқықтық және қылмыстық-құқықтық сипаттағы заңи жауапкершілік шараларын белгілеу тәрізді мәжбүрлеу механизмін құрады.

Салық салу аясында мемлекет назарынан тыс қалмайтын субъектілер қатарына салық тәлеушілерден басқа әздеріне жүктелген күрделі міндет-мақсаттарды жүзеге асырушы салық органдары, салықтарды тәлем кәздерінде ұстап қалатын қаржылық агенттер және салық тәлеушілер тәлеген салық сомаларын тиісті бюджет кірісіне аударатын банктер жатады. Мемлекет аталған осындай субъектілердің салық заңдарының әмірлі талаптарын бұлжытпай орындауларына және атқарылу нәтижелеріне мүдделі болады.

Салық салу аясындағы мемлекеттін құқықтық және т.б. жағдайларына тоқталатын болсақ, оның айрықша мәртебесі бар екенін байқаймыз. Салықтық құқықтың және салықтық құқықтық қатынастардың (әсіресе материалдық салықтық құқықтық қатынастардың) мызғымас субъектісі ретінде

кәрініс табатын мемлекет салық салу аясындағы заңдылықтың жалпы сақталуын қамтамасыз етуге міндетті.

Сонымен қатар мемлекеттің мүдделі іс-қимылы материалдық салықтық қатынастың субъектісі ретінде жүзеге асырылса, оның айрықша уәкілетті салық органдары бұл жерде тек мемлекеттің әкілі ғана болып табылады. Сондықтан мемлекет екі тарапқа да, яғни салық төлеушілерге де, мемлекеттік уәкілетті органдарға да, әктемдік кәрсете отырып, олардан өзін алшақ ұстайды. Осындай жәйттер оның заң шығарушы субъект екенін білдіреді және заңның орындалуына аса мүдделі екенін көрсетеді.

Егер салық заңы мүлтіксіз орындалса, онда салықтардың дер кезінде және толығымен мемлекет кірісіне түсетіні белгілі. Ал салықтар мемлекет кірісіне толығымен және уақтылы түскен жағдайда салық заңдарының орындалуы мен тиімділігі ашық және айқын кәрініс табады.

Ешбір салық төлеуші салықтарды өз бетімен дербес және патриоттық-азаматтық сана-сезіммен төлеуге ешқашанда белсенділік танытпайтыны белгілі. Алайда салық төлеуден ешкімнің қашып құтыла алмайтыны да баршаға мәлім.

Салық төлеушінің салық заңдарының әмірлі талаптарын орындамауы немесе қалай болса солай орындауы заңның бұзылуына әкеп соқтырады. Оның үстіне салық органдарының құқыққа сай емес әрекеттері, банк мекемелерінің салық заңдарының әздеріне тиесілі бағыттағы талаптарын орындамаулары да заңға қайшы, кінәлы іс-қимылдар болып саналады.

Осы орайда салық заңдарының бұзылуы өз салықтық міндеттемелерін тиісінше орындамаған немесе мүлдем орындамаған салық төлеушілердің, салық заңдары арқылы әздеріне жүктелген міндеттерді орындамаған банк мекемелері мен басқа да қаржылық-кредиттік органдардың, сондай-ақ салық төлеушілерге және басқа да субъектілерге қатысты уәкілетті салық органдарының және олардың лауазымды тұлғаларының құқыққа сай емес әрекет-қызметтеріне байланысты салық заңдарының әмірлі талаптарын ойдағыдай атқармаулары сипатында кәрініс табады [37].

Егер құқыққа қарсы осындай әрекеттерді (әрекетсіздіктерді) құқық бұзушылық деп атасақ, онда оны құқықты бұзушы іс-әрекет, яғни құқықтық нормалардың талаптарына қарама қарсы келетін әрекет деп түсіндіруге болады.

Демек құқықты бұзушы тұлға құқық нормаларының талаптарына орай өзіне жүктелген міндеттер мен шектеулерді орындамайтын тұлға болып табылады.

Сонымен, салықтық құқық бұзушылық-салықтық қатынасқа қатысушылардың салық заңдарының нормаларымен белгіленген өздеріне қатысты міндеттерді тиісінше орындамауларына не мүлдем орындамауларына байланысты тиісті заң актілерінде заңи жауапкершілік кәзделген құқыққа қайшы, кінәлі әрекет не болмаса әрекетсіздік болып сипатталады.

9-тақырып. Кеден саласындағы халықаралық-құқықтық ынтымақтастық

2010 жылдың 1 қаңтарынан бастап Белоруссия, Қазақстан және Ресей арасында құрылған Кедендік одақ өзінің іс жүзінде жұмысын атқару кезеңіне қадам басты. Жаңа Одақ Қазақстан Республикасы Президенті Нұрсұлтан Әбішұлы Назарбаевтың 1994 жылдың наурыз айында М.В.Ломоносов атындағы Мәскеу Мемлекеттік университеті қабырғасында айтқан тиісті институттық құрылымы бар Еуразиялық кеңістік құру туралы бастамасының жүзеге асуының нәтижесі деп айтуға толық негіз бар. Бұл бастама, Елбасының басқа да идеялары тәріздес, әлемдік тәжірибені зерттеу, тиісті жағдайды мұқият сараптау және экономикалық мақсаттар негізінде өмірге келді. Қазіргі таңда әлемнің Еуропа, Оңтүстік Америка, Оңтүстік және Орталық Африка аймақтарында бірнеше интеграциялық бірлестіктер бар екендігі баршаға мәлім. Саяси жағдайларға байланысты олардың әрқайсысы алуан түрлі қағидалар негізінде қалыптасқан, алайда әрдайым тиімді де пайдалы болды. Көне ХІІІ ғасырдың өзінде Үлкен Ганзей сауда одағы құрылған болатын. Ал ХІХ ғасырда кедендік одақ арқылы канцлер Бис-марк Германия мемлекетін құрған. Еуропадағы кедендік одақтың қалыптасу үдерістері 1957 жылы Еуропалық одақ туралы келісімге қол қою сәтінен, яғни кезендік тұрғыда бәріне бірдей тиімді болуы тиіс кедендік тәлемдер мен алымдарды алып тастаудан басталғандығы бәрімізге мәлім. Ал 1968 жылдан бастап ЕО-ға мүше мемлекеттер арасындағы шекаралық ай-мақтарда кедендік бақылаулар біртіндеп алынып тасталды. Бұл үдеріс 1993 жылдары аяқталып, бірыңғай тәлем бірлігі ретінде бірыңғай валюта өмірге келді. Жалпы алғанда, Еуропа аталмыш одақты құруға 40 жылға жуық уақытын жұмсады. Ал бізде кедендік одақты құру аса қысылтаяң мерзім аралығында өтті. Белоруссия, Қазақстан және Ресейдің кедендік одақ қалыптастырудағы жолы 15 жылдық мерзімді құрайды. Оның ішінде құқықтық базаны қалыптастыруға, көптеген скептиктердің еуропалық тәжірибеге сілтеме жасай

отырып, еуразиялық үдерістер бірнеше онжылдықтарды алады деген ойларына қарамастан 2 жыл ғана уақыт жұмсалып отыр. Негізінен бұл жетістікке ел басшыларының саяси жігері мен ел үкіметтерінің іскерлік қызметтерінің арқасында қол жеткізіліп отыр. ЕурАзЭҚ бірлестігі аясының өзінде еркін сауда режимін қалыптастыру бағыты бойынша маңызды қадамдар жасалған. Бұл қоғамдастыққа мүше мемлекеттер арасындағы өзара тауар айналымы мен өзара инвестиция көлемдерін ұлғайтуға мүмкіндіктер берді. Еуразиялық даму банкі, Дағдарысқа қарсы қор және Жоғары технологиялар орталығы сияқты қаржы интеграциясының нақты механизмдері құрылды. Интеграциялық мәселелерді шешуге өзіндік тұрғыдағы, тіпті экстремалдық тұрғыда, жеделдетуші серпін ретінде әлемдік қаржы-экономикалық дағдарысы да өз септігін тигізгендігін атап өткен жөн. Кедендік одақ жүзінде бірлестік құру фактісінің өзін дағдарысқа қарсы пәрменді шара деп тануға әбден болады. Алдағы екі жыл оның ауқымды түрде алға басу кезеңі болатындығы күмәнсіз. Бұлай деп тұжырымдауға толық негіз бар. Сарапшылар Кедендік одақтың тигізетін оңды әсерін Ресей үшін 400 миллиард долларға, ал Белоруссия мен Қазақстан үшін 16-18 мил- лиард доллар көлемінде бағалап отыр. Түптеп келгенде, бұл қадам арқылы, Н.Ә.Назарбаев өз еңбектерінің бірінде атап өткендей, халқы 180 миллион адамды қамтитын, яғни ТМД ха-қының 60 пайызын құрайтын ортақ рынок қалыптастыруға жол ашылып отыр. Екі елдің ортақ өндірістік әлеуеті бүгінгі күні 600 млрд. долларға бағаланып, мұнай қоры 90 млрд. баррель, ауылшаруашылық өнімі ауқымы 112 млрд. долларды құрауда. Кедендік одақ аумағында бүкіл посткеңестік кеңістіктің ішкі жалпы ұлттық өнімінің 85 пайызы өндіріледі. Үш елдің ортақ ішкі жалпы ұлттық өнімі 2 триллион доллардан асып, 2015 жылға қарай 15-18 пайыз шамасында өседі деп күтілуде [5]. Осының бәрі Кедендік одаққа әлемдік беделді интеграциялық ұйымдардың бірі болуына, әлемдік экономикалық жүйеде маңызды орын алуға мүмкіндік бермек. Алайда, ең бастысы, кез келген жоғары деңгейдегі экономикалық және саяси мақсаттағы мұндай бірлестіктер не үшін орын алуда десеңіз, ол – ортақ тарихы мен менталитеті және әлі де болса достық әрі туысқандық байланыстарын жоғалтпаған халықтарымыздың әл-ауқатын арттыру, тұрғындарға жайлы өмір сүру жағдайларын жасау. Интеграцияның бұл кезеңіне Алматыда 2009 жылы 19-20 желтоқсанда өткен Белоруссия, Қазақстан және Ресей президенттерінің бейресми кездесулеріндегі Бірлескен мәлімдемеде алға басылған қадам ретінде баға берілген болатын. Онда “Ең бастысы, біздің мақсат еткен нәрсеміз біздің халықтарымыздың жоғары өмір сүру сапасы, елдеріміздің экономикалық-әлеуметтік тұрақты дамуы... Кедендік одақ өзара саудаға шығарылған өнімнің бәсекеге қабілеттілігінің артуына септігін тигізіп, инвестицияға жаңа мүмкіндіктер ашатын болады”

делінген. Бұл пікірлер қаңтардағы Елбасы Жолдауымен үндесуде. “Қазақстан ТМД-дағы интеграциялық процесстердің белсенді қатысушысы болып табылады. 2010 жылдың 1 қаңтарынан бастап күшіне енген Ресей және Беларусьпен Кедендік одақтың құрылуы барлық қазақстандық интеграциялық бастамалардың ішіндегі ең қарқындысы. Үш ел интеграциясының келесі кезеңі 2012 жылдың 1 қаңтарынан бастап Бірыңғай экономикалық кеңістіктің құрылуы болмақ. Бұл қаржы мен жұмыс күші еркін орын алмасуын қамтамасыз ететін интеграцияның жоғары деңгейі”, делінген Жолдауда. Және бұндай пікір әділ болып табылады. Себебі оның бірі екіншісімен тікелей байланысты. Кәштеген кедендік кедергілерді жою экономиканы дамытуға, жаңа өндірістер мен салалардың пайда болуына, сәйкесінше тауар мен қызмет түрлерінің артуына септігін тигізіп, өз кезегінде бұл дегеніңіз жұмыс орындарының едәуір өсуіне әкелмек. Бұл – жұмыспен қамту, жалақы, кәштеген әлеуметтік бағдарламалардың жүзеге асуы, шекарадағы артық төлемдер мен алымдардың жойылуы есебінен өндірістік және тамақ өнімдері бағаларының тұрақтануы, тіпті төмендеуі болып табылады. Сондай-ақ бұл ортақ экономикалық және гуманитарлық кеңістікте адамдардың еркін қозғалысы болмақ. Кедендік одақ әлемдегі ең тартымды рынокқа айнала отырып, өңірлік рынокты кеңейтеді және үш елдің экспорты көлемін ұлғайтпақ. Мысалға Қазақстан ірі минералдар мен энергия көздері қорының иесі бола отырып, дайын өнім шығару мен оны экспорттау арқылы экономиканың шикізаттық сипатынан арылуға тырысуда. Бұдан бөлек, Қазақстан теңізге шығар жолы жоқ ең ірі мемлекет. Кедендік одаққа мүше болу бізге қолайлы транзиттік тарифтерді белгілеу арқылы бұл мәселелерді шешуге жол ашады. Тауар ағыны еш бұрмалаусыз жандана түсетін болады. Шекарадағы кедергілер жойылады – бұл дегеніңіз іскерлік үдерістердің жылдамдауы, прогрессивті инновациялық өсу деген сөз. Әрине, алдымен Кедендік одақ, содан кейін Бірыңғай экономикалық кеңістік құру – ауқымды әрі күрделі үдеріс. Ол үкіметтер арасындағы ықпалдастық пен үйлестіруді күшейтуді, әсіресе мүше мемлекеттердің кедендік, салық, көлік және басқа да құрылымдарының ықпалдастығын қажет етеді. Кедендік одақты және жалпы экономикалық кеңістікті қалыптастыру – бұл үкіметтердің, әсіресе кедендік, салықтық, көліктік және оған қатысушылардың басқа да мекемелерінің өзара әрекеттесуі мен үйлесімділігін нығайтуын талап ететін, қиын, көп жоспарлы үдеріс болып табылады. Сол себепті де Кедендік одақтың комиссиясы құрылды және оның шешімі барлық қатысушы-ларға міндетті болып табылады. Басқа сөзбен айтқанда, жаңадан құрылған халықаралық ұйымға үш елдің әрқайсысының мемлекеттік органдарының жекелеген өкілетіліктері бағытталды. Аталған қадамның еліміздің Негізгі заңына сәйкестілігін анықтау үшін, Премьер-

Министр Қазақстан Республикасының Конституциялық кеңесінен алдын ала түсінік беруді сұраған. 2009 жылдың қарашасында Конституциялық кеңес Конституцияның егемендік, унитарлық, басқару түрі мен мемлекеттің территориялық тұтастығы, және азамат пен адамдардың құқығы мен бостандықтары туралы ережелері бұрмаланбаған жағдай-арда, Қазақстан үшін КОК шешімінің міндеттілік сипатқа ие екендігі туралы оң қорытындыларын берді. Жоғарыда атағандай, Беларусь, Қазақстан және Ресей арасында қабылданған халықаралық келісім шарттың қағидаларына сәйкес кедендік одақ үш кедендік территорияларды – біртұтас кедендік аумаққа біріктіруді қарастырады. Бұл үдеріс іс жүзінде 2010 жылдың бірінші шілдесінен бастап қолданысқа кіреді. Осы аумақта әндірілген және біртұтас аумақта еркін айналымда болатын үшінші елдерде әндірілген тауарлардың сауда-саттық айналымына кедендік баждар мен экономикалық сипаттағы шектеулер алынып тасталады. Үш ел үшінші елдермен бірыңғай кедендік тарифті және тауарлармен сауда-саттықты реттеудің басқа да бірегей шараларын қолданатын болады. Бірыңғай кедендік тариф – бұл шешуші құжат әрі бірыңғай сауда саясатының маңызды элементі болып табылады. Бұл сыртқы экономикалық қызметтің Бірыңғай сауда номен-клатурасына сәйкес жүйелендірілетін үшінші елдерден бірыңғай кедендік аумаққа кіргізілетін тауарларға қолданылатын кедендік баж салықтары ставкаларының жиынтығы. Ол үшінші елдерден кіргізілетін тауарларға таратылады, бірақ ТМД елдерінен әкелінетін тауарларға қолданылмайды (ТМД елдері ішінде еркін сауда аймағы жұмыс істейді). Тауарлық позициялардың жалпы саны (ЕТТ) 11 214 әлшемді құрайды. Қазақстан инвестициялық жобаларға сәйкес әндіру жоспарланған тауарларға қатысты төмен ставкалар қолдану мүмкіндігін салынып жатқан зауыттар әндірістік қуаттарына шыққанға дейінгі кезеңге кейінге қалдырып отыр. Мысалы, олар алюминий, мұнай-химия саласындағы тауарларға, құрылыс материалдарына, минералды тыңайтқыштарға, маталарға және т.б. әнімдерге қолданылады. Осыған қоса, инвестициялық келісімдер шеңберінде кедендік баж салығын төлемей-ақ технологиялық жабдықтарды, жиынтықтаушы бұйымдар мен қосалқы бөлшектерді әкелу мүмкіндігі кәзделген. Ендігі бастысы, ол Кеден кодексінің 2010 жылдың 1 шілдесінде күшіне енуінен бастап Кедендік одаққа қатысушылар арасында тауарларды кедендік ресімдеу болмайды, сондай-ақ Ресей мен Беларусь арасындағы үшінші елдерде әндірілетін тауарларға да кедендік ресімдеулер қолданылмайды. Осыған ұқсас үшінші елдерде әндірілетін тауарлар жәніндегі шарттар Қазақстан мен Ресей арасында 2011 жылдың 1 шілдесінен бастап күшіне енеді. Әрине, кедендік ресімдеу алып тасталғаннан кейін де ішкі шекаралардағы бақылаулар бірден жойылмайды.

2011 жылдың 1 шілдесіне дейін кедендік, санитарлық-эпидемиологиялық, фито-санитарлық, ветеринарлық, кәліктік және шекаралық бақылау түрлері сақталады. Бірақ олар да шекаралық бақылауды қоспағанда кейін Кедендік одақтың сыртқы шекараларына шығарылады. Интеграцияның ең өзекті мәселелерінің бірі ЕурАзЭҚ-қа мүше мемлекеттердің Бүкіл әлемдік сауда ұйымына кіруі болып отыр. Қол жеткізілген келісімдерге сәйкес, БСҰ-ға кіру Кедендік одақтың басқа мүшелерімен ортақ ұстанымдарды келісе отырып бірлесе жүзеге аспақ. Бұл мақсатта үш мемлекет әкілдерінен құралған бірыңғай келіссөз жүргізуші топ құрылды. Жалпы, атап өтетін жәйт, Кедендік одақтың қалыптасу процесі мен Қазақстанның БСҰ-ға кіруі – бұл мемлекеттің сыртқы сауда режиміне ғана емес, сондай-ақ, жалпы экономикаға әсер ететін қосарлас процесс. Яғни, бұл бағыттағы жұмыстар жалғасуда. Қазіргі таңда Қоғамдастықта халықаралық қызмет саласында, бірыңғай кәлік кеңістігін қалыптастыруда, ортақ энергетикалық рынокта және келісілген әлеуметтік саясат саласында стратегиялық бағыттар айқындалған. Бүгінде әлемде күрделі экономикалық жағдай қалыптасып отыр. Бір жағынан мемлекеттер тарапынан дағдарысқа қарсы қабылданған шаралар жаһандық қаржы апатына жол бермей, өз экономикаларына тигізер зардаптарын мүмкіндігінше жеңілдетуге жол ашты. Дегенмен, дағдарыстың айтарлықтай кері әсерін ескере отырып, экономикада түбегейлі тұрақтылық әлі күнге орнамағанын мойындауымыз қажет. Алдымызда экономикалық, қаржы, әндірістік және басқару жүйелерін ұйымдастыруда мемлекеттердің қағидаттық жаңа деңгейге өтуіне және туындаған жаңа мәселелерді шешуге бағытталған үлкен әрі қиын жұмыстар тұр. Бұл, яғни еліміздің экономикасын дағдарыстан кейінгі дамуға дайындау Президент Жолдауының арқауы болып табылады. “...Қазірден бастап біздің кәсіпкерлерге пайда болған жаңа мүмкіндіктерді дұрыс бағалап, жаңа нарыққа шығудың тиімді стратегияларын әзірлеумен барынша айналысып, бәсекеге қабілеттілігін арттыру қажет” – екендігін Елбасы Жолдауында атап өтті. Қорытындылай келе Қазақстан Республикасының Президенті Нұрсұлтан Назарбаевтың “...еуразиялық интеграцияның ұзақ мерзімді келешегінде балама жоқ” деген сөздерін еске сала кету қажет. Бұл өте орынды сөз. Кедендік одақ Бірыңғай экономикалық кеңістік құрудың негізі болып табылады. Және ол әбден мүмкін. Оны келесі фактілер дәлелдейді. Біріншіден, үш мемлекет кең ресурстық базаларға ие, сонымен қатар, білікті жұмыс күші жеткілікті. Екіншіден, ауқымды рынок бар. Беларусь, Қазақстан және Ресей өзіне жеткілікті жоғары деңгейдегі экономикаларына ие. Ең бастысы – болашақта Кедендік одаққа мүше мемлекеттер ортақ ақша бірлігі негізінде валюта одағын құруы мүмкін. Бұл ұйымның құжаттарында оның жаңа мүшелер есебінен кеңейі әуел бастан қарастырылғанын айта кеткен жөн. Бүгінгі күні

Кедендік одақтың құрылу процесі кері шегінбейтіндей күйге жетті деп нақты айтуға болады.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Оқу-әдістемелік

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқу-әдістемелік кешені

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ЗАҢ ФАКУЛЬТЕТІ

**КЕДЕН, ҚАРЖЫ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ
КАФЕДРАСЫ**

**"Кеден құқығы" пәні
бойынша семинарлық сабақтарды және студенттердің өзіндік
жұмыстарын жүргізуге арналған
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР
(6В04205- Құқықтану мамандығы үшін)**

АЛМАТЫ 2023 ж.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Оқу-әдістемелік

Әдістемелік нұсқаулар PhD, аға оқытушы Қ.М. Қожабекпен дайындалған.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті заң факультетінің Ғылыми кеңесімен ұсынылған және бекітілген.

_____ Д.Л. Байдельдинов

Хаттама «04» шілде 2023 ж.

1. Жалпы ережелер

6В04205- Құқықтану, мамандығы бойынша оқып жатқан студенттердің оқу нысанының бір түрі болып семинарлық сабақтар танылады. Ұсынылып жатқан жалпы ережелер тек қана ұсынушылық сипатқа ие.

Тәжірибелік сабақтар оқу үдерісінің қажетті элементі болып табылады. Тәжірибелік сабақтардың мақсаты – дәрістен алған білімді тереңдету, ұлғайту, кәсіби маңызды білім мен машықты қалыптастыру. Тәжірибелік сабақтар студенттерге заңи терминологияны меңгеруге, сөйлеу мәдениетін және кәсіби ойлау қабілетін дамытуға көмектесіп, оралымды екі жақты байланыстың құралы болып табылады.

Студенттер тәжірибелік сабақтарда нақты жағдайларға құқықтық нормаларды қолдану, нормативтік құжеттарды түсіндіру, көптеген құқықтық актілердің ішінен тиісті нормаларды таңдап алу машығына, өзінің даралығын, ойлау дербестігін, өз пікірін аяғына дейін ұстану қабілетіне ие болады.

Тәжірибелік сабақтардың құрылымы келесі элементтерді қамтиды: ұйымдастырушылық кезең (оқытушы студенттермен сәлемдесіп, журналда сабаққа келмеген студенттерді белгілейді, студенттердің сабаққа дайындығын анықтап, сабақтың тақырыбы мен жоспарын жариялайды); материал бойынша студенттердің сұраққа жауабын тыңдайды; негізгі бөлім (теориялық сұрақтарды талдау және есептерді шығару); сабақты қорытындылау (оқытушы бүкіл топтың жұмысын бағалап, бағаларды жариялап, түсінедіреді, нақты студенттердің жауаптарындағы жетістіктер мен жіберілген кемшіліктерді көрсетіп, келесі сабаққа тапсырма береді). Тәжірибелік сабақтардың негізгі бөлімі теориялық сұрақтарды есептерді шешумен оралымды үйлестіруге арналуы керек, уақыттың елеулі бөлігі есептерді шешуге жіберіліп, 50 минуттық сабақ барысында теориялық сұрақтарды талдауға 10-15 минут уақыттың жұмсалуды ұсынылады. Теориялық сұрақтарды талдау әртүрлі: студенттердің баяндамалары, есептерді шешу, теориялық семинар жүргізілуі мүмкін.

Оқытушы студенттерге баяндаманың қандай талаптарға сәйкес келуі қажет екендігін түсіндіруі қажет. Баяндаманың тақырыбын белгіліген соң, жұмыста пайдаланылған авторларды атап, баяндаманың жоспарын және баяндама бойынша тиісті сұрақтарды қайнар көздерге сілтеме, авторлардың пікірін келтіре отырып, мүмкіндігінше өз пікірін білдіре отырып жан- жақты түрде баяндау қажет.

Есептерді шешу, қойылған сұрақтарға толық жауап беру түрінде жазбаша нысанда студенттердің дәптерлерінде болуы қажет. Есепте берілген әрбір оқиға, жағдай олармен байланысты сұрақтарды заңи бағалауды талап етеді. Әр сұраққа заң нормаларына сілтеме жасай отырып, нақты жауап берілуі (иә, жоқ) керек. Студент тиісті норманы қалай қолданғанын, сәйкес жағдайларда ҚР Жоғарғы сотының нормативтік қаулыларына (өзге құқықтық актілер), ғылыми түсіндірулерге сілтеме жасай отырып көрсетуі

қажет. Осы әдіснаманы меңгерген студент кәсіби міндеттерді тиімді шешуге байланысты тәжірибелік машыққа ие болады.

Семинар (лат. *seminarium* – рассадник, көшет) – жетекшінің тапсырмасы бойынша жекелеген сұрақтар, проблемаларды баяндама немесе бірігіп талқылау түрінде студенттердің өз бетінше зерделеуіне негізделген, оқу үдерісінің нысаны. Тәжірибелік сабақтарға қарағанда семинар теориялық сипатқа ие және белгілі бір пәнде терең бағытталған. Семинар сабақтары оқушыларды оқу-танымдық қызмет барысында дербестік танытуға бағыттай отырып, білімді нығайтуға көмектеседі. Семинар барысында қайнар көздермен, қосымша әдебиеттермен, құжаттармен жұмыс нәтижесінде алынған білім жүйеленеді, тереңдетіледі, қадағаланады. Семинар сабақтарының басты мақсаты – студенттерді зерттелінетін салалардың ерекшелігіне қарай, теориялық білімді пайдалану дағдылары мен машықтарына ие болу мүмкіндігімен қамтамасыз ету.

Негізгі мақсаттық бағытына байланысты семинардың үш типін ажыратамыз:

1) белгілі бір оқу курсы терең зерттеуге арналған, осы курстың материалымен тақырыптық байланысты семинар;

2) әдіснамалық тұрғыдан маңызды курстың немесе белгілі бір тақырыпты негізді түрде дайындауға арналған семинар;

3) арнайы семинарға ұласуы мүмкін, жекелеген өзекті мәселелерді ғылыми өңдеуге арналған зерттеу типіндегі семинар.

Арнайы семинар белгілі ғалымның жетекшілігімен белгілі бір проблемаға байланысты жас зерттеушілердің қарым-қатынасының мектебін білдіреді. Тәжірибелі жетекші ғылыми шығармашылықтың ауа-райын қалыптастырып, студенттерді ұжымдық ойлау қызметіне бағдарлап, зерттеу жұмысының тиімді әдістерін пайдаланады. Қорытынды сабақта оқытушы студенттік ғылыми жұмыстарға толыққанды шолу жасап, қорытындылайды, қарастырылған проблемалардың ары қарата зерттелу мүмкіндіктерін аша отырып, қызығушылық білдірген студенттердің осы проблемаларды зерттеуге қатысу мүмкіндіктерін түсіндіреді.

Семинар сабақтары дәріс сабақтарымен тығыз байланысты, дегенмен де семинардың оқу материалы дәріс материалың қайталамайды. Оқытушының жетекшілік рөлі оқу жұмысын тиянақты жоспарлаудан, маңызды сұрақтарды семинарда талдауға бөліп шығарудан, дербес дайындалу үшін әдебиеттерді таңдаудан, талқылау үдерісіне басшылық жасаудан көрінеді.

Жүргізу әдісіне байланысты семинар келесі түрлерге бөлінеді.

Семинар-сұхбат семинар жоспарындағы барлық сұрақтар бойынша бүкіл студенттердің сабаққа дайындалуын білдіріп, тақырыпты белсенді талқылауға студенттердің елеулі бөлігінің тартылуын білдіреді. Оқытушының қысқаша баяндамасынан кейін, жоспардағы нақты сұрақтар бойынша бірнеше студенттердің жан-жақты мәлімдемелері тыңдалып, басқа студенттердің жауаптарымен толықтырылады, соңынан оқытушы қорытындылайды.

Семинар-дискуссия, немесе семинар-диспут қандай да болмасын проблеманы ұжымдық талқылау және шешу үшін семинарға қатысушылардың диалогтық сөйлесу мүмкіндігін білдіреді. Талқылау үшін оқытылатын пәннің ең өзекті мәселелері таңдалынады. Дискуссияға қатысушылар өз ойларын нақты құруға, өз пікірлерін ұстап тұруға, сын пікірлерге дәлелді түрде қарсы тұруға үйренеді. Семинар сабақтарының ең тиімді нысаны қатысушылардың сәйкес орналасуы қағидасындағы «дөңгелек үстел». Осыған байланысты диалог арқылы дискуссия тақырыбын бірігіп өрбіту үшін, студенттерді қарым-қатынас, өзара әрекет мәдениетіне үйрету қажет.

Семинардың аралас нысаны баяндамаларды талқылау, қатысушылардың еркін сөйлеуі, жоспарланған дискуссиялар түрінде өтеді.

Студенттердің семинарға дайындалуына педогогикалық жетекшілік ету оқытушының баяндамалардың жоспарын құруға көмектесуінен, әдеби қайнар көздерді конспектілеуге үйретуден, рефераттар мен баяндамалардың мәтінін дұрыс рәсімдеуге, өзіндік жұмыс барысында туындаған сұрақтарға байланысты кеңес беруден көрінеді.

2. Студенттердің өзіндік жұмысы

Жұмыс түрлері. Олардың жалпы сипаттамасы. Жазуға қойылатын талаптар

1. Өзіндік жұмысты жазудың мақсаттары

Өзіндік жұмыс – оқытушының тапсырмасы бойынша және әдістемелік жетекшілігімен студенттердің танымдық қабілеттерін дамыту және өзіндік үздіксіз білім көтеруге бағытталған студенттердің жоспарланған жұмысы.

Оқу және ғылыми материалдың күрт өсуіне байланысты, пәнді оқуға арналған аудиториялық сағаттардың жетіспеушілігі барысында оқу үдерісі шеңберінде СӨЖ маңызды рөл атқарады. Жоғары оқу орнының кез келген бітірушісі студенттердің өзіндік жұмысы барысында қалыптасатын іргелі білімге, кәсіби қызметтің дағды, машықтарына, шығармашылық және зерттеу қызметінің тәжірибесіне, әлеуметтік және коммуникативті хұзыреттерге ие болуы қажет.

СӨЖ-дің дидактикалық міндеттері: аудиториялық сабақ барысында алған білімді бекіту, тереңдету, ұлғайту, жүйелеу; жаңа оқу материалын дербес түрде меңгеру; кәсіби машықты сондай-ақ дербес ойлау қызметінің дағдысын дамыту; дербес ойлау қабілетін, заңи әдебиетке, тәжірибелік заңи қызметке, құқық шығармашылық үдерісіне қызығушылықты жетілдіру.

СӨЖ-дің негізгі нысандары: үй жұмысы; жекелеген тақырыптар бойынша рефераттар дайындау; ғылыми студенттік үйірмелердің және ғылыми конференциялардың жұмысына қатысуды білдіретін, студенттердің оқу-зерттеу және ғылыми-зерттеу жұмыстары (студенттердің оқу-зерттеу жұмыстары - СОЗЖ және студенттердің және ғылыми-зерттеу жұмыстары - СҒЗЖ); аудиториядан тыс уақытта іскерлік ойындар ұйымдастыру және өткізу.

Үй жұмысы тәжірибелік және семинар сабақтарына өз бетінше дайындалудан, оқу үдерісінің бір бөлігі болып табылатын кез келген дербес оқу қызметі түрінде көрінеді. Негізгі қызметі – өз бетінше оқу машығын дамыту, жұмыстың әдістері мен құралдарын анықтау, оқуды жоспарлау болып табылады. Үй жұмысы аудиториялық сабақтарда алынған білім мен машықтарды бекітуге, дағдыны қалыптастыруға, жаңа материалды меңгеруге барынша көмектеседі.

Өзіндік жұмыстарды табысты орындауды қамтамасыз ететін дидактикалық шарттар: тапсырмаларды орындауға қатысты міндеттер мен ұсыныстардың нақты берілуі; оқу тапсырмасының негізделуі (не үшін, неге көмектеседі); үй тапсырмаларының тиімді көлемі; оқытушы арқылы есептің нысаны, тапсыру мерзімдері; кеңес беру түрлерін анықтау; бағалау критерилері оценки, бақылаудың түрлері және нысандары.

Студенттердің өзіндік оқу жұмыстарының мазмұнын құрайды: оқытушымен ұсынылған әдебиеттерді оқу және конспектілеу; курстың нақты тараулары, бөлімдері бойынша тәжірибелік сабақтарда талқылаумен ұштастыра отырып есептер шешу; семинарда немесе ғылыми студенттік

үйірменің отырысында талқылай отырып, сот істеріне шолу жасау; оқытушының тапсырмасы бойынша сот мәжілістеріне қатысу, әртүрлі ұйымдардың заң бөлімдеріне, нотариалдық кеңселердің жұмыстарымен танысу; үй тапсырмасы түрінде заң жобаларына пікірлер дайындау; тәжірибелік сабақтармен ұштастыра отырып, зерттелінетін тақырып аясында құқықтық құжаттардың жобасын дайындау.

Рефераттарды дайындау – СӨЖ ұйымдастыру және бақылаудың бір нысаны. Реферат (лат. *referre* – баяндау, хабарлау) – бұл ұтымды бағалау арқылы қайнар көздің мазмұнын қысқаша баяндау немесе бірнеше қайнар көздерді салыстыру және талдау негізінде қандай да болмасын проблеманың жай-күйін ашу. Оқу үдерісіндегі мазмұны және қызметіне байланысты рефераттар ғылыми-проблемалық және шолу-ақпараттық болып бөлінеді.

Рефератты жазу мақсаты – студенттерде әдеби және нормативтік қайнар көздермен дербес жұмыс істеу машыты жазу мақсаты – студенттерде әдеби және нормативтік қайнар көздермен, жарияланған сот- тергеу тәжірибесімен дербес жұмыс істеу машығын жетілдіру. Студенттер оларды талдау және жалпылау негізінде өзіндік негіздеу арқылы теориялық және тәжірибелік сипаттағы қорытындылар жасай алады. Рефераттардың тақырыптары, ұсынылатын әдебиеттер тізімі оқытушы арқылы анықталады. Қандай да болмасын кітаптың немесе мақаланың мазмұнын қысқаша баяндаумен байланысты рефераттар сәйкес тақырып бойынша дипломдық жұмысты дайындаудың алғашқы кезеңі болап қарастырылуы мүмкін. Реферат көлемі машиналық мәтіннің 15-20 беттік түрі ретінде бола алады. Рефераттың әдеттегі құрылымы: жоспар; тақырыптың негізделуі және міндеттері көрсетілген кіріспе; бірнеше параграфтан тұратын негізгі бөлім; тақырып бойынша жасалған түйіндер қарастырылған қорытынды; библиографиялық тізім.

2. Жұмысқа қойылатын жалпы талаптар

Студенттер өзіндік жұмыстың тақырыбын таңдауда келесідей ережелер ескерілуі тиіс:

- жұмыс нақты студенттің қабілетіне, мүддесіне, еркіне жауап беруі тиіс,
- жұмыс юриспруденция мамндығына пайдалы болуы керек (нақтырақ айтқанда тақырып ғылымның қазіргі жағдайын ескере отырып, мақала ретінде шығару үшін жарауы тиіс). Айтылғандар ғылымның алдыға қарай жылжуына байланысты студенттердің талаптарына жауап бере алатындай қайталанбауы қажет. Одан кейінгі тағы бір мүмкіндік көшіруге жол бермеу мақсатында өзіндік жұмыстардың нақты тақырыптары берлімейді.

3. Өзіндік жұмыстардың негізгі бағыттары

Рефераттар (баяндамалар)

Негізгі оқу курсы бойынша сындарлы шолу (салыстырмалы талдау) жасалынатын және уақыттың тарлығына байланысты негізгі бағдарламамен қамтылмай қалған пәннің проблемаларына байланысты тақырыптар беріледі. Нақтырақ айтқанда, негізгі курста қысқаша қамтылған тақырыпты тереңірек ашу мақсатында; б) міндетті курста мүлдем қамтылмаған тақырыптар; в) студенттердің өзіндік жұмысына қатысты емес міндетті курста қарастырылатын тақырыптар.

Өзіндік жұмысты рәсімдеуге қойылатын талаптар

Жұмыс компьютерде терілуі қажет. Мәтінде курсы, пәні, автордың ТЕӘ, жұмыстың атауы көрсетілуі тиіс. Егер жұмыс аударма болса сол материалдың библиографиялық нақты мәліметтері берілуі қажет. Сонымен қатар аудармаға кәсіби терминдердің сөздігі қоса берілуі тиіс. егер де жұмыс аударма болмаса оның мазмұны беріледі. Жұмыстың соңғы бетінде міндетті түрде падаланылған әдебиеттердің нөмірленген тізімі міндетті түрде көрсетіледі. Мәтінде осы тізімдегі жұмыстың нөмірлері міндетті түрде тікелей жақшамен тиісті жерлері көрсетіліп тұруы тиіс.

Өзіндік жұмыстарға дайындық және оны жазу

Тақырыпты таңдау. Жоғарыда айтылған бағыттар бойынша тақырыпты алдын ала таңдауды студенттің өзі жүзеге асырады. Тақырыпты нақтылау, оқытушымен кеңесу арқылы жүргізіледі және жоспар жасалып, пайдаланылатын әдебиеттер тізімі нақтылана түседі. Туындаған кез келген сұрақтарға байланысты студент оқытушыдан жауап ала алады. Қажетті жағдайларда консультациялар тағайындалады. Сессияға екі апта қалғанға дейін жұмыс оқытушыға тапсырылады. Өзіндік жұмысты қорғауға сессия кезінде рұқсат беріледі.

Өзіндік жұмысты бағалау критерилері

Оқытушы әр студенттен жұмысты қабылдауда ауызша сұрақтар қояды. Студент жұмыстың мәтініне байланысты оқытушының қойған сауалына жауап беруі тиіс. Жауап беру барысында мәтіндегі бейнеленген материалды игергендігін (өзі жазғандығын, аударғандығын, көшіріп алғандығын) көрсетуі қажет. Жұмысты бағалауда мәтіннің жазбаша нұсқасын және студенттің өзіндік жұмысты жазудағы жаңашылдығын және түпнұсқалығын, берілген қорытындылар және нұсқаулардың негізділігін ескеруі тиіс.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Оқу-әдістемелік

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқу-әдістемелік кешені

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

ЗАҢ ФАКУЛЬТЕТІ

**КЕДЕН, ҚАРЖЫ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯЛЫҚ ҚҰҚЫҚ
КАФЕДРАСЫ**

"Кеден құқығы"

**бойынша семинарлық сабақтарды және студенттердің өзіндік
жұмыстарын жүргізуге арналған
ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР
(6В04205- Құқықтану мамандығы үшін)**

АЛМАТЫ 2023 ж.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Оқу-әдістемелік

Әдістемелік нұсқаулар PhD доктор, аға оқытушы Қ.М. Қожабекпен дайындалған.

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті заң факультетінің Ғылыми кеңесімен ұсынылған және бекітілген.

_____ Д.Л. Байдельдинов

Хаттама « ____ » _____ 2023 ж.

3. Жалпы ережелер

6В04205- Құқықтану, мамандығы бойынша оқып жатқан студенттердің оқу нысанының бір түрі болып семинарлық сабақтар танылады. Ұсынылып жатқан жалпы ережелер тек қана ұсынушылық сипатқа ие.

Тәжірибелік сабақтар оқу үдерісінің қажетті элементі болып табылады. Тәжірибелік сабақтардың мақсаты – дәрістен алған білімді тереңдету, ұлғайту, кәсіби маңызды білім мен машықты қалыптастыру. Тәжірибелік сабақтар студенттерге заңи терминологияны меңгеруге, сөйлеу мәдениетін және кәсіби ойлау қабілетін дамытуға көмектесіп, оралымды екі жақты байланыстың құралы болып табылады.

Студенттер тәжірибелік сабақтарда нақты жағдайларға құқықтық нормаларды қолдану, нормативтік құжеттарды түсіндіру, көптеген құқықтық актілердің ішінен тиісті нормаларды таңдап алу машығына, өзінің даралығын, ойлау дербестігін, өз пікірін аяғына дейін ұстану қабілетіне ие болады.

Тәжірибелік сабақтардың құрылымы келесі элементтерді қамтиды: ұйымдастырушылық кезең (оқытушы студенттермен сәлемдесіп, журналда сабаққа келмеген студенттерді белгілейді, студенттердің сабаққа дайындығын анықтап, сабақтың тақырыбы мен жоспарын жариялайды); материал бойынша студенттердің сұраққа жауабын тыңдайды; негізгі бөлім (теориялық сұрақтарды талдау және есептерді шығару); сабақты қорытындылау (оқытушы бүкіл топтың жұмысын бағалап, бағаларды жариялап, түсінедіреді, нақты студенттердің жауаптарындағы жетістіктер мен жіберілген кемшіліктерді көрсетіп, келесі сабаққа тапсырма береді). Тәжірибелік сабақтардың негізгі бөлімі теориялық сұрақтарды есептерді шешумен оралымды үйлестіруге арналуы керек, уақыттың елеулі бөлігі есептерді шешуге жіберіліп, 50 минуттық сабақ барысында теориялық сұрақтарды талдауға 10-15 минут уақыттың жұмсалуды ұсынылады. Теориялық сұрақтарды талдау әртүрлі: студенттердің баяндамалары, есептерді шешу, теориялық семинар жүргізілуі мүмкін.

Оқытушы студенттерге баяндаманың қандай талаптарға сәйкес келуі қажет екендігін түсіндіруі қажет. Баяндаманың тақырыбын белгіліген соң, жұмыста пайдаланылған авторларды атап, баяндаманың жоспарын және баяндама бойынша тиісті сұрақтарды қайнар көздерге сілтеме, авторлардың пікірін келтіре отырып, мүмкіндігінше өз пікірін білдіре отырып жан- жақты түрде баяндау қажет.

Есептерді шешу, қойылған сұрақтарға толық жауап беру түрінде жазбаша нысанда студенттердің дәптерлерінде болуы қажет. Есепте берілген әрбір оқиға, жағдай олармен байланысты сұрақтарды заңи бағалауды талап етеді. Әр сұраққа заң нормаларына сілтеме жасай отырып, нақты жауап берілуі (иә, жоқ) керек. Студент тиісті норманы қалай қолданғанын, сәйкес жағдайларда ҚР Жоғарғы сотының нормативтік қаулыларына (өзге құқықтық актілер), ғылыми түсіндірулерге сілтеме жасай отырып көрсетуі

қажет. Осы әдіснаманы меңгерген студент кәсіби міндеттерді тиімді шешуге байланысты тәжірибелік машыққа ие болады.

Семинар (лат. *seminarium* – рассадник, көшет) – жетекшінің тапсырмасы бойынша жекелеген сұрақтар, проблемаларды баяндама немесе бірігіп талқылау түрінде студенттердің өз бетінше зерделеуіне негізделген, оқу үдерісінің нысаны. Тәжірибелік сабақтарға қарағанда семинар теориялық сипатқа ие және белгілі бір пәнде терең бағытталған. Семинар сабақтары оқушыларды оқу-танымдық қызмет барысында дербестік танытуға бағыттай отырып, білімді нығайтуға көмектеседі. Семинар барысында қайнар көздермен, қосымша әдебиеттермен, құжаттармен жұмыс нәтижесінде алынған білім жүйеленеді, тереңдетіледі, қадағаланады. Семинар сабақтарының басты мақсаты – студенттерді зерттелінетін салалардың ерекшелігіне қарай, теориялық білімді пайдалану дағдылары мен машықтарына ие болу мүмкіндігімен қамтамасыз ету.

Негізгі мақсаттық бағытына байланысты семинардың үш типін ажыратамыз:

4) белгілі бір оқу курсы терең зерттеуге арналған, осы курстың материалымен тақырыптық байланысты семинар;

5) әдіснамалық тұрғыдан маңызды курстың немесе белгілі бір тақырыпты негізді түрде дайындауға арналған семинар;

б) арнайы семинарға ұласуы мүмкін, жекелеген өзекті мәселелерді ғылыми өңдеуге арналған зерттеу типіндегі семинар.

Арнайы семинар белгілі ғалымның жетекшілігімен белгілі бір проблемаға байланысты жас зерттеушілердің қарым-қатынасының мектебін білдіреді. Тәжірибелі жетекші ғылыми шығармашылықтың ауа-райын қалыптастырып, студенттерді ұжымдық ойлау қызметіне бағдарлап, зерттеу жұмысының тиімді әдістерін пайдаланады. Қорытынды сабақта оқытушы студенттік ғылыми жұмыстарға толыққанды шолу жасап, қорытындылайды, қарастырылған проблемалардың ары қарата зерттелу мүмкіндіктерін аша отырып, қызығушылық білдірген студенттердің осы проблемаларды зерттеуге қатысу мүмкіндіктерін түсіндіреді.

Семинар сабақтары дәріс сабақтарымен тығыз байланысты, дегенмен де семинардың оқу материалы дәріс материалың қайталамайды. Оқытушының жетекшілік рөлі оқу жұмысын тиянақты жоспарлаудан, маңызды сұрақтарды семинарда талдауға бөліп шығарудан, дербес дайындалу үшін әдебиеттерді таңдаудан, талқылау үдерісіне басшылық жасаудан көрінеді.

Жүргізу әдісіне байланысты семинар келесі түрлерге бөлінеді.

Семинар-сұхбат семинар жоспарындағы барлық сұрақтар бойынша бүкіл студенттердің сабаққа дайындалуын білдіріп, тақырыпты белсенді талқылауға студенттердің елеулі бөлігінің тартылуын білдіреді. Оқытушының қысқаша баяндамасынан кейін, жоспардағы нақты сұрақтар бойынша бірнеше студенттердің жан-жақты мәлімдемелері тыңдалып, басқа студенттердің жауаптарымен толықтырылады, соңынан оқытушы қорытындылайды.

Семинар-дискуссия, немесе семинар-диспут қандай да болмасын проблеманы ұжымдық талқылау және шешу үшін семинарға қатысушылардың диалогтық сөйлесу мүмкіндігін білдіреді. Талқылау үшін оқытылатын пәннің ең өзекті мәселелері таңдалынады. Дискуссияға қатысушылар өз ойларын нақты құруға, өз пікірлерін ұстап тұруға, сын пікірлерге дәлелді түрде қарсы тұруға үйренеді. Семинар сабақтарының ең тиімді нысаны қатысушылардың сәйкес орналасуы қағидасындағы «дөңгелек үстел». Осыған байланысты диалог арқылы дискуссия тақырыбын бірігіп өрбіту үшін, студенттерді қарым-қатынас, өзара әрекет мәдениетіне үйрету қажет.

Семинардың аралас нысаны баяндамаларды талқылау, қатысушылардың еркін сөйлеуі, жоспарланған дискуссиялар түрінде өтеді.

Студенттердің семинарға дайындалуына педогогикалық жетекшілік ету оқытушының баяндамалардың жоспарын құруға көмектесуінен, әдеби қайнар көздерді конспектілеуге үйретуден, рефераттар мен баяндамалардың мәтінін дұрыс рәсімдеуге, өзіндік жұмыс барысында туындаған сұрақтарға байланысты кеңес беруден көрінеді.

4. Студенттердің өзіндік жұмысы

Жұмыс түрлері. Олардың жалпы сипаттамасы. Жазуға қойылатын талаптар

1. Өзіндік жұмысты жазудың мақсаттары

Өзіндік жұмыс – оқытушының тапсырмасы бойынша және әдістемелік жетекшілігімен студенттердің танымдық қабілеттерін дамыту және өзіндік үздіксіз білім көтеруге бағытталған студенттердің жоспарланған жұмысы.

Оқу және ғылыми материалдың күрт өсуіне байланысты, пәнді оқуға арналған аудиториялық сағаттардың жетіспеушілігі барысында оқу үдерісі шеңберінде СӨЖ маңызды рөл атқарады. Жоғары оқу орнының кез келген бітірушісі студенттердің өзіндік жұмысы барысында қалыптасатын іргелі білімге, кәсіби қызметтің дағды, машықтарына, шығармашылық және зерттеу қызметінің тәжірибесіне, әлеуметтік және коммуникативті хұзыреттерге ие болуы қажет.

СӨЖ-дің дидактикалық міндеттері: аудиториялық сабақ барысында алған білімді бекіту, тереңдету, ұлғайту, жүйелеу; жаңа оқу материалын дербес түрде меңгеру; кәсіби машықты сондай-ақ дербес ойлау қызметінің дағдысын дамыту; дербес ойлау қабілетін, заңи әдебиетке, тәжірибелік заңи қызметке, құқық шығармашылық үдерісіне қызығушылықты жетілдіру.

СӨЖ-дің негізгі нысандары: үй жұмысы; жекелеген тақырыптар бойынша рефераттар дайындау; ғылыми студенттік үйірмелердің және ғылыми конференциялардың жұмысына қатысуды білдіретін, студенттердің оқу-зерттеу және ғылыми-зерттеу жұмыстары (студенттердің оқу-зерттеу жұмыстары - СОЗЖ және студенттердің және ғылыми-зерттеу жұмыстары - СҒЗЖ); аудиториядан тыс уақытта іскерлік ойындар ұйымдастыру және өткізу.

Үй жұмысы тәжірибелік және семинар сабақтарына өз бетінше дайындалудан, оқу үдерісінің бір бөлігі болып табылатын кез келген дербес оқу қызметі түрінде көрінеді. Негізгі қызметі – өз бетінше оқу машығын дамыту, жұмыстың әдістері мен құралдарын анықтау, оқуды жоспарлау болып табылады. Үй жұмысы аудиториялық сабақтарда алынған білім мен машықтарды бекітуге, дағдыны қалыптастыруға, жаңа материалды меңгеруге барынша көмектеседі.

Өзіндік жұмыстарды табысты орындауды қамтамасыз ететін дидактикалық шарттар: тапсырмаларды орындауға қатысты міндеттер мен ұсыныстардың нақты берілуі; оқу тапсырмасының негізделуі (не үшін, неге көмектеседі); үй тапсырмаларының тиімді көлемі; оқытушы арқылы есептің нысаны, тапсыру мерзімдері; кеңес беру түрлерін анықтау; бағалау критерилері оценки, бақылаудың түрлері және нысандары.

Студенттердің өзіндік оқу жұмыстарының мазмұнын құрайды: оқытушымен ұсынылған әдебиеттерді оқу және конспектілеу; курстың нақты тараулары, бөлімдері бойынша тәжірибелік сабақтарда талқылаумен ұштастыра отырып есептер шешу; семинарда немесе ғылыми студенттік

үйірменің отырысында талқылай отырып, сот істеріне шолу жасау; оқытушының тапсырмасы бойынша сот мәжілістеріне қатысу, әртүрлі ұйымдардың заң бөлімдеріне, нотариалдық кеңселердің жұмыстарымен танысу; үй тапсырмасы түрінде заң жобаларына пікірлер дайындау; тәжірибелік сабақтармен ұштастыра отырып, зерттелінетін тақырып аясында құқықтық құжаттардың жобасын дайындау.

Рефераттарды дайындау – СӨЖ ұйымдастыру және бақылаудың бір нысаны. Реферат (лат. *referre* – баяндау, хабарлау) – бұл ұтымды бағалау арқылы қайнар көздің мазмұнын қысқаша баяндау немесе бірнеше қайнар көздерді салыстыру және талдау негізінде қандай да болмасын проблеманың жай-күйін ашу. Оқу үдерісіндегі мазмұны және қызметіне байланысты рефераттар ғылыми-проблемалық және шолу-ақпараттық болып бөлінеді.

Рефератты жазу мақсаты – студенттерде әдеби және нормативтік қайнар көздермен дербес жұмыс істеу машыты жазу мақсаты – студенттерде әдеби және нормативтік қайнар көздермен, жарияланған сот- тергеу тәжірибесімен дербес жұмыс істеу машығын жетілдіру. Студенттер оларды талдау және жалпылау негізінде өзіндік негіздеу арқылы теориялық және тәжірибелік сипаттағы қорытындылар жасай алады. Рефераттардың тақырыптары, ұсынылатын әдебиеттер тізімі оқытушы арқылы анықталады. Қандай да болмасын кітаптың немесе мақаланың мазмұнын қысқаша баяндаумен байланысты рефераттар сәйкес тақырып бойынша дипломдық жұмысты дайындаудың алғашқы кезеңі болап қарастырылуы мүмкін. Реферат көлемі машиналық мәтіннің 15-20 беттік түрі ретінде бола алады. Рефераттың әдеттегі құрылымы: жоспар; тақырыптың негізделуі және міндеттері көрсетілген кіріспе; бірнеше параграфтан тұратын негізгі бөлім; тақырып бойынша жасалған түйіндер қарастырылған қорытынды; библиографиялық тізім.

2. Жұмысқа қойылатын жалпы талаптар

Студенттер өзіндік жұмыстың тақырыбын таңдауда келесідей ережелер ескерілуі тиіс:

- жұмыс нақты студенттің қабілетіне, мүддесіне, еркіне жауап беруі тиіс,
- жұмыс юриспруденция мамндығына пайдалы болуы керек (нақтырақ айтқанда тақырып ғылымның қазіргі жағдайын ескере отырып, мақала ретінде шығару үшін жарауы тиіс). Айтылғандар ғылымның алдыға қарай жылжуына байланысты студенттердің талаптарына жауап бере алатындай қайталанбауы қажет. Одан кейінгі тағы бір мүмкіндік көшіруге жол бермеу мақсатында өзіндік жұмыстардың нақты тақырыптары берлімейді.

3. Өзіндік жұмыстардың негізгі бағыттары

Рефераттар (баяндамалар)

Негізгі оқу курсы бойынша сындарлы шолу (салыстырмалы талдау) жасалынатын және уақыттың тарлығына байланысты негізгі бағдарламамен қамтылмай қалған пәннің проблемаларына байланысты тақырыптар беріледі. Нақтырақ айтқанда, негізгі курста қысқаша қамтылған тақырыпты тереңірек ашу мақсатында; б) міндетті курста мүлдем қамтылмаған тақырыптар; в) студенттердің өзіндік жұмысына қатысты емес міндетті курста қарастырылатын тақырыптар.

Өзіндік жұмысты рәсімдеуге қойылатын талаптар

Жұмыс компьютерде терілуі қажет. Мәтінде курсы, пәні, автордың ТЕӘ, жұмыстың атауы көрсетілуі тиіс. Егер жұмыс аударма болса сол материалдың библиографиялық нақты мәліметтері берілуі қажет. Сонымен қатар аудармаға кәсіби терминдердің сөздігі қоса берілуі тиіс. егер де жұмыс аударма болмаса оның мазмұны беріледі. Жұмыстың соңғы бетінде міндетті түрде падаланылған әдебиеттердің нөмірленген тізімі міндетті түрде көрсетіледі. Мәтінде осы тізімдегі жұмыстың нөмірлері міндетті түрде тікелей жақшамен тиісті жерлері көрсетіліп тұруы тиіс.

Өзіндік жұмыстарға дайындық және оны жазу

Тақырыпты таңдау. Жоғарыда айтылған бағыттар бойынша тақырыпты алдын ала таңдауды студенттің өзі жүзеге асырады. Тақырыпты нақтылау, оқытушымен кеңесу арқылы жүргізіледі және жоспар жасалып, пайдаланылатын әдебиеттер тізімі нақтылана түседі. Туындаған кез келген сұрақтарға байланысты студент оқытушыдан жауап ала алады. Қажетті жағдайларда консультациялар тағайындалады. Сессияға екі апта қалғанға дейін жұмыс оқытушыға тапсырылады. Өзіндік жұмысты қорғауға сессия кезінде рұқсат беріледі.

Өзіндік жұмысты бағалау критерилері

Оқытушы әр студенттен жұмысты қабылдауда ауызша сұрақтар қояды. Студент жұмыстың мәтініне байланысты оқытушының қойған сауалына жауап беруі тиіс. Жауап беру барысында мәтіндегі бейнеленген материалды игергендігін (өзі жазғандығын, аударғандығын, көшіріп алғандығын) көрсетуі қажет. Жұмысты бағалауда мәтіннің жазбаша нұсқасын және студенттің өзіндік жұмысты жазудағы жаңашылдығын және түпнұсқалығын, берілген қорытындылар және нұсқаулардың негізділігін ескеруі тиіс.

СЕМИНАР САБАҚТАРЫНА ӘДІСТЕМЕЛІК НҰСҚАУЛАР

Семинар сабағына ұсынылатын сұрақтардың көлемі тақырыптың толық мазмұнын қамтымайды. Сондықтан, студент СОӨЖ барысында өзінің білімін әрі қарай кеңейтуі және тереңдетуі керек. Соған байланысты, тақырып мазмұнын ашып қарастыру үшін СОӨЖ-ге қосымша сұрақтар, жаттығулар және т.б. беріледі. Семинар сабағына ұсынылатын сұрақтардың көлемі тақырыптың толық мазмұнын қамтымайды. Сондықтан, студент СОӨЖ барысында өзінің білімін әрі қарай кеңейтуі және тереңдетуі керек. Соған байланысты, тақырып мазмұнын ашып қарастыру үшін СОӨЖ-ге қосымша сұрақтар, жаттығулар және т.б. беріледі.

1-тақырып. Кеден құқығы курсына кіріспе

Курстың негізгі ұғымдарын зерделеу және түсіндіру: кеден ісі, кеден қызметі, кеден аумағы, кеден шекарасы, кеден саясаты және т.б. "ҚР Кеден құқығы" курсының нысаны, міндеттерін айқындау және жүйесін құрылымдау
Сабақтың мақсаты мен міндеті: жалпы студенттерге құқық жүйесінде кеден құқығының алатын орны туралы түсініктерін қалыптастыру, Кеден құқығы және кедендік қатынас, олардың арасындағы байланыс және бір – бірімен қарым – қатынасы туралы мағлұмат беру.

Негізгі сұрақтар:

1. Кедендік қатынас және кеден құқығы. Олардың арасындағы байланыс және бір – бірімен қарым – қатынасы.
2. Кеден құқығы кедендік қатынастарды реттеуші заңды нормалардың жиынтығы ретінде.
3. Кеден құқығы құқықтың ерекше жүйесі ретінде.
4. Субъектілердің ерекшеліктері, нормаларды жүзеге асыру және қалыптастыру процесі, сонымен қатар оны қамтамасыз ету тәсілдері. **Әдістемелік нұсқауы:** Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>
2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : Норма : Инфра-М, 2020. — 591 с. — ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). — ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). — То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>
3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. — Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.
4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

5. Новикова С.А. Таможенное дело и таможенное регулирование в ЕАЭС. Учебник для вузов. – Москва: Издательство Юрайт, 2023 г., 376 стр.

2-тақырып. Кеден ісінің құқықтық негіздері

Сабақтың мақсаты мен міндеті: сабақ барысында кеден ісінің – құқықтық ғылымның даму тарихымен қазіргі кездегі жағдайымен таныстырып, өту, тарихи кезеңдеріне сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Кеден ісінің түсінігін, құрылымы мен мақсаттарын айқындайтын мәселелер бойынша дәріс тезистерімен, әдебиеттермен танысу. ҚР Кеден кодексінің құрылымын зерделеу негізінде кеден ісінің сипаттамасын қалыптастыру және тұжырымдау.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>

2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. – 3-е издание, переработанное и дополненное. – Москва : Норма : Инфра-М, 2020. – 591 с. – ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). – ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). – То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>

3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. – Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.

4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

3-тақырып . Құқық жүйесіндегі кедендік құқық.

Сабақтың мақсаты мен міндеті: Қазақстан тарихындағы кедендік – құқықтық институттардың пайда болып, дамуына жалпы сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Тақырып бойынша оқу әдебиеттерін зерттеу. Кедендік құқықтың теориялық ережелерін білуді көрсету: пәні, әдісі, жүйесі, құқықтың басқа салаларымен байланысы және т.б. кедендік құқық ұғымын тұжырымдау.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>

2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. – 3-е издание, переработанное и дополненное. – Москва : Норма : Инфра-М, 2020. – 591 с. – ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). – ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). – То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>
3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. – Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.
4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

4-тақырып. Кедендік құқықтық қатынастар.

Сабақтың мақсаты мен міндеті: Кедендік құқықтық қатынастардың мазмұнымен таныстыру, негізгілеріне сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кедендік құқықтық қатынастар ұғымын тұжырымдау. Кедендік құқықтық қатынастардың ерекшеліктерін, белгілерін, түрлерін көрсету, оларды құқықтық қатынастардың басқа түрлерінен ажырата білу. Кедендік құқықтық қатынастарды жіктеу бойынша міндеттерді көрсету.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды сипаттама ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Баскин Ю. Фельдман Д.И. История международного права. – М. 2004. – 207с.
2. Бельсон Я.М. Интерпол в борьбе с преступностью. М., Наука. 2009. 239с.
3. Боярс Ю.Р. Вопросы гражданства в международном праве. М., Международные отношения. 2007. -160с.
4. Даниленко Г.М. Обычай в современном международном праве М., Наука, 2008 -191с

5 – тақырып. Кеден құқығының субъектілері.

Сабақтың мақсаты мен міндеті Кеден құқығының субъектілеріне шолу жасау, сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Кеден саласындағы құқықтық мәртебесін, құқықтары мен міндеттерінің көлемін көрсете отырып, кеден құқығы субъектілерінің кестесін жасау. Қызмет саласына сәйкес олардың өзара әрекеттесу схемасын әзірлеу. Кеден құқығы субъектілерінің құқықтық жағдайын негіздеу.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды сипаттама ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

- 1.Сарсембаев М.А. Международно – правовые отношения государств Центральной Азии. Алматы: Галым. 1995. -368с.
2. Сарсембаев М.А. Дипломатическое и консульское право. Алматы: Данекер. 1999.
- 3.Сарсембаев М.А. Международное право. Алматы: Данекер. 2001. -344с.

4.Сафанова О.Н. соотношение международного права и национального права Республики Казахстан. Алматы: Данекер. 2002.

5.Сборник международных конвенций. Автор – составитель К.М. Сарсембаев. Алматы: Гылым, Данекер. 1997. -190с.

6– тақырып. Тауарлардың кедендік рәсімдері.

.Сабақтың мақсаты мен міндеті: кедендік рәсім түрлеріне анықтама беру, сипаттау.

Негізгі сұрақтар:

Тауарлар мен көлік құралдарының кедендік рәсімдерін қолданудың мақсаты, шарттары мен тәртібін түсіндіру. Әрбір кедендік рәсім туралы түсінік қалыптастыру. Тақырып бойынша мәселелерді шешу

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>

2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. – 3-е издание, переработанное и дополненное. – Москва : Норма : Инфра-М, 2020. – 591 с. – ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). – ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). – То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>

3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. – Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.

4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

Сабақтың мақсаты мен міндеті: Кедендік салықтар мен төлемдердің түсінігін, түрлерін анықтау, жіктеу.

Негізгі сұрақтар:

Кедендік төлемдер мен салықтар.

Тауарларды тасымалдау кезінде алынатын кедендік төлемдер мен салықтар туралы кеден заңнамасының нормаларына талдау жасаңыз. ЕАЭО-ның Бірыңғай кедендік тарифін, кедендік төлемдердің мөлшерлемелерін, тауарлардың кедендік құнын айқындауды, кедендік төлемдерді есептеу тәсілдерін зерделеу. Кедендік төлемдер ұғымы, түрлері, төлеу мерзімдері және есептеу тәртібі туралы білімдерін көрсету. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>
2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : Норма : Инфра-М, 2020. — 591 с. — ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). — ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). — То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>
3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. — Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.
4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

8 – тақырып. Тауарлар мен көлік құралдарын кеден шекарасы арқылы өткізу тәртібі.

Негізгі сұрақтар:

Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Тауарлар мен көлік құралдарын кедендік ресімдеу туралы жалпы ережелерді түсіндіріңіз. Тауарларды кедендік тазарту тұжырымдамасын талдаңыз. Алдын ала операциялар, кедендік тазарту, тауарлар мен көлік құралдарын уақытша сақтау операциялары туралы білімдерін көрсету.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>
2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : Норма : Инфра-М, 2020. — 591 с. — ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). — ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). — То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>
3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. — Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.
4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

9 – тақырып. Тауарлар мен көлік құралдарын декларациялау

Сабақтың мақсатымен міндеті: кедендік декларациялауға сипаттама беру, негізгі түсініктеріне анықтама беру.

Негізгі сұрақтар:

Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Декларациялау, тауарларды декларациялаудың түрлерін талдау. Тауарлар мен көлік құралдарын кедендік декларациялау тәртібін түсіндіріңіз. СЭҚ ТН зерттеу. Кедендік декларацияны толтыру бойынша тапсырманы орындау. **СООЖ:** тақырыпқа байланысты негізгі мәселелерді талқылау, сипаттама беру, тұжырымдау.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>
2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : Норма : Инфра-М, 2020. — 591 с. — ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). — ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). — То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>
3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. — Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.
4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

10 – тақырып. Кедендік және валюталық бақылау

Сабақтың мақсаты мен міндеті: Кедендік және валюталық бақылау нормаларымен танысу, түрлеріне сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кедендік және валюталық бақылау нысандары мен әдістерін ажыратыңыз. Кедендік және валюталық бақылауды жүргізу тәртібін түсіндіріңіз. Кедендік бақылау нысандарын сипаттау кестесін жасаңыз. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>
2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : Норма : Инфра-М, 2020. — 591 с. — ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). — ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). — То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>

3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. – Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.

4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

11 – тақырып. : Кеден заңнамасын бұзғаны үшін жауапкершілік.

Сабақтың мақсаты мен міндеті: Кеден заңнамасын бұзғаны үшін жауапкершілік туралы жалпы сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кеден заңнамасын бұзғаны үшін заңды жауапкершілік ұғымын тұжырымдау. Кеден заңнамасын бұзғаны үшін құқықтық жауапкершілікті жіктеу. Кедендік құқық бұзушылықтарды сипаттау. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>

2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. – 3-е издание, переработанное и дополненное. – Москва : Норма : Инфра-М, 2020. – 591 с. – ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). – ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). – То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>

3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. – Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.

4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

12 – тақырып. Кедендік заңдарды бұзу туралы істерді қарау тәртібі

Сабақтың мақсаты мен міндеті: Кедендік заңдарды бұзу туралы істерді қарау тәртібіне сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кеден заңнамасын бұзу туралы істер бойынша іс жүргізу тәртібін зерделеу және түсіндіру. Кедендік құқық бұзушылықтарды жіктей білу. Тақырып бойынша мәселелерді шешу.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст :

эл-Фараби атындағы ҚазҰУ Оқу-әдістемелік

электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>

2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. – 3-е издание, переработанное и дополненное. – Москва : Норма : Инфра-М, 2020. – 591 с. – ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). – ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). – То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>

3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. – Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.

4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

13 – тақырып. ДСҰ шеңберіндегі кедендік қатынастар

Сабақтың мақсаты мен міндеті: ДСҰ-дағы мақсаттар, міндеттер, органдар құрылымы, мүшелік тәртібі және дауларды шешу туралы білімдерін көрсету .

Негізгі сұрақтар:

ДСҰ-дағы мақсаттар, міндеттер, органдар құрылымы, мүшелік тәртібі және дауларды шешу туралы білімдерін көрсету .

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>

2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. – 3-е издание, переработанное и дополненное. – Москва : Норма : Инфра-М, 2020. – 591 с. – ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). – ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). – То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>

3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. – Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.

4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

14 – тақырып. : ЕАЭО аясындағы кедендік қатынастар

.Сабақтың мақсаты мен міндеті: Кедендік заңдарды бұзу туралы істерді қарау тәртібіне сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Экономикалық интеграцияны құру қажеттілігін түсіндіру және негіздеу. ЕАЭО-да дауларды шешудің және шешудің мақсаттарын, міндеттерін, органдардың құрылымын, тәртібін сипаттау. ЕАЭО-дағы кеден қатынастарының ерекшеліктерін анықтау Қазақстанның ЕАЭО-ға қатысуын сыни тұрғыдан бағалау.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>
2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : Норма : Инфра-М, 2020. — 591 с. — ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). — ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). — То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>
3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. — Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.
4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

15 – тақырып. Кеден саласындағы халықаралық-құқықтық ынтымақтастық.

Сабақтың мақсаты мен міндеті: Кеден саласындағы халықаралық-құқықтық ынтымақтастыққа сипаттама беру.

Негізгі сұрақтар:

Дүниежүзілік Кеден Ұйымы мен **ЮНЕСКО** арасындағы мәдени құндылықтарды заңсыз айналымынан қорғау бойынша бірлескен іс-қимылы Тақырып бойынша оқу материалын зерттеңіз. Кеден саласындағы халықаралық ынтымақтастықты дамытудың тарихы мен қазіргі тәртібі туралы білімдерін көрсету. Кеден және сауда саласындағы халықаралық институттарды, олардың мақсаттарын, міндеттерін, жұмыс істеу ерекшеліктерін ажырату. Халықаралық кеден қатынастарының даму перспективаларын анықтау және сыни бағалау.

Әдістемелік нұсқауы: Сабаққа дайындалуды силлабуста ұсынылған негізгі және қосымша әдебиеттерді қарастырып оқудан бастау қажет.

Әдебиеттер:

1. Матвеева, Т. А. Таможенное право : учебное пособие для вузов / Т. А. Матвеева. — 3-е изд., перераб. и доп. — Москва : Издательство Юрайт, 2023. — 244 с. — (Высшее образование). — ISBN 978-5-534-16782-5. — Текст : электронный // Образовательная платформа Юрайт [сайт]. — URL: <https://urait.ru/bcode/531692>
2. Таможенное право : учебник / [Бакаева О. Ю., Лайченкова Н. Н., Литвинова Ю.М. и др.] ; отв. ред. О. Ю. Бакаева. — 3-е издание, переработанное и дополненное. — Москва : Норма : Инфра-М, 2020. — 591 с. — ISBN 978-5-91768-641-7 (Норма). — ISBN 978-5-16-015104-5 (Инфра-М). — То же электрон. версия на сайте URL: <https://znanium.com/catalog/product/1044715>
3. Чернявский А.Г. Таможенное право. Учебник. — Москва: Издательство Кнорус, 2021 ж., 586 бет.

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ Оқу-әдістемелік

4. Алибеков С.Т. Таможенное право в Республике Казахстан. Учебник - Электрон. - Алматы : КазУМО и МЯ, 2014г.

Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ оқу-әдістемелік кешені
Шифр: «БВ04205 Құқықтану» білім беру бағдарламасы
Пән: Кеден құқығы
Оқулықтармен және оқу құралдарымен карталық қамтамасыз ету

№	авторы	атауы	баспасы	Данасының саны		Студенттерн саны	% ара-қатынасы
				кітапханада	кафедра да		
Әдебиеттер (оқулықтар және оқу құралдары)							
1.	Әлібеков С.Т., Айдарханова К.Н., Қуаналиева К.Н., Қожабек Қ.М.	Қазақстан Республикасының кеден құқығы.	Алматы, 2018	100	-	98	100
2.	Әлібеков С.Т.	Қазақстанның кеден құқығы.	Алматы 2019	3		13	0,33
3.	Алибеков, С.Т.	Таможенное право РК.	- Алматы: Курсив, 2006г.	15		13	100
4.	Айтпаев Қ.	Қазақстан Республикасы кеден саясатының қалыптасуы	Алматы 2020	6		13	55
5.	Айнабеков, А. А.	Оқу - әдістемелік кешен. 3 кредит.-	Шымкент, 2013	1		13	0,33
6.	Борисов, К.Г.	Международное таможенное право	М.: Изд-во РУДН, 2019	15		13	100

7.	Бейсенбаева А.К.	Технические средства таможенного контроля -	Алматы: Нур-пресс, 2010г.	8		13	70
8.	Жақашев Д.С.	Кеден органдарының құқықтық мәртебесі: теориясы мен практикасының мәселелері.	Астана, 2005	10		13	75
9.	Тайғамитов, Ғ.Д.	Қазақстан Республикасындағы кеден саясатының конституциялық-құқықтық негіздері.-	Алматы, 2006	1		13	0,33
10	Төлебеков, Ж.С.	Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздігін қамтамасыз ету контекстіндегі кеден саясатының қалыптасу ерекшеліктері.-	Алматы, 2006	1		13	0,33
11		Таможенный русской-казахский словарь-пособие (с образцами документов по таможенному делу) = Кеден ісінің орысша-қазақша сөздік-құралы (кеден ісі бойынша құжаттардың үлгілері).	Алматы, 2000	5		13	40

12	Некрасов, В. А.	Основы таможенного дела в РК. -	Астана: Изд-во "Lem", 2002г	18		13	100
13	Токсанбай, С.Р.	Русско-казахский словарь экономической, финансово-кредитной, банковской, налогово-таможенной, страховой, биржевой и предпринимательской терминологии Экономика, қаржы-несие, банк, салық-кеден, сақтандыру, биржа және кәсіпкерлік атауларының орысша-қаза.	Алматы, 1999	15		13	100
14		Кеден ісін ұйымдастыру және басқару.	Алматы, 2000	59		13	100
15	Казакеев, Н.Т.	Источники таможенного права Республики Казахстан.	Алматы, 2006г.	8		13	75
16		Кодекс Республики Казахстан: практ. пособие. О таможенном деле в Республике Казахстан.	Алматы: Норма-К, 2010ж.	20		13	100

17	Омарова, З.Н.	Таможенные органы РК в борьбе с незаконным оборотом наркотиков: задачи, функции, организационно-правовые аспекты. -	Алматы, 2005г.	24		13	100
18	Сарсембаев, М.А.	Таможенное право РК. - Алматы:	Данекер, 2002г	20		13	100
19		Кеден ісінің орысша-қазақша сөздік-құралы=Таможенный русско-казахский словарь-пособие.	Алматы, 2000	1		13	0,33
20		Қазақстан Республикасындағы кеден ісі туралы.- Алматы, 2010	Алматы, 2010	50		13	100
21	Нұрахметов, Б.Т.	Кеден ісі бойынша сұрақтар мен жауаптар.- Алматы, 2009	Алматы, 2010	1			0,33

Лектор: Қожабек Қ.М.
Семинарист: Қуналиева Г.А.

ӘЛ-ФАРАБИ АТЫНДАҒЫ ҚАЗАҚ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

Заң факультеті

Кеден, қаржы және экологиялық құқық кафедрасы

ҚОРЫТЫНДЫ ЕМТИХАН БАҒДАРЛАМАСЫ

Пән: 67424 Кеден құқығы

**6B04205 «Құқықтану» мамандығы бойынша құқық бакалавры білім беру
бағдарламасы**

Алматы 2023 ж.

Пәннің қорытынды емтихан бағдарламасын құрған: Қожабек Қ.М.
«6B04205 Құқықтану» білім беру бағдарламасы оқу жоспарының негізінде
әзірленген

Кеден, қаржы және экологиялық құқық кафедрасының мәжілісінде
қаралып ұсынылды.

№ 05 Хаттама «31» қазан 2023 ж.

Кафедра меңгерушісі, з.ғ.д., профессор Г.А. Куаналиева

Білім беру және оқыту сапасы бойынша академиялық комитетпен
мақұлданды.

№ 03 хаттама «08» қараша 2023 ж.

Төрайымы А.А. Урисбаева

Факультеттің Ғылыми кеңесінде ұсынылды.

№ 03 хаттама «15» қараша 2023 ж.

Ғалым хатшы Г.М. Атаханова

Кіріспе

«Құқықтану» мамандығы бойынша бакалавриаттың білім алу бағдарламасын игеру ҚР Мемлекеттік жалпыға міндетті білім стандартына және академиялық саясатқа сәйкес, пәнді оқып игеру емтиханды тапсырудан тұратын қорытынды бақылаумен аяқталады. Емтихан - қорытынды бақылауға бакалавриаттың оқу бағдарламалары мен оқу жұмыс жоспарына сәйкес, пән бойынша білім алу процесін аяқтап тиісті балл жинаған студенттер ғана жіберіледі. Емтихан академиялық күнтізбеде және оқу жұмыс жоспарында көрсетілген мерзімдерде өткізіледі.

Қанағаттанарлықсыз баға алған студенттерге осы кезеңдегі қорытынды бақылауды қайта тапсыруға тек ақылы түрде кредит төлеп, қайта оқу арқылы рұқсат етіледі. Апелляция беру қарастырылған. Емтихан нәтижесі бойынша қанағаттанарлықсыз баға алған студент университет бұйрығымен қайтадан оқуға тіркеледі, егер емтиханнан 25 балл алса онда қайта тапсыру FX қайта тапсырылады. Қанағаттанарлықсыз баға алғаннан кейінгі берілген денсаулық жағдайына байланысты құжаттар қарастырылмайды.

Бағаны көтермелеу мақсатында емтиханды қайта тапсыруға жол берілмейді.

Тест сұрақтары нұсқаулықпен бекітілген үлгідегі үш деңгейдегі осы оқу жоспарындағы тақырыптармен қамтылған 150 сұрақтан 1 дұрыс жауаппен құрылған.

Емтихан тапсыру бойынша нұсқаулық:

8. Қазақстан Республикасының Кеден құқығы пәні бойынша қорытынды бақылау (емтихан) 3-курс күндізгі бөлім студенттері үшін, univer.kaznu.kz жүйесінде тест түрінде өтеді. Барлық нұсқаулар univer.kaznu.kz басты бетіне жүктелген. Тест қабылдау барысы – автоматты прокторинг жүйесімен бақыланады, проктор немесе оқытушының қадағалауымен (егер прокторинг болмаса). Прокторинг технологиясы (ағылш. «proctor» – емтихан барысын бақылау).

10. Маңызды – емтихан міндетті түрде алдын ала бекітілген кестеге сәйкес жүргізілед, ол туралы алдын ала оқытушылар мен студенттерге мәлім болуы керек.

7. Аттестациялық ведомостқа қорытында баға тест аяқталғаннан кейін автоматты түрде түседі:

1. Балл қою уақыты - 48 сағатқа дейін. Онлайн прокторинг режимі бойынша тексеру жүргізу барысында балл қою уақыты ұзартылуы мүмкін.

6. Тесттің түрі- көптік таңдау, 1 дұрыс жауаппен.

7. Univer АЖ тест сұрақтарының саны – 40 сұрақтан келеді. 1 мүмкіндік беріледі.

Тесттің өту уақыты - 90 минут.

8. Univer АЖ тест сұрақтары- автоматты түрде генерацияланады.

9. Univer АЖ тест сұрақтарын дұрыс жауаптың кілттері арқылы автоматты түрде тексереді

6. Студент емтиханға кіруге 30 минут бұрын дайындалуы керек. Ол прокторингтің талабы.

7) Тест қорытындысы прокторинг нәтижесінде қайта қаралуы мүмкін. Егер студент тестілеуден өту ережелерін бұзса, оның нәтижесі жойылады.

10) Студент емтиханның өтуіне байланысты қосымша нұсқаулықтармен ережелерді мына сілтемелер арқылы қарай алады:

https://drive.google.com/file/d/1kXW1fg5E38u1i_j9G6hIjevuyxUPNHa9r/view?usp=sharing

3) Бағалау саясаты:

Критериалды бағалау: дескрипторларға сәйкес оқыту нәтижелерін бағалау (аралық бақылау мен емтихандарда құзыреттіліктің қалыптасуын тексеру).

Жиынтық бағалау: аудиториядағы (вебинардағы) жұмыстың белсенділігін бағалау; орындалған тапсырманы бағалау. Пән бойынша қорытынды баға келесі формула бойынша

есептеледі:
$$\frac{PK1+MT+PK2}{3} \cdot 0,6 + ИК \cdot 0,4 \quad \frac{PK1+MT+PK2}{3} \cdot 0,6 + ИК \cdot 0,4$$
. Мұнда АБ – аралық бақылау; МТ – аралық емтихан (мидтерм); ҚБ – қорытынды бақылау (емтихан). 6.5. Бағалау шкаласы силлабуста беріледі (әсіресе 1 курс студенттері үшін):

Әріптік жүйе бойынша баға	Сандық эквивалент	Баллдары (%-дық көрсеткіші)	Дәстүрлі жүйе бойынша баға
A	4,0	95-100	Өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	
B	3,0	80-84	Жақсы
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,0	65-69	Қанағаттанарлық
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D-	1,0	50-54	
FX	0,5	25-49	Қанағаттанарлықсыз

**Кеден құқығы – 5 кредит. Емтихан
сұрақтары қамтылатын тақырыптар:**

Тақырып 1: «Кеден ісі, кеден саясаты ұғымдарының түсінігі

Кеден саясаты ішкі және сырты саясаттың ажырамас құрамдас бөлігі ретінде. Кеден саясатының түсінігі және қағидалары. Кеден саясатының түрлері. Кеден аумағы және кеден шекарасы.

Тақырып 2: Кеден ісінің құқықтық негіздері

Кеден ісінің мәні мен мазмұны
Кеден ісінің тарихы.
Кеден ісінің мақсаттары мен міндеттері

Тақырып 3: кеден құқығының құқық жүйесіндегі орны

Кеден құқығының түсінігі мен ерекшеліктері
Кеден құқығының даму кезеңдері
Кеден құқығының пәні
Кеден құқығының жүйесі

Тақырып 4: Кедендік құқықтық қатынастар

Кедендік құқықтық қатынастардың түсінігі
Кедендік құқықтық қатынастардың белгілері мен түрлері
Кедендік құқықтық қатынастардың пайда болу, өзгеру және тоқтау негіздері.

Тақырып 5: Кеден құқығының субъектілері

Кеден құқығының субъектілерінің түсінігі мен түрлері
Кеден органдары кеден құқығының субъектісі ретінде
Кеден органдарының жүйесі
Кеден органдарында қызметатқару
Кеден органдары мен олардың лауазымды тұлғаларының жауапкершілігі
Заңды және жеке тұлғалар кеден құқығының субъектісі ретінде

Тақырып 6: Тауарлардың кедендік рәсімдері

Кедендік рәсімдердің жалпы сипаттамасы
Кедендік рәсімдерді жіктеу
Кедендік рәсімдердің түрлері

Тақырып 7: Кедендік төлемдер мен салықтар

Кедендік төлемдердің түсінігі мен түрлері

Кедендік баждар
Кедендік алымдар
Алдын ала шешім үшін төлем Кедендік
ставкалардың түрлері Тауарлардың
кедендік құны Тауарлардың кедендік
құнының анықтау
Кедендік төлемер бойынша жеңілдіктер
Тарифтік преференциялар

Тақырып 8: Кеден шекарасы арқылы тауарлар мен көлік құралдарын өткізу тәртібі
Адын ала операцияларды жүргізу тәртібі
Кеден шекарасынан өту және ол жөнінде кеден органдарына хабарлау
Алдын ала кедендік ресімдеу Кедендік ресімдеу
Кедендік ресімдеу ерекшеліктері

Тақырып 9: Тауарлар мен көлік құралдарын декларациялау
Тауарлар мен көлік құралдарын декларациялау
Декларациялау түрлері
Декларациялауға жататын тауарлар
Декларан, оның құқықтары мен міндеттері
Кедендік декларация, оның түрлері
Кеден брокері
Сыртқы экономикалық қызметтің тауар номенклатурасы
Тауарлардың шығарылған жері

Тақырып 10: Кедендік және валюталық бақылау
Кедендік бақылаудың түсінігі
Кедендік бақылау аймағы Кедендік
бақылау жүргізу әдістері Кедендік
бақылау нысандары

Тақырып 11: Кеден заңнамасын бұзғандық үшін жауапкершілік
Кеден заңнамасын бұзғандық үшін әкімшілік жауапкершілік
Кеден заңнамасын бұзғандық үшін құлмыстық жауапкершілік
Кеден органдары лауазымды қызметкерлерінің кедн заңнасын бұзғаны үшін жауапкершілігі

Тақырып 12: Кеден ережелерін бұзғандық үшін істерді қарау тәртібі
Кеден ережелерін бұзғандық үшін істерді қараудың жалпы шарттары
Негіздемелер мен себептер
Кеден ережелерін бұзушылықты қараушы лауазымды тұлғалар
Дәлелдемелер
Атқару өндірісі

Тақырып 13: Қазақстан және Дүниежүзілік сауда ұйымы
ДСҰ-ның Қазақстан экономикасындағы рөлі
ДСҰ саясатын жүзеге асыру механизмдері
Қазақстанның ДСҰ-ндағы экономикалық мүдделерін қамтамасыз ету

Тақырып 14: ЕАЭО-дағы кедендік қатынастар
ЕАЭО құқықтық негіздері
БЭК-тің даму болашағы
ЕАЭО заңнамасы

Тақырып 15: Кеден саласындағы халықаралық құқықтық қатынастар.

Әлемдік қоғамдастықтағы кедендік қатынастарды құқықтық реттеу
Әлемдік қоғамдастықтағы кедендік қатынастарды тарифтік реттеу
Әлемдік қоғамдастықтағы кедендік қатынастарды тарифтік емес реттеу

Әдебиеттер:

- Қазақстан Республикасының кеден органдары. Айдарханова К.Н., Қожабек Қ.М., Алматы 2021 ж.- 200 б.
- Қазақстан Республикасының кеден құқығы. Әлібеков С.Т., Айдарханова К.Н., Қожабек Қ.М., Алматы 2015 ж.- 252 б.
- Таможенное право. Учебник: В. Н. Сидоров — Санкт-Петербург, Юрайт, 2020 г.- 512 с.
- 2) Таможенное право. Учебник: К. А. Бекашев, Е. Г. Моисеев — Санкт-Петербург, Проспект, 2020 г.- 328 с.
- 3) Договор о Таможенном кодексе Евразийского экономического союза (ТК ЕАЭС) от 11 апреля 2017 года <https://www.zakon.kz/>
- 4) ҚР кедендік реттеу туралы кодексі 26 желтоқсан 2017 ж. № 123-VI <https://www.zakon.kz/>. 2018 жылдың 1 қаңтарынан күшіне енді.

Интернет-ресурстар: Оқу материалы-дәріс тезистері ҚР кеден құқығы, сондай-ақ үй тапсырмаларын, жобаларды, СӨЖ орындау үшін қажетті оқу-әдістемелік материал сіздің сайтыңыздағы бетте қол жетімді www.univer.kaznu.kz. ПОӘК бөлімінде.